Артикул 632—ГОСТ 6302—52
48 листов Цена 1 р. 80 к.

11

ОБЩАЯ ТЕТРАДЬ

SM GEK 5551
J 3048

ΙΧΘΥΣ ICHTYS

Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτήρ – Jesus Christus Dei Filius Salvator

ΙΧΘΥΣ ICHTYS

Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτήρ - Jesus Christus Thea Yios Soter
Iesus Christus Filius Dei Salvator

...Vada po dangų nerimo metų,
Ir po kelionės ilgos, ilgos..
Taku pro beržą kiemam įeisi,
Tu tėviškėlės savos mielos...

Senelis tėvas, rankas pūsletas,
Išties linx tavęs: - Sūnau brangus!
Švelniai prigludus, brangioji mama,
Bučinos ir glostys skruostus tavus.
O mielos sesės, džiaugsmingai juoksis,
Nuvilkes tau pačiutą, nuvalys batus.
Nušluostys dulkes nuo tavo veido
Šukuos ir glostys plaukus tyla spręčius
Sypsosi broliai, linksmai nuoširdžiai
Ištiestą ranką, tvirtai paspaus.
Ir - neiškentęs - barzduotu skruostu
Prie tavo skruosto jis prisiglaus.
Žydės tau žemė dainuos tau upės
Šypsosis saulė, juoksis dangus
Miškai dirnonai namai ir sodai
Šnabždės tau: „Sveikas! sūnau brangus!"

1956.VI.1d.
Vagone tarp Rjažsko

1956 metų Vasario 15d.
Pelenų diena.

Memento, homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteris!...

15d. Trečiadienis

Šalta niejuota vasario diena. Nors, tiesa, aš jau beveik niekuo skiriu neišeinu iš kambario į gryną lauko orą, bet pro pratirpusius ir vėl besalančius langus, matyti nuobodžius sniegu užkloti laukai ir giedras žydras dangus. Nijas neša sniegą ir matyti kaip lėtai vargingai slenka plentu sunkvežimiai, sunkiai kapstydamiesi per pusnis.

Nuobodu ir liūdna slankioti čia po tą koridorių, žiūrėti pro tuos vėžiuosius langus, į vis tuos pačius, nuobodžius vaizdus, bet ir pagadrojus, kad reiketų šiokiu laiku kur nors lauke dirbti, tai irgi nesinorėtų nieko įdomaus.

Pareinu palatom atriečiu savo lovon ir imuosi skaityti knygą... Ką aš pavargęs, padedu knygą, pasidedu rankas po galvos ir užsisvajoju...

Šiandie pelenų diena... Kuris pasimeldęs, pasiėmiau maldų knygelę ir susiieškojęs perskaičiau šiai dienai skirtas maldas... Kiekvienas atplaukia tai keistas, ne tai liūdnas, ne tai paslaptingas, įdomus, toji didinga ~~maldaina~~ ir liūdna gregorijonų melodija, kuri dvelkia iš šiai dienai skirtųjų psalmių žodžių... Užsisvajoju... Prisimenu praeitį... Tolimą, negrįžtančią praeitį, laimingiausius jaunystės metus... Prisimenu tą mūsų parapijos bažnyčią, kunigas barstantis ant žmonių galvų pelenus, ir... aiškyse kas girdisi tie liūdni, bet baisiai teisingi žodžiai: „tie kelį papuošti žodžiai, priverčiantieji kiekvieną rimtą žmogų susikamputi ir priešo savo

noras, pagalvoti apie šio gyrenimo nepertrauką, apie šio pasaulio gerybių menkystę...

16 d. Ketvirtadienis

Guliu „savo lovoje, žiūriu į vėtalinį langą ir galvoju, ką čia man šiandie sugalvojus, kad idomiau praleisti laiką? Skaityti nėr ko bet, o ir knygos nelabai mėgina paišyti – nebesiskaito. Čia nei popieriaus, nei pėstuko „nei dažų... Pasikalbėti su palatos kaimynais? – irgi nėko gero: nesigaudo. Pradedam apie ką nors kalbėtis iš tuoj kyla ginčai. Pavargdžiai šiegi: Pradėjome apie kostiumus ir – nei iš šio, nei iš to – porėjome prie Maskvos... Jie sako vieną, o man atrodo, kad tai netėsinga ir aš imu ginčytis bedimėdamas, savo nuomonės teisingumą, o kas išties jų teisus, Dievas žino... O dažnai aš ir išvis nesiskiu į jų pokalbius, nusidedu negirdįs ar užsimąs skaitymu ar kuom kitu. Įpatingai tuomet atvėjus, kada kalbos užsimezga apie moteris... Mažai čia lageryje sutikai vyrų, kurie panašiais atvėjais kalbėtų ką nors rimto ir padoraus. Dauginusia nuo pačių jauniausiųjų iki jau pradėjusių žilti, ar net prašiusių į sumenkusių senių, – nepriklauso nei tautybės nei kuo – jei tik kalba užsimezga apie moteris – tenusia tokius niekus, kad kartais tiesiog šlykštu ir girdėti...

Ką padarysi... Pamėginu pasakyti ką nors prieš – išsijuokia išvadins davatka ar klerikalu ir viskas.

Kartais liūdna, kad šiuo atžvilgiu lietuviai vyrai nesiskiria nuo kitataučių, o neretai net ir pralenkia juos. Norisi kartais jiem, kaipo tautiečiam apie tai priminti, bet pagalvoji, nutylėsi „nes pasakyta“. Neteisinkite kad nebūtume teisiami“ ir dar „pasakyta“: „Kas iš jūsų be nuodėmės, tesmi ką jis akmenį“... arba: „gera kalba – idabras, o tylėjimas – auksas“...

21 d. Antradienis

Širyt mus perkadino iš lizpė eiti ant svarstyklių pasiverinti svorį. Atsikėliau ir sumąsčiau trindamas iš miegotas akis nuejau į procedūrinę kur stovi svarstyklės. Vaikinas stovėjęs prie svarstyklių pasakė „59 kg“, o seselė atžymėjo į sąrašą ir aš apsi nulipęs nuo svarstyklių išėjau į savo palatą.

Tai atsažiavau ligoninėn sveriau kostai 64 kg. Po operacijos, praėjus keliolikai dienų, sveriau 57 kg., o širyt jau 59. Reiškia reikalas eina gerynn...

Atsigulęs lovon atsalbėjau savo sytinetines maldas ir nuejau pravaikštynėn. Nusipraugęs parėjau ir vėl atsiguliau. Už kelių minučių atnešė 200 gr. baltos duonos ir 10 gr. sviesto. Pasveri nuėjom valgyklon ir pavalgėm pusryčius. Pusryčiam širyt 300 gr. košės iš kvietinių sėlenų.

Po pusryčių, jau praėjus pusiaukai žurnalą „Ogoniok“ ir mėginau skaityti, bet greit padėjau žurnalą vėl ant spintelės, nes kažkodėl nesiskaito. Ką čia veikti? – gal rėmigti? Pamėginsiu! Ir atsigulęs ant šono, užsiklojau galvą antklode. Užsnūdau...

Jaučiu, kad vėl mane kažkas žadina. Pasižiūriu – raizdatčikas (tvarkytojas) atnešęs pieną žadina mus, kad duotume puodukus. Atsikėlu, padėjęs savo puoduką, jis įpila 300 gr. pieno (dienos porcija) ir kuri aš tuoj imuosi gerti su baltąja duona. Išgėręs paimu savo ir kaimyno latvio, puoduką ir nuėjau pravaikštynėn jį išplauti. Išplovęs greit grįžtu palatom ir guliu lovon, nes gretimoje palatoje jau eina gydytojas lydimas vyr. feldšerio ir seselės, tvarkančios ligonių sveikatos stovį. Žinoma aš pasakau ir savo kaimynam – kuris čia trys, nėnas lietuvis iš Šančių apskr. centras latvys. O mano dubaskoje palato drauge Naldžio brolis iš trečios užsiniečia iš vakarinės Ukrainos – taigi aš jiem irgi pasakau, kad vot, atjeis gydytojas. Jie irgi tuoj sprūstelėjo ir visi pasiruošiam, laukiam.

Eina gydytojas – tas pats storasis chirurgas – lydimas savo „svitos“. Ką žinoma, viskas kaip ir visada. Pasisveikina ir klausia kaip reikalai. Aš atsakau, kad pas mane „gerai“, o jis savo seselei: „ji esti apsireiškusi“. Paskui pasikalbėjęs su kitais mūsų palatos ligoniais – jie visi dar be operacijos – išeina...

Gydytojui išėjus palatom įeina vaikinas nedidumo filia[l]as ir knygą. Jis surenka mūsų palatoje esančias knygas ir žurnalus ir išsineša į biblioteką. Į mūsų klausimą „kodėl jis atima knygas?" jis atsako, kad jis perduoda biblioteką kitam...

Ką padarysi... Teks ką nors sugalvoti kad sutrumpinti nuobodų laiką, kol vėl gausim knygų ar žurnalų iš naujo bibl. vedėjo.

Gulim ir laukiam, kada paėjaus ant perrišimo ir apžiūrėjimo, nes greit tarė pasaukti.

Jolų gale perrišimo seselė atidaro palatos duris ir tyliu balsu per marlinį raištį kuriam nors ką nors sako, pasako: „Greičiau ant stalo nes gydytojas laukia, nori apžiūrėti".

Iš mūsų paskui ją į perrišimo kambarį, kur jau laukia storasis chirurgas ir palipėjęs baltaisiais laipteliais aukštyn ant operacinio stalo... Viešpatie! kiek jau kartų aš guliėausi ant to stalo? Juk po operacijos, praėjus šešiom dienom kaip prasidėjo tie perrišimai, taip ir iki šiai dienai kas dien, išskyrus sekmadienius.

Žinoma negalima sulyginti tų pirmųjų dienų su šiom paskutinėm, nes su kiekviena diena šveikada vis geresja žaizda vis mažėja ir skausmo beveik nebesijaučia o kai dabar prisimenu anuos pirmuosius perrišimus kurie buvo beveik skausmingesni negu pati operacija, tai tik džiaugiuosi ir Dievui dėkoju, kad tai jau praėjo.

Tiesa, vakar vyr. chirurgas apžiūrėjęs pasakė, kad dar apie mėnesį laiko teks man pasivolioti ligoninėje, nes žaizda visiškai užėjus. Bet tai man ne kiek nebaisu, nes dabar perrišimai nebeskaudūs, o lauke oras jau nebesivėsinti taip, kad galima tą mėnesį čia praleisti pasiilsėti.

Taigi atsigulu ant stalo (jau į patalą ir išmokau greit ir gerai atsigulti) o sesuo, kaip ir visada, mupleišė kruopščiai tą marlę, mėgina tvarstį ir ištraukė žaizdelėn įkištą vaistuose sudrėkintą tamponą. Gydytojas prieš apžiūrėjimą apspaudė aplink žaizdą, pasakė: „Be tamponų, sumirkytų gliceroliniam skiedinyj" ir išėjo. O sesuo kaip ir visada šiek tiek greitai be skausmo pašalė tamponą, uždėjusi sulankstytą sterilizuotą marlę žaizdą ir aptepus aplinkui kliju uždėjusi ir prigloste visą tvarstį, guodama mane, kad esu gerym ir kad greit viskas bus tvarkoje... Aš padėkoju jai, pareinu palatom, atsigulu lovon ir, neturėdamas ką kita veikti imuosi rašyti...

Gerai. Rašyti taisyklingai - bet ką rašyti? Ot aprašiau sąžiningai, su smulkmenomis visą, kas teko pergyventi šiuo tas pats bus ir vakar ir galima sakyti, kad taip pat viskas bus ir rytoj. Ot dabar 12 valanda. Seselė atneši 200 gr. duonos (tai pietų porcija) reiškia už valandos, ar už dvejų bus pietūs. Pietum - mes tai žinome iš įpratimo - bus bliūdelis kopūstų iš pora šimtų gramų kokios nors košės. Paskui prieš vakarą vėl atnes 200 gr. juodos duonos, o vakarienei bus juoda kruopinė iš miežių, ar pšeno, ar kruopinių silkių. Jo vakarienės dar duos 15 ar 20 gr. cukraus (dienos porcija) ir, gal būt, gabalėlį taukų ar kokį nors blynų... Paskui eis nuobodus ilgas vakaras, silpnai apšviestoje palatoje, - nuobodžiausia dėl to, kad prie tokios silpnos šviesos negalima nei skaityti, nei ką nors kita veikti. Nebent tik jei su kuom nors pasikalbėti, apie ką nors įdomaus pasikalbėti. Čia dabar esame rodos 4 lietuviai. Vienas iš jų, aš ketvirtas, aš nesu ne matęs nes jis guli užkrečiamų ligų palatoje, serga geltonbige. Antras šauliškis guli čia pat, toje pačioje palatoje kur ir aš ir pas jį ateina kaškokios jo kaimynas, buvęs partizanų vadas, bet su juo man kaškodėl kalba nesimezga, nes jie, nors jau gana nebejauni žmonės ir net gerokai pradėjusiais žilti plaukais, mėgsta leisti laiką, paišvairindami jį kokiais nors nerimtais, neretai net perdaug nerimtais, plepalais...

Aš ir pats stebiuosi iš savęs, kaip esu smarkiai pasikeitęs. Tiesa, kai pagalvoju, kad man jau greit 30 metų, tai niko nematau keisto savo pasikeitime, nes jau pats amžius reikalauja to rimtumo ir susivaldymo... Vis dėlto, kai prisimenu koks aš buvau laisvėje ir net dar pirmus mėnesius kalėjime ir koks esu dabar, tai kaskaip patiem nesitiki...

Nebėra jau pas mane to gyvo jaunuoliško linksmumo (tiesa, gaila), nebėra to karšto nejauko išsiblaškymo, nebėra to nerimto aistringo smalsumo, tų nenuvaldomų troškimų: pamatyti, išgirsti, patirti ko nors tokio, kas žadina aistras, kas viliojo

ir gundė savo paslaptingumu, nežėrė to neapgalvoto ~~[illegible]~~nio nemusivalgymo, nei to norėjimo pasirodyti prieš draugus kaip ir aš esu toks pats gudrus ir tiek pat žinantis kaip ir jūs... ? nebėra nė tos lakios jaunuolės kos fantazijos, kuri ištenkindavo net prato, nei to neapdairumo, dėl kurio niekada negalvodavau kas mane laukia ateityje? kas manęs laukia rytoj?...

Žinoma tam pasiaukščiojimui daug padėjo čia patirtieji vargai ir nedatekliai, čia matytieji, gyvojo gyvenimo vaizdai, kurie taip žiauriai sudraskė su tais veizdais, kuriuos piešdavo nepritrūkusi jaunuoliška fantazija, čia išskentėtosios fizinės ir moralinės kančios...

Didelės įtakos tam persiaukėjimui turėjo ir gerų žmonių išmintingi pamokinantį žodžiai ir kurių čia noro retai, bet vis gi galima sutikti ir pasiklausyti – ir beribis laisvės ilgesys ir ~~[illegible]~~ laiškai pasiekusieji prisiminimai su šviesiais namos ir tėčio vaizdais su nepastingsiais tėviškės jų pamokymais ir mokytojo bei bažnyčioje gautos žinios, kurių aš tada nemokėjau ar nenorėjau suprasti ir įvertinti...

Bet viso to buvo dar nepakankamai, kad Jūčiau pats nesistengęs, nekovoję su savo blogaisiais įpročiais, nenorėjęs pasikeisti savo kloidų ir priversti save žengti kitu keliu, persiaukėti savo charakterį ir – jei Dievas duos – sugyvėti kaip vienas kitų žmogum...

Žinoma visa tai labai nelengva ir reikalauja tvirto nusistatymo ir kantrybės ir daug dar reikės man pakovoti pačiam su savim, kol pasiekiu tai ko noriu, tai ko reikalauja Kristaus mokslas ir kiekvieno katalikio....

..Pasikeičiau aš ne vien vidujiniai, bet ir išoriai. Eisena ir judesiai, ar darbe ar poilsyje, pasidarė lietesni ir ramesni, galva truputį nusviro žemyn ir akys nors pasižiūrėjus dar į gyvybės, bet pasidarė kažkokios susimąsčiusios ir dažniausiai žiūri žemyn. Palinko truputį ir visa figūra, nuo senos vergijos naštos ir pečiai ir rankos ir nugara rodosi nori poilsio.

Nors veidas ir dabar dažniausiai šypsosi kaip ir tuba kai dar buvau laisvėje, bet taji šypsena dabar turi kitą reikšmę. Ne dėl to dabar šypsosi veidas, kad man džiugu gyventi, kad aš dar jaunas, kad aš nežinau kas tai yra vargas ir liūdesys.

Šypsausi aš paprastai dėl to, kad pamu mano širdyje, kad gryna ~~[illegible]~~ ir vani mano sąžinė, kad nors ir klajoju čia vienišas be tėvų paguodos, bet jaučiu, kad neapleidžia manęs Visagalis umžinasis Tėvas...

Iš tolo ir šypsena ir veidas atrodo dar gana jaunas ir gal būt toks pat kaip ir prieš tuos septynis metus, bet pasižiūrėjus iš arčiau, matyti daug raukšlių, kurios reiškmingai kalba apie sutiktas ir pergyventas gyvenimo ~~[illegible]~~ audras, apie jau praėjusią jaunystę...

22 d. Trečiadienis

Rytas toks pats šaltas ir giedras kaip ir vakar. Po pusryčių išėjau koridoriun truputį pasivaikščioti. Perėjau kelis kartus iš vieno koridoriaus galo į kitą ir sustojau prie pratrupusio lango. Vaizdas čionai nepasikeitęs, tas pats kuri aš matau kas dien. Tie patys lygūs sniegu nušluoti beribiai laukai, tas pats jaunų topolių miškelis vakaruose, slepiantis nuo manęs Dolinkos miestelį, tie patys keli maži balti nameliai plokščiais molinėmis stogais ar aukštais stogais dengtais raudonom čerpėm (Suomiškas stilius), toji pati spyglinčių vėlų tvora skiriantį mus nuo laisvės...

Sniegu nušluotomis ir atvalomis plentu, tingiai praslenka sunkvežimis, nikdamas nuo saugo didelę pusčiabę. Akys palydi mašiną iki miškelio ir ~~[illegible]~~ nematydamos daugiau nieko naujo, nieko įdomaus, įsižiūri į tolumoje šiauriejo nykstančius žydinčius tolius...

Jaučiu kaip raukšlėjasi mano kakta, nusilaidžia antakiai, prisimerkia blakstienos, o žvilgsnys veržiasi tolyn, tolyn, lyg stengdamasis išvelgti, pasiekti, kažką talimą ir brangų, paslepta ~~[illegible]~~ po žydinčiu riūkeliu... ~~[illegible]~~ Mintyse išsyla kažkokie neaiškūs, bet kažkodėl malonūs, vaizdai – gal būt kada nors kur nors matyti, o gal būt sukurti lakios fantazijos, – o širdin tyliai tyliai veržiasi ilgesys...

Paskui aš susigriebiu, mintyse subariu pats save, paraidindamas kvailiu – ir nueinu nuo lango. Dar perėjau porą kartų per koridorių ir... vėl sustoju prie lango... „Ne, taip nieko nebus, vistiek nieko nesimato" – pagalvoja aš ir nueinu palatan.

Atrigulsiu lovon ir galvoju ką nors užsiimti. Paimu savo sąsiuvinį ir imu rašyti. Paskui įsigalvoju nueit daiktų sandėlin, atsinešti popierių ir dažų. Nueinu pas chirurginę seserį ir paklausiu ar man galima išeiti lauktan. Ji atsako, kad galima, tik reikalinga šiltai apsirengti. Sakau. Nueinu pas sanitarą, gaunu ilgą vatinį chalatą, vatinius, žieminę kepurę, pasiimu iš savo čemodano raktą ir išeinu lauktan.

Hm! lygiai mieniuo ir trys dienos, kaip aš išėjau pro šias duris, į šį pastatą ir nieko nebuvo nuo to žingsnio išžengęs lauktan.

Šalta... Pučia šaltos rytų vėjas, linguodamas nuogas jaunučių medelių šakeles. Šaltis nemandagiai griebia už rankų ir nosies ir aš stengdamasis nusigręžti nuo vėjo, skubiais žingsniais einu per sodą prie daiktų sandėliuko. Įeinu, atidarau rūtą, pasiimu iš atskirinio čemodaną, išsiimu kaletą vokų, gabalą piešimo popieriaus, dažų dėžutę ir, uždarinęs čemodaną, nešu vėl atgal ligoninėn.

Neužilgo pasiekiu perrišimo. Perrišimą šiandie daro chirurginė sesuo. Surilginusi gabalinėlį marlės į eterį, ji kruopščiai nuvalo aplink žaizdą kilusį iš juodo likučius bei nudžiūvusį iš atšokusį odą, ant jau susigijusios, siūlės, pasuni ištraukia iš žaizdos vamzdelį, gabalinėlį marlės ir šnypštančiu eteriu vėl užlieda ir uždengia žaizdą.

Parėjęs po perrišimo kambarin pasiėmiau rožes.

23 d. Ketvirtadienis

...Taip praėjo pirmoji diena ir pirmoji naktis po operacijos...

Gulėjau baltoje, ant mašyčių ratukų, lovoje, pakeltoje šviesia balta paklode ant minkšto, gerai prikimšto čiužino, pridengtas šviesia paklode ir gera šilta antklode, o po galva buvo padėti net du pagalviukai, su šviesiai išskalbtais užvalkaliukais.

Gulėjau ramiai, išsitiesęs visu kūnu ir ištiesęs, priglaudęs prie šonų, rankas, taip kaip guli žmogus po ilgo sunkaus darbo, labai nuvargęs...

Sesuo į kurią mane paguldė, stovėjo po plačiu, šviesiu langu, pro kurį skaisti saulė dosniai žėrėjo savo malonius spindulius.

Palangėje kabanti centralinio apšildymo batarėja jaukiai šildė kairįjį šoną, bet tai man nelabai patiko nes ir taip jau burnoje buvo sausa ir norėjosi gerti.

Atsigręžti savaip galva visa palata atrodė kažkur plauke, o šįsyk plaukė dažniau ir sunkiau kaip po ilgo bėgimo. Palatoje gulintieji žmonės jau pradėję svečiuotis, pusgarsiu kalbėjosi, vaikščiojo ir juokavo, o man taip norėjosi ramybės ir tylos ir visas tas triukšmas nors ir nedidelis, erzino nervus.

Aš užmerkiau akis ir gulėjau ne tai užmigdamas, ne tai apsvaigdamas kol koks stipresnis garsas nepriverdavo vėl manęs praverkti akis.

Atėjo sesuo ir išvirkščiai į šlaunies raumenis penicilino. Vėl užmūdau. O kai pramerkiau akis, prie greta gulinčio ligonio - kuriam prieš savaitę buvo padaryta skilvio operacija - stovėjo perrišimo sesuo ir šiaudinių bei pinceto pagalba traukė iš siūlius kuriais buvo susiūta žaizda.

Saulė pradėjo blizginti į akis ir aš mostu ir pašnibždom kalbėdamas - nes garsiai kalbėti kažkodėl buvo baisiai sunku - paprašiau sanitarę, kad užtrauktų langą. Paskui atėjo chirurgas, tas pats kuris darė operaciją, ir paklausė: „Kaip diela" - „ničvo chapašo" atsakiau aš nors neko gero nejaučiau.

Prieš vakarą staiga pajutau, kad pyvsta šiedis ir pradėjau vemti grynu vandeniu.

Sanitaras atnešė puodukų su vandeniu ir pagaliuką, apvyniotą vata.

Atėjo vakaras, sutemo, užsidegė šviesą. Man viskas atrodė negerai, norėjosi, kad greičiau užgesintų šviesą ir nutiltų visi garsai. Aš galvojau, kad galėsiu užmigti, o ryte pabusiu sveikesnis.

Atnešė termometrą pamatavo temperatūrą. Temperatūra buvo neaukšta 37,2. Paskui atėjo sanitaras ir padėjo atsigulti ant šono, nes reikėjo pastatyti ant

nugaros bankes, kad nepakiltu kosulys kuris labai kankina, nes kostint baisiai skauda žaizdą. Verstis ant šono buvo skaudu ir atrodė, kad susiuvimai neišlaikys. Aš norejau nuo bankių atsisakyti, nes kosulys manęs nekankino, bet iman pasakė, kad tai reikalinga ir aš sutikau.

Galų gale atejo naktis; čia buvo pati sunkiausioji naktis mano gyvenime...

Palatoje buvo tvanku (greičiausiai, kad taip man atrodė) skaudejo galva, sunkiai plakosi širdis. Apie miegą negalejo būti nė kalbos. Baisiai norejosi gerti, skaudejo žaizda ir degė viduriai.

Jaučiausi baisiai pavargęs nusilpęs, iškojau patogias padėties rankom ir kojom, bet kaip jų nedejau - viskas atrodė negerai ir negerai. Aš vis galvojau kaip greit iš sveiko linksmo žmogaus, pasidaro silpnas ir nuvargęs ligonis.

Bandžiau guleti ramiai galvodamas, kad gal galėsiu nors valandelei užmigti, bet jei tik truputi užsnūsdavau tai tuoj akyse vaidendavosi kažkokie baisių beformių siluetai ar kažkokie begaliniai skaičiai, kuriuos vis reikejo skaičiuoti, skaičiuoti ir skaičiuoti, arba kažkas parašyta prirašyta visur baisiai daug, ilgomis eilutėmis ir niekaip negalejo baigti skaityti, o reikejo ir skaityti ir skaičiuoti...

Paklausiau jejusio sanitaro kiek valandų: penkt pirmos atsakė jis. Vieškatic, dar septynios valandos iki ryto... Kas keliolika minučių aš vis vilgiau lūpas ir kaktą vandeniu sumirkyta vata, bet tai nė kiek nelengvino kančios. Už minutės ir lūpos ir kakta vėl buvo sausi ir degdavo karščiu.

Burnoje buvo kažkoks šlykštus skonis ir norejosi atsikrenkšti ir išspjauti, bet nebuvo jėgos ir negalejo net giliau kvėpuoti. Paskui vėl pradėjo kankinti vėmimas. Vėmėsi grynu vandeniu ir kada trūkčiojo skilvis ir pilvas, tai atrodė, kad visos žiūlės išeis ir visos žaizdos atsivers...

Laikas slinko baisiai pamažu. Klausiausi kaip kosti ir sunkiai, skausmingai dejuoja priešais manęs gulintis ligonis. Jam irgi vakar buvo padaryta apendix operacija. Kada jį įnešė palaton -jam operaciją dare tuoj po manęs - jis kalbejosi ir juokavo, o dabar dejavo nedrąsiai kitiem užmigti. Jį kankino kosulys, nes jis rūkydavo.

Man irgi norejosi dejuoti ir atrodė, kad sudejavus būtų lengviau, bet aš vis bijojau, kad dejuodamas galiu trukdyti kitiems miegą, o ryte jie gali mane išjuokti dėl mano nekantrumo. Todėl aš kentejau sukandęs dantis, kad tik nesudejuoti, bet veidai vis dejavau, žinoma tyliai, tyliai, be garso pasnibždom, lūpom prašydamas Dievo kantrybės sunkiai dūsaudamas...

Naktis buvo baisiai ilga... Kai tik atėidavo sanitaras aš jo klausdavau kiek valandų, bet valandos vis tvomiaraj - pusė aštuonių, pradėjo ketvirtos, ketvirtos...

Vėmimas vis kartojosi ir aš galvojau, kad vandens iš skilvio pateks į žarnas ir taip... gatava... Širdis plakosi baisiai sunkiai ir nelygiai. Aš paprašiau sesers, kad duotų ko nors nuramintis ir pastiprinti širdžiai. Ji porą sykių atejo su špritcu ir įšvirkšdė po odos kamfaro.

Galų gale prieš patį rytą užsnūdau. Vėl sapnavosi begaliniai skaičiai ir baisios šmeklos. Pabudau iš po kelių minučių vėl užsnūdau. Kai vėl pabudau sanitaras jau plovė grindis. Greit bus rytas! Tai kelė nuotaiką, nes dieną greičiau eina laikas, o kitą naktį jau nebebus taip baisu, nes galima gerti vandens.

Sekančią dieną jaučiausi žymiai geriau. Per pietus gydytojui liepiant valgiau truputi sriubos ir rūgusio pieno. Kas šešios valandos sesuo vis leido penicilino į šlaunies raumenis. Vėmimas baigėsi kai tik išgėriau keletą gurgšnių rūgštaus pieno.

Vakare užsnūdau. Naktis praejo daug greičiau negu nakvojus, nors sapnai dar buvo baisūs.

Kitą dieną jau kalbėjausi gerokai, ką jos kavasi ir žiūrinėjau žurnalą. Vakare pabandžiau atsistoti bet kiek pastovėjus pradėjo šaltinėti akyse baisiai skaudėjo šoną iš atrodė kad vidurė po desiniuoju pečiu trūkinėja gyslos. Akyse pradėjo cypti ir aš paskubinau atsigulti.

Kitą rytą atsikėliau išlipau iš lovos ir išėjau koridorium. Dar baisiai skaudėjo petys ir šonas po šonkauliais, bet akyse jau nebežaliavo ir ausyse nebecypė. Per dieną dar buvau atsikėlęs porą kartų.

Vakare temperatūra buvo truputį aukštesnė negu vakar, o ryte dar aukštesnė. ~~Kažkas~~ Baisiai skaudėjo apie žaizdą ir šoną o atsikeliant dieglė deši nyjin petin... Kažkas buvo negerai...

~~Šeštą~~ dieną temperatūra pakilo iki 38,4 o ryte 37,4. ~~Tą dieną (tai buvo operacijos) kažkas iš palatės išėjo nešdamas lovas ir spintelės išnešė į koridorių ir aš gulėjau~~ ir skaičiau žurnalą. Gydytojas darydamas apžiūrėjimą ėjo per palatas, ir praeidamas pro šalį parodė į mane pirštu ir pasakė ~~tai~~ pasnos ėjusiai sesutei: „ji ant apžiūrėjimo"

Po kelių minučių mane pasaukė į perrišimo kambarį kur mano jau laukė abu mūsų ligoninės chirurgai.

Kai tik aš įėjau, tuoj mano paklausė kur aš dirbau prieš atvažiuodamas čia. Aš atsakiau, kad prie statybos. „Ar ne šachtoje?" „Ne" „Hm nuostabu. Na gulk ant stalo." Aš atsigulėau. Jie nupleše tvarsčius ir ėmė spaudyti apie žaizdą, patinusias ir pamėlynavusias vietas. Paskui kažką tarp savęs pasitarė ir nusprendę, kad čia paprastas Hematumas ir Infiltratas, vėl užklijavo tvarsčius ir liepė eiti gulti.

Vakare temperatūra buvo vėl tokia pat kaip ir vakar.

Kitą rytą - tai buvo rodos septinta diena po operacijos - baltino tą palatą, kurioje mes gulėjome todėl mūsų lovas ir spinteles išnešė į koridorių. Aš gulėjau savo lovoje ir varčiau kažkokį žurnalą. Chirurgas davė ligonių apžiūrėjimą, vaikščiodamas po palatas, o kadangi mūsų lovos buvo išneštos koridorium tai praeidamas pro mano lovą, jis pasakė „ant perrišimo" o sesuo užsirašė. Paskui atėjo perrišimo sesuo ir pasaukė mane ant perrišimo. Vėl nuėjau, atsigulėau ant to paties stalo, o storasai chirurgas, rūkydamas papirosą, liepė sesutei nutverti žaizdą, aptepti jodu ir paduoti jam pincetą. Jis nuėmė dvi skobutes toje vietoje kur atrodė truputį paatiną, ir praplėšė, jau gerokai suangusią žaizdą, padarydamas 3-4 cm. ilgio skylutę. Iš žaizdelės pasipylė pajuodavęs, atšiaušiedęs kraujas. Gydytojas šiurkščiai spaudė aplink žaizdą, tuo būdu išspasdamas visą ten susirinkusį kraują. Paskui vieną pincetu praplėtė žaizdą, o kitu pincetu paėmęs gabalėlį sulankstytos marlės, įkišo ją ten į žaizdą ir ėmė maišyti tolį aplinkui šniaustydamas, valydamas tą tuštumą, kurioje buvo ~~ar~~ susirinkęs kraujas.

Toks kraujo surinkimas iš perpjaustytų gyslelių būna pas kiekvieną, kam tik daro operaciją. Paprastai, jas kraujas per kelias dienas vėl išsivaikščioja po organizmą, o retkarčiais būna taip, kad jis sukrekėja ir nepajėgia išsiskirstyti. Taip buvo ir pas mane.

Gydytojas rūkydamas savo papirosą, negailestingai maišė pincetu po žaizdą, vis pakeisdamas susiteršusius marlės ~~gabalėlius~~ gniužulėlius švariais ir stengdamasis ~~ir~~ kiek galint toliau pasiekti. Aš jaučiau kaip marlė slankioja ant tos plevros po kurią jau yra žarnos ir bijojau, kad jis kartais per neatsargumą nepradurtų plevros ir neužterštų žarnų. Žinoma aš žinojau ir tai, kad jis žino geriau už mane kas reikia daryti ir ką jis daro, bet vistiek truputį nepasitikėjau.

Kai jis jau pakeitė ketvirtą ar penktą gabalėlį marlės mano kantrybė pradėjo baigtis. Nors tiesa aš garsiai nedejavau ~~bet~~ bet kentėjau sukandęs dantis ir sugniaužęs kumš-

čius iš jaučiau, kad kakta aprasojo prakeiktu...

Kai kantrybės visai pritrūko, aš patylom pasakiau „Daktar! skolko možno terpiet?"

Garsiai sudejiuoti ar sznistis aš bijojau, nes galvojau kad ir gydytojas ir aplinkui stovinčios seserys, pavadins mane „boba", nesugebančio net tiek pakęsti.

Kai aš pasakiau „kiek galima kentėti?!", gydytojas atsakė „tuoj tuoj, ot dar vieną kartą", ir paėmęs dar vieną gabalėlį marlės paskutinį kelis kartus pamaišė in numyžtęs marlę pareikalavo kad sesuo padėtų tamponą sudrėkintą gipertoniniam, ar kažkokiame tai skiedinyj. Sesuo padavė ilgą iš marlės sulankstytą juostelę - kuri man kažkodėl priminė lininės drobės knatą - ir gydytojas ją sugrūdo į žaizdą kimšdamas į visas puses. To vieno pasirodė per mažai ir sesuo padavė dar kitą tokį pat. Kai iš to buvo sunkiama, tai vėl gydytojas nuėjo į šalį, o sesuo užtvėrė in užklijavo žaizdą.

Po to aš nulipau nuo stalo, įsispyriau į savo tapočkes in nuėjęs atsigulėau lovon. Vėl paėmiau žurnalą, bet gavau jį padėti in pusvalandį palaukti kol praėjo tas peršėjimas in ėdimas.

Sulėjau in galvojau, kad aš visgi nekantrus in jeigu kada kur pricieitu taip ilgiau pakentėti griausmas žino kaip būtu. Gailėjausi in priekaišiojau pats sau kad, aš ištižęs, nesugebu tylėti kaip akmuo.

Kitą dieną vėl pasikartojo viskas iš naujo. Nuėmę pramirkusius kraujų tvarsčius in sesuo nerėjo traukti lauk tamponus, bet gydytojas pasakė aptepti žaizdą jodu in padėti jam pincetus. Jis nuėmė visas skobkes, ištraukė kraujuotus vakarykščius tamponus, vėl išvalė ir žaizdą kelis kartus in sugrūdo tą naują tamponą. Aš vėl sukandau dantis in sugniaužiau kumščius, bet in dabar nesugebėjau tylėti kaip akmuo. Nors pašnibždom - kaip in vakar - bet visgi dūsavau...

...Nuo tos dienos reikalai pradėjo eiti geryn... Nors dar verčiantis nuo šono ant šono smarkiai skaudėjo pašonėje in kažkas burbuliavo pilstydamęsis iš vietos į vietą, o keliantis iš lovos skaudėjai diegė dešinėn petin, bet žaizdos taip nebeskaudėjo.

Perrišimai buvo kas dien, bet žaizdos daugiau nebevalė in prie perrišimų gydytojaus nebebuvo, o perrišimo sesuo, keisdama tamponą žiūrėdavo į veidą in stengdavosi viską daryti greitai in švelniai, kad veide nesimatytu susiraukimo.

Temperatura greit pradėjo kristi in vėl kelių dienų jau buvo normali. Apetitas pradėjo gerėti, šindis plaukė lygiau in drąsiau in aš jaučiau kaip su kiekviena diena grįžta jėgos in nyksta silpnumas in išblyškimas. Nors naktimis dar smarkiai prakaitavau, bet tas manęs negązdino, nes aš žinojau kad tas prakaitavimas pagreitina kūno natūralaus išsisiurbėtymą.

Kas ryt vis viekiau išlipau iš lovos in žingsniai buvo vis tvirtesni in drąsesni in tos liūdnos minties bei abejonės, kad gal teks atsisveikinti su šiuom pasauliu, neatsisveikinus su namiškiais in nepamačius gimtosios žemės, - pradėjo sklaidytis in nykti....

Ačiu Dievui!..

26. Šešiolikadienis *vasaris*

Diena pilka, miglota in nelabai šalta.

Po pusryčių, vaikščiodamas po koridorių žvilgčiojau pro patirpusius langus in skendėjau sekmadieniškose mintyse...

Šiandie, per pilką tolimą rūką, nesimato tų žydinčių tolių, kurie taip vylioja akį in kelia ilgesį širdyje.

Ilgai vaikščiojau po koridorių, o kai nusibodo in pavargo kojos, tai nuėjau palatom, atsigulėau lovon in ėmiausi paišyti paveikslėlį - vaizduojantį Kristaus prisikėlimą iš kapo.

Svajonė, nupaišyti panašų paveikslėlį, jau gana sena. Daug sykių, dar prieš keletą metų, aš bam-

džiau tą svajonę įgyvendinti, daug sykių, prabudęs naktį iš miego, po kelias valandas mintyse piešdavau aš Kristaus figūrą, kurią, kaip gyvą, matydavau lakios vaizduotės akimis. Daug valandų, laisvu nuo darbo laiku, aš praleisdavau prie popieriaus, stengdamasis užfiksuoti ant jo tai, ką mačiau vaizduotėje, bet galas būdavo visada vienodas: „nieko piešinio" iš viso...

Bet aš nenorėdavau tikėti tuom, kad to aš niekada nepadarysiu, ir kiekvienais metais, kai tik artindavosi Velykų šventės, aš vis bandydavau: „gal šiemet pasiseks?"

Taip ėjo metai po metų, o pasisekimo vis nebuvo. Žinoma, aš ne netraukiau „siekti" kaki noro „nieko kūrinį", – ne, aš visada tenkinausi tuom ką galiu, bet čia, negalėjau nieko!...

Jau mano prisiminimų albumėlyje daug vietų prikamšyta įvairiom linijom, vaizduojančiom kažkokias nepaprastas figūras, kurios tačiau, niekuo nesiderino su tomis figūromis, kurias aš taip ryškiai matydavau, kai užmerkdavau akis. Jau aš buvau beveik nustojęs vilties, kad kas nors iš šių bus išeis ir buvau nusprendęs, kad aš neverta to, kad savo nuodėmingom rankom galėčiau atvaizduoti tą didingąjį, mirties nugalėjimo momentą. Bet iš šiemet, kaip ir praeitais metais, vis dėl to nusprendžiau pabandyti.

Sąlygos tam – šiemet įspūdingai geros. Laiko – (visu svarbiausia) kiek nori, šviesos irgi. Popieriaus, pieštukų ir dažų irgi turiu. Viską dar vakarą apgalvojęs, nuvakar pradėjau bandymą. Nupiešiau vieną figūrą, išėjo ne visai blogai, bet galva per maža, pakelta į viršų kažkur nukreiptas į šalį. „Netinkama"... – ir vėl išnaujo. Nupiešiau iš eilės kelias galvas, akis, o paskui ir vėl visą figūrą. Jau geriau. Dar kai kurias pataisos ir gavosi tai, ką aš jau skaičiau patenkinamu.

Kitos figūros buvo žymiai lengvesnės. Nupiešiau trejetą angeliukų, keletą karėnių, paskui eskizukan pačiam labiausiai vykusias poras ir pasiruošiau galutiniam apiforminimui.

Sekančią dieną t.y. vakar, pasiėmiau švarų lapelį popieriaus ir nukopijavau ant jo, vakar nupieštąsias figūrėles. Išėjo pakenčiamai. Po to, galutinai „atšlifavau" pas smailiai užtroštu pieštuku, paruošdamas dažymui. Bet čia atėjo galvon mintis, nupiešti burėtą rožių ir nedelsdamas ėmiausi pažymėti rožes.

Rožių man jau teko daug piešti ir aš jas piešiu ne visai blogai, todėl ir tas rožes nupiešiau be didelio vargo. Piešiau keturis žiedus; baltą, geltoną, raudoną ir rūsavą. Balta ir raudona išėjo visu gerėsniai, o rūsava visai nevykusiai. Užbaigęs rožes, ėmiausi paruošto piešinėlio.

Svarbiausia buvo nudažyti Kristaus veidą. Kadangi formatas labai mažas, o teptukas jau nusitrynęs, – tai dažymas gana nelengvas. Rožės dažyti daug lengviau.

Išpradžios nudažiau angeliuko veidą. Gavosi pakenčiamai. Ėmiausi patios svarbiausiojo... Gavosi irgi pakenčiamai. Na o toliau ėjo jau žymiai sklandžiau. Prieš vakarą piešinukas buvo baigtas. Žinoma, apie įvairiausius trūkumus, klaidas ir netaisyklingumus, nėra ko nė kalbėti. Na bet bendrai paėmus, aš buvau patenkintas šiuom savo darbu. Kaip dėl manęs, savamokslio mėgėjo iš nė iš, ką nepasižiūrint, o vadovaujantis vien vaizduotės ir fantazijos, nėtenka ir to. Suprantama; ant to nesiskatį, o veržtis pirmyn, ieškant vis naujų, tikslesnių, spalvų parinkimų ir proporcijų išlaikymo ir nenuilstamai ieškoti, štai beit ir dirbti, – tai aš žinau, su tuom ir sutinku ir to laikausi ir laikysiuos... Na bet, nežiūrint visų trūkumų vistiek aš buvau patenkintas...

Su tuom pasitenkinimo jausmu nuėjau ir į kiną, kur kas šeštadienis rodo čia pat ligoninės koridoriuje. Demonstravo spalvotą filmą „Mes kur tai matėmės" kurį aš jau buvau matęs 1954 m. Aktorė. Filmas gana įdomus, svarbiausia linksmas. Žiūrėdamas tą filmą tikrai pasiilsėsi. Jeigu neskaityti to, kad vieną seną, sergantį psichine liga, ištiko priepuolis, tai šiaip visas seansas praėjo gana sėkmingai.

Po kino grįžęs palatan aš atsigulėjau iš noro, susirinkęs vyrai ilgokai dar lošė domino kaldami - kaip įprasta - nemažą triukšmą, aš greitai užmigau ir pramiegojau gana gerai visą naktį...

Siryt - padrąsintas vakarykščio pasisekimo, - vėl ėmiausi piešti, tokį patį piešinuką, tik ant gero paišybinio popieriaus ir pataisydamas paste bėtgsias klaidas.

Piešiau nesikuklindamas, su trumpom pertraukom, stengdamasis kiekvieną vietelę nupiešti ir nudažyti kiek galima kruopščiau, teisingiau ir gražiau.

Baigiau prieš pačią vakarienę, praskaistinėjęs visą sekmadienį. Kada pabaigęs sudėjau greta mano nuo vakarykščio piešinuką, tai savo šios dienos darbu, buvau patenkintas dar labiau, negu vakar.

Šiandieninis piešinukas, kadangi nupaišytas ant gero popieriaus ir kruopščiau, atsargiau darytas - išėjo žymiai geresnis, švaresnis ir ryškesnis negu vakarykštis. Širdyje buvo gera ir džiugu, nes senoji mano svajonė, galų gale, išsipildė!!. Ačiū Dievui!

Dar kartą apžiūrėjęs savo šį piešinuką ir mintyse išskaitiavęs pastebėtąsias klaidas, nusprendžiau, kad šis piešinukas, gal būt vienas iš geriausių, labiausiai pasisekusių mano piešinių ir nutariau pasiųsti jį į namus, vietoje Velykinio pasveikinimo, brangiesiems savo tėveliams...

28 d. Antradienis

Vakar dieną paišiau rožes, (Net pačiam gėda; kaip mažas vaikas, rožes paišo...) arba skaičiau žurnalą „Ilgelis". O prieš patį vakarą, palatan jejo ligoninės kult-orgas ir ėmė skaityti ant atsinešių voką užrašytas pavardes. Skaitė, skaitė, o mūsų nie vienam nėra. Jaukai prieš galą perskaitė vienam latvių, gulinčiam tame pačiame pasienyje kur ir aš. Jo jo, vėl skaito kažkokias nepažįstamas pavardes ir aš jau buvau visai nurimęs vilties, bet čiūriu mano pavardė, oi kokia laimė!

Laiškas rašytas Birutės ranka. Gyva tryš, labai įdomios naujienos. Grįžta iš lagerio žmonės, kurie prie tos pačios bylos kaip ir aš. Nejaugi man nenusišypsos laimė?

Nors, tiesą pasakius, nelabai jau man ir bereikalinga toji „jų malonė", nes jau nedaug beliko taip, kad, jei Dievas duos sveikatos išlaikyti iki galo, tai ir be jų malonių, kaip nors išsisukapštysiu.

Rašo Birutė, kad miręs Grigalauskas. Skaitant tuos kelis žodelius, per širdį nejučiom praslenka liūdesio, nerimo ir neaiškaus nujautimo, nešvengiamo nieko vienam žmogui, galo - jausmas ir viršinė tolimų prisiminimų, susijusių su Hfh. Jono Grigalausko atminimu.

Ir keista tai, kad nors tie dar tolimoje vaikystėje patirti pergyvenimai, neretai būdavo nemalonūs ir dažnai net ašaromis nuplauti, (kas iš vaikų nėra verkęs) bet dabar, kai juos prisimenu, jie atrodo tokie gražūs, saulėti laimingi ir malonūs...

Prisimena jo pirmosios žmonos mirtis ir tai, kiek aš verkiau todėl, kad lidami iš budynėm, mama ir papa, nesivedė manęs. Prisimena ir tai, kaip mane kitą dieną mama nusivedė iš kaip aš žiūrėjau į užburtąs į pašarvotą kūną, aprengtą juoda ilga suknia ir papuoštą gražiom, poperinėm gėlėm, su juodais kaspinais ir sidabrinėm raidėm...

Prisimena, kaip eidami iš mokyklos su Motiejausku Petru ir Bružu Povilu eidavom pas Grigalauską į pašto, paimti laiškų ar laikraščių ir - jei tai būdavo žiemą - stengdavomės išmandoti visus pakelėse esančius ledus, čiuoždami visais griovais ar pelkėmis ir voliodavomės ant ledo, kol nepradėdavo tenti... O jei būdavo vasara tai brisdavau per aukštą rasotą žolę, o paskui eidavau siauručiu takeliu, pro seną - kažkodėl atrodžiusį paslaptingą - sodą, apvertą augšta tvora, su - po lietaus smarkiai kvepiančiom patvoriu augančiom dvešliom dilgėlėm, į kurias gausiai būdavo pribirę mažyčių, bos vėmezdžių, žalių svyrutusių obuoliukų...

... Senai jau užgeso jauna Povilo gyvybė, pakirsta nepriteliu kulkos, užmigo amžiams ir Grigalauskas palauztas dėjovos... ateis kada nors - o gal ir greit - ir mūsų eilė...

Visą vakarą praleidau rašydamas laišką į namus... Širyt įdėjau laišką vokan, užrašiau antrašą ir įmečiau pašto dėžutėn.

Vakar išvažiavo keli vyrai Dubrovkon. Aš jiems

įdaviau keletą raštelių, kad perduotų juos, ten esantiem draugam. Gal kaip nors pavyks susirišti ir gal jie atrašys ten esančius man laiškus.

Šiandie visą dieną praguliejau lovoje skaitydamas žurnalą... Vienoje vietoje radau tokį „mažyti eilėraštuką, kuris man patiko ir aš jį nusirašiau. Štai jis:

Меня ты среди будних дней
Короновал своей любовью...
С тех пор с смятением и болью
Я вечно думаю о ней.
Как нелегко, когда нас любят,
Когда в нас верят, когда
Ты быть не смеешь навсегда
Ни подлым, ни смешным, ни глупым.
Я знаю: высыхают реки,
Теряют голос соловьи,
Но я клянусь тебе: навеки
Достойной быть твоей любви!

Надежда Григорьева.

1956 m.
Kovas
3d. Šeštadienis

Vakar dieną mūsų nenodame „citadelės" gyvenime, buvo šiokių tokių įvairumų, kurie, tiesa neturėjo jokios įpatingos reikšmės, bet vis gi truputį pažvairino laiką.

Iuoj po pusryčių, vyr. sanitarės surinko visus chalatus, kokie tik buvo - nudėvėti, ar dar neblogi apsikeitimui, o už pusvalandžio, atnešė visiem naujus, kaip tik iš sandėliaus. Aš, iki šiol savo chalato neturėjau ir jei norėdavau eiti koridorium pasivaikščioti, turėdavau skolintis iš palatos kaimyno. Dabar gavau ir aš.

Po pietų vėl atėjo ir surinko visas nudėvėtas antklodes. Kadangi mūsų palatoje visos keturios antklodės buvo senos, tai mes visi keturi gavome naujitelaites antklodes... Žinoma, visa tai, kaip sako „tuštybių tuštybės" ir tos antklodės ir tie chalatai paliks kitiem kai tik prisieis pereiti kiton palatom, ar išeiti iš ligoninės, bet vistiek tą jau šios dienos naujiena...

Visą dieną, mano palatos kaimynai bosė domino, karštai ginčydamiesi ir garsiai barškindami domino į stalinką, o aš mėginau paišyti velykinius pasveikinimus bet kažkodėl neišejo tokie kokius aš norėjau nupiešti.

Prieš vakarą nuėjau valgyklon ir pakeičiau knygą. Paėmiau Korolenkos raštų 8 tomą (rusų kalb). Toje knygoje jis aprašo savo gyvenimą ištremime, sibiro miškuose.

Neatsimenu kokiam lagery aš skaičiau jo autobiografijos pirmą knygą. Ji mano sudomino savo vaizdingumu, atvirumu ir paprastumu. Skaitau ir rodos pats kartu su juom pergyvenu... Teko man skaityti ir M. Gorkio autobiografinius aprašymus ir jo vaikystę ir „Žmonėse" ir „Mano universitetai", bet jo pasakojimai man kažkodėl atrodo ... na netokie jaukūs ir artimi kaip Korolenkos.

Norėtus dar kai ką pasakyti apie Gorkio ir Korolenkos raštų skirtumus - žinoma pagal mano nuomonę - bet nutylėsiu, nes aš per silpnas, kad galėčiau kritikuoti klasikus.

Po vakarienės vėl nuėjau valgyklon, pasiklausyti radijo muzikos.

Pusapvalėje, nedidelėje, valgyklos salėje, su dangelin-siuvinėtom užuolaidom užstengtų - langų, su vidurį lubų kabančia elektros lempa, po ūžavu šilkiniu abažūru, - buvo savotiškai jauku ir miela.

Salė kažkuom truputį priminė erdvią svetainę, tokių, kokių kartais matosi kino filmose. Čia čia, vietoje išstaigingų baldų, stovėjo keletas keturkampių restoraniškų stalinukų, keliolika taburečių ir poros medinių paprastų suolų, su atlošom ir atramom galuose - kurių paskirtis (turbūt) pavaduoti sofas.

Prie stalinukus susėdę po keturis, beveik tarybų sąjungos piliečiai - kala domino, o prie ilgo stalo, ant kurio stovi paprastas, skardiniame futliare „dinamikas", glaudėsi suniūdę prie vienas kito, alkūnėmis atrėmę į stalą, o kumščiais paėmę niūrius smakrius, sėdi tie, kurie myli

myli, ar bent mėgsta, muziką...

Paprastas bet garsingas „dinamikas“, nešyštėdamas skleidžia muzikos garsus, kurie skambėjo valgyklos salėje ir įgauna kažkokį sodų gyvenimą.

Aš atsisėdu ant laisvos taburetės, pasiremiu alkūnę į stalą, į kumštį į smilkinį, klausausi muzikos ir įsižiūrėjus į aplinkui sėdinčiuosius žmones...

...Už langų rami kovo naktis, pro prasiskleidusią užuolaidą matyti dangujė mirgėti žvaigždutė ir atrodo, kad ji žiūri į mus ir su užuojauta ir gailesčiu ir nori mus nuraminti...

Muzikos bangos švelniai glosto laisvės netekusių žmonių širdis, sukeldamos vaizduotėje praeities prisiminimus, o sieloje liūdesį ir vienas, kitas užsimas tęs klausytojas, nejučiomis pradeda niūniuoti, pritardamas radijui, pasyčiamą mylimę melodiją...

Aš žiūriu į tuos kalėjimo ir ligų nuvargintus žmones, ieškančius nusiraminimo ir užmaršties muzikoje ir nekaltame domino lošime. Ir nors jų nežinau nepažystu ir gal išvažiavęs iš čia jų daugiau niekada nebesutiksiu, bet žiūrint į jų žilstančias galvas, raukšlėtus ir sunykusius veidus, nuvargusias rankas, man kažkodėl darosi jų gaila...

Štai keturi lošikai sėdintieji prie vieno stalinuko, labiausiai patraukę mano dėmesį... Jaunas 23-22 metų čiuvašas Miška, kuriam prieš porą mėnesių padarė skilvio operaciją, šiandien patenkintas šypsodamasis savo jaudom gyvom akim, kažką tyliai kalbėdamas savo bendrininkams ir drąsiai energingai su trinkšmu kerta domino kauliukus į stalą. Miškai iš kairės sėdi tipingos rytų, siaurų raudonu veidu, plačia nešydiška nosim ir snaigom žydriom akutėm, greitai ir akylai apžiūrinėjom visų bendrininkų rankas ir veidus. Jo praplikęs galvoviršius iš ruda, pradėjusi šilti, plati barzda bei ūsai, teikia jo veidui vaisdą primenanti Markšą. Jam patekusius domino kauliukus, jis greitai surūšiuoja ant delno ir kitu delnu pridengia nuo bendrininkų dvi akių, o ant stalo juos deda atsargiai tyliai su dviem pirštais, lyg tai būtų plytelės šokolado, kurias jis patarnaujančiai padeda savo bendrininkam. Jis mažai kalba, bet visą laiką šypsosi gudriai ir pataikaujančiai ir juokingai kutina ūsus ir barzdą lyg kažką burnoje kramtydamas ar čiulpdamas.

Prieš Mišką sėdi ligūstas nuvargęs žmogus, rusiškų veidu, iškraipytu parlyžiaus, su patinusiais veido raumeninis ir drebančia apatine veido dalim. Ir atrodo keista, kad toks nelaimingas žmogus, sugeba užmiršti savo nelaimę ir rasti išsiblaškymo tame nesudėtingame domino lošime. Prieš žydą, Miškai iš dešinės, sėdi latvys, aukštas gražus vyras. ramiu tyliu judesiu ir lošia šaltai, nesijaudindamas nenuleidamas retkarčiais pažvelgdamas į savo bendrininkus giedriom pabaltietiškom akim...

Iš reproduktoriaus į salą siūbteli linksmos polkos banga. Žmonės sekundę sukrunta, pagyvėja, gėrėdamiesi polkos linksmumu, o paskui vėl nurimsta ir tik kai kurie, pritardami polkos taktui, trepsi koja į grindis, ar barškina domino kauliukų į stalą...

Polkai nutilus, pasigirsta moteris balsas, kalbąs kazachų kalba, kurios aš-kaip ir kiti-pes visus tuos septynis metus Kazachstane, tik tik ir išmokau, kad galiu pasakyti, jog kalbama čia ne rusiškai ir ne lietuviškai...

Įšeinu iš valgyklos ir nesukeldamas nuplaukiu ilgu koridorium link savo palatos. Koridorius beveik tuščias tik palangėje atsirėmę į batareją šildosi du prasčiokai senukai spręsdami kažkokius religinius klausimus, tolian atsitūpęs kaip beždžionė, tupi kažkok vagis ir gal būt rūko „planą“ (panašiai veikiantis kaip ir kokainas ar opiumas), o kitas skubiais žingsniais eina priešais, nešdamas palatom, poperun paslėptą puodukę, kuriame yra iki pusdumo suvirinta arbata, su kofeino, kodeino ar kitokiu svaigiančiu miltelių priemaišu. Įšgėręs keletą gurkšnelių

tokias „skanybes“, guli paveiu ant lovos, su padaužiškom akim, mėtančiom beprasmius žvilgsnius ranka spausdama krūtinę, kurioje baisiai plaka širdis lyg norėdama išsiveržti laukan, ir kalba girtu balsu, girdamasis, kad gyvena geriau negu pats Stalinas....

Jeinu savo palatėn, kurioje susirinkę bernickai įvairių tautybių, bet jungiami vieno ir to paties 58 straipsnio, smarkiai ginčijasi tarp savęs dėl to kad: yra ar nėra pasaulyje žmogaus, galinčio išsmukti iš kito žmogaus miegančio?

Aš irgi įsijungiu į tą ginčą kuris nusitęsia iki pat gulimosi. Jau atsigulus, į palatą įeina mūsų kultorgas ir paduoda man laišką, atėjusį iš Dubovkos nuo vieno iš draugų - Algio. Tai atsakymas į mano pirmą laišką iš čia į Dubovą.

Atsakymas atėjo už beveik už pusantro mėnesio... Nieko nepadarysi... Visgi jis man suteikė daug džiaugsmo, kad draugai neužmiršo manęs ir parašė daug įdomių naujienų. Žadu tą laiškutį įdėti į šį sąsiuvinį, kaip atminimą nuo Algio...

Tėtuk gal Paviskis klevai
Petrilės tavo ilgesio dainuoj.
Tik tu man buvi kaip buvai,
Mano mylimas draugužis.

Sveikas Vaikuk!

Jauč nuo Tavęs laiškuti perskaičiau iš nieko nelaukdamas rašau Tau keliatu žodelių atsakymą į Tavo laiškuti, iš už kurį tariu širdingai ačiu, už apsakymą mus vius, nes viską tiksliai apkalbame apie Tave kaip Tau tenai einasi, bet kaip pasirodo kad nebloqai tai ačiu Dievui, tačiau viskas praeitų už gera tai ir viskas bus gerai. O del laisko tai gal Tau kas bus iš neišku bet kaip pasirodo kad kaip davei išnešti tai tas per dovek išlaike savo kišenėje nes Tavo rašytas pismo devyniolikto antro o aš gavau tik antro dvidešimto iš paštė išnešto tik septiniolikto antro mėnesio tai viršuk kam davei perdaryti tai jau pasakyk kodėl jis taip ilgai jį išlaikė. O kaip tu rašei del atsakymo

tai aš jau skalnas nepalikęs, ir nenoriu nei vieneri bet skolingas, kad atsakymo neduotų tai to mano širdis negali padaryti, vienonet tiktai gal mano minty nesiklijuoja bet kaip mokų tai taip ir rašau. Ir kaip Tu klausei kas išlenemado pas mus tai nieko nėra tokio ypatinga gal kai Tu grįši tai jau veri ir daug pasikeitę nes dabar nuo pirmo kovo dar poliemeprintas o mums gal teks jau šelias kas nors važuoti na visi matysi atspari ir tuos jūsų kuriems yra artimas punktas taipat daugiau šešios trylikos is kurių veidai nepažinta visiškai tai ir tu pat žiūrėsi O kaip Tu klausei apie Justą, tai jau jis gal jau namuose, nes jis išėjo daugelesnis artimta sausio už vartų, o anta vasario išvažiavo į kareivius, ir iš tos gavau laiškų, taipat ir apie Jane rašo klause gal jau greičiu pasidarė birkojimo Jau linki kuo greičiau pasveikti ir grįšti į savo vietoves. Pasiuo Tavo tai kaip Tu rašai kad laiko neturi tai laiko yra pas kiekvieną ir jis tenkinai ateina anketi į savo bet kad jie tau visi su smigdotais laiką praleidžia taip kad pratempia Tavo užsi šiandie tai iš jis parašys nes jis

yra priverstas rašyti nes Tavo laiškų paėmes turi ir nenori man atsakyti, bet aš nėmiau o sekmadienį sausio kad užvis šento negali aplankyti, tai ir sutiko su mano šeštadienis. Taip Valiuk jai ko Tau trukta tai rašyk atsiras, nes klaipėdiškiai nėra to, nuo senovės ir aš bet galvoju kad nesiskubys nei vienas, jai mane iš nebus čia, tai rašyk nuošviesi viską, o jis netrukus o jaigu aš busiu tai aš pats parašysiu kad dar čia pabūsiu. Taip bigadoj beveik visus po seno tik atėjo į brigadą Juozis ir Pilelis pėmėm nes patys nes jie nenorėjo iš eiti bet kaip atėjo tai nesigriebdia. Taipat dirba visa brigada už linkėjimus ir siunčia Tau visi bendrai. O daugiausia Valodė L. ji visi gyvenome kaip kad gyvenome, dirbame toj pačioj darbavietėj ir tapati darbą. Ir kaip klausei apie Petrą tai nežinia jis jaučias taipat kaip anksčiau ir pats nežino ko norėtų bet kur eisiąs gyvent vietinis nesiskia o aš laikausi taip normaliai nei visai gerai nei visai blogai o taip per vidurį. Dėkoja Tau už sveikinimus visi mūsų tautiečiai ir siunčia Tau kuo greičiau sugrįžti į savo vietovę. Taipat Stasys Vingeniečius dirba trečią virtuvėj už linkėjimus ir siunčia jiems o vilius gal parašys ir po laiškuti.

Tai toone iš Berlyno nes iš kaip jau esate prisėdom ko tik žinojau. Valiuk atleisk už mano neklaužadoma minčių ir klaidas. Sudie spaudžiu tvirtai Tau delne ir linkiu tau greičiausio grįžti pas mus ar į Europa Tėvynę.
Sudie pasiilgsi bičiulis mano galaktytas.
Algis

5 6 II 20 d.

4d. Sekmadienis

Atkalbėjęs sekmadienines maldas, visą mielą dienelę gulėjau savo lovoje ir skaičiau Korolenkos „История моего современника" trečiąją knygą, kurioje jis aprašo savo išpūdžius ir pergyvenimus, patirtus kalėjimuose ir ištremime už revoliucinę veiklą, administraciniu būdu.

Man tie jo aprašomieji nuotikiai drigubai įdomūs; viena todėl, kad aprašyta įdomūs nuotikiai, charakteringi žmonės iš įvairių luomų ir su įvairiom nuomonėm, o antra todėl, kad aš irgi gyvenu panašų klajūnišką gyvenimą ir visi tie kalėjimo, bei etapų vaizdeliai kažkaip savaip suprantami ir sukelia daugybę prisiminimų iš mano paties pergyvenimų.

Rašo Korolenko įdomiai vaizdžiai, jo rašta skaitosi sklandžiai, lengvai.

Po pietų, sanitaras mūsų palaton įnešė gražų žalmargą katiną, kuris tuoj palindo po vieną lovą ir „užėmė pozicija" su gana ilnta mina veide ir susikaupimu bei įtempimu „visoje figūroje", o kai tik mes minutėlei nurimome ir viena iš pelyčių - kurių čia matyti gana daug ir kurios nelabai mūsų „gedisi" - pasinaudojusi tą minutėle tylos išlindo po spintelę „papietauti", katinas vienu apskaičiuotu judesiu, padarė vargšei pelytei, areštą, teisma ir už kelių sekundžių įvygdė mirties sprendimą, po kurio tik apsilaižė ir svajingai užmerkė akis...

Vakare sutemus, katinas užšoko ant palangės, o nuo palangės ant atidarytų, dvigubo lango fortkų, ir patogiai atsisėdęs ant durelių, gretimų rėmų, stūrejo laukan, tur būt gerėjosi žiemos nakties grožybėmis...

Mes iš pradžių bandėme ką jis daro; šoks laukan, ar grįš atgal palaton, bet kai pastebėjo, kad jis nesiskubina nei ten nei sen, tai nusprendėme išstumti jį laukan. Išstumęs katiną aš atsistojau ant apšildymo batarėjos ir išsikišau pro fortkę galvą, paziūrėti kaip „Vaska" - tai vadinosi katinas - jaučiasi, bet susižavėjęs nakties grožiu, užmiršau ir „Vaska" ir nepatogią savo padėtį langę, irižiūrėjau, kaip ji „Vaska" ir užsisvajojau...

Naktis buvo tikrai „stebūklingai graži“?...

Tolumoje vakaruose, dar nebuvo visai užgesę vakarų žaros ir dangus prie pačios horizonto šviete gelsva ir šviesiai žalia spalva, o toje šviesoje tyliai piešėsi jaunų topolių miškelio kontūrai, iš kurių, vienur-kitur kilo aukštyn pavieniai aukšti medžiai, — savo viršūnėmis siekdami iki pat juodo nakties dangaus, o nuogomis šakomis it raižydami žalsvąjį sutemų jaustį...

Juodame miško fone blyškiai baltavo sniegu tos smuikinių namukų stogų rombos ir šviete geltonavo, iš vidaus apšviestų, langų kvadratai, o žemiau taip pat blyškiai kaip ir stogai, baltavo apsnigta žemė su gelsvai apšviestu palangėse sniegu...

Naktis, buvo visiškai tyli ir girdėjosi tolimų šunų lojimas ir kažkokio neaiškus šlamesys, kuris, man rodosi, sklido iš už miškelio esančio Dolinkos pasiolko.

Dangus buvo juodas nusėtas maišytim tolimom žvaigždelėm, tik viena vakarinė žvaigždė šviete aiškiai ir nemirksėdama į labiausiai traukė mano žvilgsnį. Aš prisiminiau dainelę ir užsidainavau:

.... Klausk žvaigždutės vakarinės,
Par mane tave atves...

7d. Trečiadienis

Diena pilka ūkanota, bet šilta. Jau iš pačio ryto langai neužšalę, o per dieną ir visai nutirpo.

Ši diena iš kitų dienų skiriasi tuom, kad mūsų ligoninėje gulinčiam, jau trečias mėnuo-vienam latviui, staiga ištiko kažkoks priepuolis, laike kurio jis netaka sąmonės ir iki tol stovėjęs koridoriuje, jis staiga nugriuvo ant grindų. Netolielse pasitaikę kiti ligoniai, prileidę jį pasikėlė ir nuvedė į vonios kambarį, nes pasirodė, kad būtinai reikalingą jį nuplauti. Po nuplovimo jį nunešė ar nuvedė jo palatom ir pagulde lovon, kur atėjęs abu chirurgai jį apžiurėjo ir konstatavo ....-dėja nežinau ką. Rodos kad kažką panašų į uždusimo dėjimą, kas vienok gana abejotina, nes jis mažai tą valgo.

Tas latvys tai tasai pats apie kurį aš rašiau praeitos savaitės šeštadienyje, kur jis lošė domino. Jis dar vakar po pietų buvo atėjęs mūsų palatom, pas mūsiškį (t.y. mūsų pal. gulintį latviuką Valdžio brolį) Andrį o vėliau vakare ir naktį sužinojęs, kad blogai jaučiasi. Andris Lazdons-buvęs vokiečių vermachte-latvių legijone. Jam nesenai kas skilvis iš čia atvežtas ant operacijos, bet tadangi šiuo laiku mūsų ligoninėje vyksta kai kurie persiformavimai iš šiokios tokios intrygos tarp lig. vedėjo ir chirurgų, tai todėl ir jam iš daugelio kitiem operacijų darymas smarkiai nusitęsė.

Jis, kaip ir daugelis sergančių skilviu, smarkiai vartojo sodą gal tas ir pakenkė, o gal tikrai ko nors per stipraus suvalgė. Vienu žodžiu dabar guli su karščiu iki 39°+.

Vakar vienas vaikinas-kuriam prieš trejetą mėnesių buvo padaryta skilvio operacija, su kai kuriais skilvio bei žarnų dalių pašalinimais — eidamas netikėtai paslydo ir pargriuvo. Griūdamas pajuto viduriuose lyg kažkokį tai trūkimą ir skausmą ir po to iš burnos pasiliejo kraujas.

Chirurgas apžiūrėjęs pareiškė, kad trūkęs kažkoks susiuvimas, bet labai pavojingo niko nėra tik liepė gerai suvežti pilvą.

Prieš pietus šiandie, gavau laišką iš Algio ir dar nespėjus parašyti jam atsakymo, gavau atviruką iš Tėvo Petro. Po to visą vakarą praleidau rašydamas jiems atsakymus.

8d. Ketvirtadienis

Nors pavasario pradžia dar gana toli, bet šiandie diena tikrai pavasariška. Visą dieną šviete skaisti saulė, tirpo sniegas, nuo stogų smarkiai bėgo vanduo, kuris-pagaliau mus įsigerti į sausalusią žemę-telkšojo pasieniais skaidriomis pelkutėmis, vaikščiai kalbančiomis kad žiemai jau ateina galas...

Vakar vakare dar sugulę ilgai kalbėjomės ir ginčijomės įvairiom temom. Į tuos ginčus dažniausiai lei-

dzianies mes trijiese: ukrainietis Ivanas, gulintis greta manęs – latvys Andris gulintis už mažo galvūgalio. Jame patiame pasienyje kur ir aš, – na ir aš. Ketvirtas mūsų palatos ligonis lietuvys (Saulių apskr.) daugiausia tik atsigulęs tuoj užmiega..

Tema tiems mūsų ginčams bei kalboms būna neapsakomai įvairi. Kartais per vieną vakarą apkalbame, kaip sako: „iš apie dangių iš apie rojų iš t.t.", o kartais visą vakarą išsiginčijame dėl kokio nors „politinio" ar „kosmopolitino" klausimo.

Kalbamies drąsiai, nesivaržydami ir nesibijodami vienas kito, nes visi keturi „polit-zaklinčionniė" ir vis jau „mušti" bernai, seni lageriniukai...

Užmigome jau gal kokią 2-3-čią valandą nakties, todėl širyt pabudau su labai užmiegotom akim ir žiovaudamas nukjau ant pusryčių. Po pusryčių pasivaikščiojęs kiek po koridorių, nėriau vėl po antklodės ir pramiegojau beveik visą pusdienį. Po pietų skaičiau Korolenko, na ir nupiešiau porą (nevykusių) atvirukų latviui Andriui.

Vakare vėl slankiojau koridoriumi ir žiūrėjau į besileidžiančią saulę.... Ten toli toli vakaruose, ten kur toji raudona saulutė taip tyliai pamažu grimsta už miegotų kalnų – yra tėvų šalelė, tas gimtasis kampelis, tie brangieji žmonės kuriuos aš taip ilginuosi ir nematau, jau septyni metai... Viešpatie!...

...Kai į saulę pasižiūriu – vakaro saulutę –
Man ji primena kas dieną, mylimą mamytę

O paskui, neretai:

...Per skruostus nurieda ašara gaili...
Kalinio dalužė, ji sunki, sunki...

Čia ligoninėje tuom gerai, kad galima iškį socčiai skaityti, ar parašyti, nes laiko yra tiesiog marios. Bet aš jau pasiilgau draugų, pasiilgau dainų-muzikos. O čia to nieko nėra. Muzikos instrumento nėra nė kokio o dainuoti lietuviškų dainų – nėra su kuom, nes nano šauliškis nedainininkas. Nebent tik kartais su Ivanu paniūniuojame kokią ukrainietišką melodiją.

Šiandie dar kartą perskaičiau vakar gautą jį Algio laišką ir nusprendžiau įdėti jį čia atminimui..

gautas
19 56-III-7d.
Dolinka

Sveika Velink!

Gavęs nuo tavęs laiškutį rašau tau vėl jau antrą laišką bet be vilties nes kaip matyt kad tu jų iš negauni, o tame dalyke tai aš pats nešyrnau, kaip gavau pirmą, tai iš greit parašiau, nieko nedarydamas taipat iš antro bet kad taip jau čia tau padarysi. Velink aš čionai laiko kad to iš rekšyčio ne gaila kad tu visvien jų negauni iš kito kad jau gerai atvažiavai tai toda bus viskas eisiu jei dar nes laikraščiams čionai bet kalba kad rugsėjo atapies bet dar kokias naujienas žiurėk pasiskubink kaip nors greičiau nes nėgi kaip gizdeik kad nelaip iš tenai o pas mus viskas nors darina padarome nors bet tavęs kiek linkėtumei jei nerašai darbas padarome o dabar jau mano laiko kaip iš jausto jau nebetrukime jau jį turėtu bet nemanau bet

Laiško dar negavau jį išlaikiau
dvejetinas aštuntos saulės už konas
porkutinį kart parpeudiem viens kitam
raštus. O taip bėgadoj dar tejpačiaj
tik jau padaroj nuuniku brigueda o
dabar šime kaime bet neilgai taip
apskaičiavom kad penkios šešios dienos
nedaugiau turime kasti o tolimi
pradėsime nuristi. Ir dabar jau daug
simonio naujų bėgadoj bet nieko visi
linksmi taip kad baikos greit eina.
Valiuk jei dar ilgai guliesi tai tada
parašyk gal to nors vilsi padėti
tai nežinį ko šešia atrinci ves nes
savo nėra po šlaptis tokioj padėti.
O kaip tu klausei apie laiškus tai
nėra nieko nei vino laiško antrečiam
laiso nieno tai ačiūs pasiunti o
daugiau dar nėsu, o jei bus tai to
ir negali būti kad nepaėmus ar
patingėti parašyti keliolta šodžių.
Tai tuom ir baikaiu nes iš tenjo
jeis daug prirašiau nenoras tai

ir atsitylė. Dėkoja vyrai už linkėjimus
ir siunčia tau po dideliį glėbį linkėjimų
kuo greičiau pasveikti, taipat ir aš
šiuncia užuojautas kuo greičiau surtipreti
ir grįžti pas mus. Valiuk prašau
perduoti linkėjimus nuo mano
šeimynos. jeso parišėsino nebelieu.
Sodie vpaudžia tiesiai tau dešinę
ir linkiu sekmės tavo bepanciaj
jaunystėj.

Sudie pasilik linksmas nuo
Algis

56 II 28 d.

...Ar tyliai aušta naujas rytas,
Ar leidžias saulė vakare –
Tavęs kasdien labiau ilgiuosi
Ir noris grįžt vėl pas Tave...
Kai mūs neskiria žydinčių tolių –
Nykieji Arijos laukai, –
Apsikabinsim mes kaip broliai
Ramkas paspaudime tiktai –
Ir vėl nušvis mylimųjų veidas –
Nesliegs krūtinės ilgesys –
Nuskris linksmos dainuočės aidas
Ir linksmo juoko skambesys...

Algirdui – Valis
1956-III-7d.
Dolenkos san-gorodok.

Tokiomis nesklandžiomis eilutėmis aš pradėjau vakarykštį laišką Algirdui, atsakydamas į šį jo laiškelį... Žinoma, kur nors tai labai nepritiktų ir būtų gal iškritikuota ir išjuokta (ir visai užpelnytai) – bet tarp mūsų, paprastų kaimo bernužėlių, baigusių – o neretai ir nebaigusių – tik pradžios mokyklas ir praėjusių „vargo ir kančių universitetus" nisiše „mūmeriai" praeina gana lengvai...

Kovas Įspūdžiai iš Cita dalies.

10 d. Šeštadienis

Išsirašiau t.y. išrašė iš ligoninės, su tuom tikslu, kad šiandien važiuoti atgal į Dubovką, bet etapo nebuvo nes neatvyko konvojus. Prisiėis palaukti porą dienų. Malda, kad etapas būs pirmadienyje. Pažiūrėsim.

Atėjau į vieną iš barakų kur man parodė vietą „nakvynei". Čionai yra keturi lietuviai, vienas iš jų geras pažįstamas dar iš Dubovkos.

Jeigu aprašyti viską iš eilės, tai reikia pradėti taip: Vakar dieną gavau laiškelį iš namų, rašytą Danutės rodos 14 d. vasario, dar Dubovkos antrašu. Tas viskas prie visų naujienų aprašytų laiške buvo dar iš motiejaus, kuri man pasirodė jie labai taip nuoširdžiai. Atsakymo į tą laiškutį nusprendžiau nerašyti nes greit turiu gauti laiškinuką „atsakymui į mano rašytą iš čia. Vėlai vakare, jau prieš einant gulti, atvežė vieną dėdę su nulaužta koja. Tai jau trečias žmogus atvežtas čia su kojos lūžimu, per tą laiką kol aš gulėjau čia. Vienas iš tų trijų mirė dėl kraujo nutekėjimo. Per tą laiką kurį aš gulėjau ligoninėje numirė rodos du žmonės.

Vakar per gydytojaus apžiūrėjimą visiem trim mano palatos kaimynam buvo pranešta, kad jiems šiandie bus daroma operacija. Jie žinoma jie tuom apsidžiaugė O kartu ir susirūpino kuom baigsis! – kaip pasirengs!...

Vakar vakare vietoje vakarienės, o širyt vietoje pusryčių jiems buvo paskatyta klizma. Širyt, kada pirmasis iš tų lietuvį Algonsa jau išėjusius ant operacijos ir pradėjo „skrosti", atėjo vyr. sanitaras ir pareiškė man, kad aš šiandie važiuoju etapan... Apsidžiaugiau baisiai. Taip žvėriškai buvo jau nusibodę gulėti. Aš surinkau visą savo skurdžią manta, nuėjau pas sanitarą, kuris nuvedė mane į mūsų daiktų sandėlį. Čia aš gavau savo daiktus iš drabužius. Ir po penkiasdešimt dienų pertraukos, vėl apsirengiau kaip žmogus.

Čia paaiškėjo, kad etapo šiandie nebūs. Na nieko tas gal dar geriau, nes galėsiu pasivaikščioti po orą prisipratinti prie vaikščiojimo ir oro bei padėtės per-

permainos, o tai labai daug reiškia po tokio ilgo gulėjimo uždaroje palatpoje, prieš tokią nepatogią kelionę.

Oras šiltas pavasariškas. Sniegas tirpsta, visur pilna vandens iš purvo. Jei nors žinome iš praktikos, kad priekyje dar ne viena žiemiška diena su baisiom pūgom bei šalčiais, bet vistiek pati baisiausioji žiemos dalis jau užpakalyje.

Einam pas Feliksą, čia man parodė vietą inakyrnei, po to išėjome su Feliksu ant pietų, o po pietų pamėgojęs ant Feliksо lovos, nes pas mane nėra, nei matraco, nei antklodės, tik nuogos lentos. Paskui pasilankiojome po zoną kuri tiesa baisiai neįdomi nes išvyso tik pustrečio barako iš dar keli pastatai ligoninės, bei kitų lagerinių įstaigų.

Sutemus parėjau pasiėmiau ant narų gulėjusią kažkieno gitarą iš palaidėjau prisiminti kai kuriuos mokytus (vieną ant gitaros grojamas, musinaldiojiesias) melodijas, o vėliau šiuos tą sutrauktai užrašinėti šios dienos įspūdžius. Operacijos visi tyrai kaimynai išlaikė gerai (Ačiū Dievui visiem „gyvos", bet kadangi dešinėje pusėje, tai rodos, kad dviem iš apendix išpjovė. Tiriso siandie padarė operacijas penkiem žmonėm.).

11 d. sekmadienis

Naktis tamsi debesuota ir lyjanti. Aš iš vakaro susirinkęs iš pasyčetenų vyrukų trejetą bušlatų, pasiklojau juos po šonu bei apsiklojau vietoje antklodės ir išmiegojau visą naktį kaip sakoma—„kaip karalius ant spalių". Tiesa keletą kartų buvau palaidęs nes pirma naktis neįprastoje sekcijoje visada būna ne visai rami, jno labiau jei—ar taip man atrodė, ar taip ir ištikrųjų buvo—kandžiojo blakės.

Rytas šaltas, šaltas. Skiltos vietos maigės tirpdamos purve. Po pusryčių nusiėjau ligoninėn pasiimti dvejos iš aplankyti draugų. Draugai po pirmos pooperacinės naktiės gulėjo gi išsitiesę, kaip silkės, su ligos iškreiptais veidais, ir skundėsi man, kad gydytojas neprirašęs net penicilino.

Sugrįžęs baraken, atsisėdau ant savo narų ir užėjus pas mane Feliksui paprašiau jo kad jis man užrašytų atmenamą keletą gabalėlių kuriuos jis vakar man skaitė. Jis sutiko ir beraše iš savo kišenės štai ką:

Už vartų Pavilg išleidom pono ugtoro,
Ar susitiksim mes su Juo kartą?
Konečno lagery tai jau nestretnemsia.
Om cuogo Jis išėjo na beregą.
Ny večno čiū ir mes gyvent ne būgum,
Na bolo vieną kart išeisime visi,
O kur vobūtį mes kirpsim po nesuoetę,
Šalsiuju pionierių įžegsime linksmi.
Užmušim Kagaganoč xoloq, coloq.
Visos nelaimes okupuosis gabuo.
Prigląusim prie krūtinės uoregulėlę,
O suzaliuosiuo tovarišču o-ho!

Feliksas 11.III-56 Doliuka

Tu ne viena!

Nelūžki, mergaite, nelūžki jaunoji,
kad šiandien viena tu verki,
kad Tavo lūputės bučiuoja tik vėjas
ir Nemunėlio spaudžia vaškas
Nelūžk, kad beširdis Tavęs nebučiuos,
kad niekas pas Tave neužeis,
ant popieriaus lapo kelsi sakinius
išmaigius mylimo veidus.
Lapelis atkeliaus per tūkstantį platumų,
per kalnus Baltų delnus,
per šiaurės ledynus, per Sibiro taigas,
per lygumas žemynus laukus.
Nemuni bičiuliais apibers Tavo lūpas,
pasakys kaip sunku be Tavęs,
minutės apie praeitį graužų laimingą
ir kartų pragyventas dienas
Tarp eilučių kelios išbarstytos ašaros,
lapely laiškučio maišas,
tu suraši paguodos, tikrai suprasi,
kad ne viena pasaulyj tu šiam.

Feliksas.

11.III-56
Dolinka

Tas ne įžiūrėsi, kuo pakilus audrai įkyrėsi
meilę sargybą eilėraščius nepaišytus,
tas ne įsivaizduosi, kuris sukelsi kelius
jo sielą vargo nesulaužius ištikus.

11.III 56 Feliksas.
Dolinka

Laiškus ne tuštuose ir gaubėj, o nuoširdžioje eilėje, tavo tas tik jos ieškok.

11.III.56 Feliksas.
Dolinka

Po pietų pasklido gandas kad atvažiuosiančios moterys iš moterų lagerinkto į dvejančias koncertą. Iš pradžių nesinorėjo tuom tikėti, bet už valandos prasidėjo kalbėti, kad moterys jau atvažiavusios.

Mes su Feliksu ir kitais dviem tautiečiais gyvenančiais toje pačioje sekcijoje nuėjom į lagerio valgyklą kurioje yra scena - tarp kitko teikianti baisiai liūdną vaizdą, kaip ir visas šis lageriukas, ir viskas šiame lageriukyje.

„Artistės" jau vaikščiojo po sceną rodydamosis išstojimui. Neaprašinėsiu visų smulkmenų, pasakysiu bendrai: liūdnas vaizdas!? „Artistės" daugumas vagilkos kalėjimo ir taryb. santvarkos sugadintos nervingos, drąsinėja iš stato koncertus ne dėl to, kad myli meną ir turi meno galvoje, o dėl to kad gauti „pasimylėti" su vyrais... Tiem žodžiu, jeigu palyginti su nervingom mūsiškėm, t.y. sėdinčiom po 58 straipsniu, tai skirtumas toks pat, kaip diena nuo nakties...

Tiesa trejetas numerių šiek tiek dėl užgavo mano dėmesį: vienas, tai kirgiziškas tautinės dainos, kurias išpildė tipinga kirgizė, su visu savo naiviniu ir

-galima sakyti- lauksiniškumu. Ne dėl melodijos grožio
~~ar dėl~~ ir ne dėl išpildymo klasiškumo ar „artistės“
žavingumo - o taip tik vien dėl to naivaus paprastumo, to nedirbtino originalaus natūrališkumo...

Kitas nūmerys užvakų tautinis šokis, kuris tiesa
nebuvimo reikalingos muzikos - grojo mūsų lageriuko
ligonis, akelas bajanistas - negalėjo sudaryti pilno už-
baigto vaizdo, na bet šokėja ir mažų gana išsilavinusi.
Trečioje vietoje galima skaityti „lyrišką valsą“ kuriame
merginą norėjo pamėgdžioti kai kurios baletinius bei
akrobatų atletinius judesius... Na, o daugiau čia buvo ir
nieko, nebent dar tai kad mačiau scenoje iš tėvo susi-
tikimą su dukterimi. Abu sėdi lageryje ir dėl to susitiko.

Dievui šio sekmadienio dienos dalis praėjo Tyliai
be įspūdingų įspūdžių. Tyliai ~~buvau~~ praėjęs
gitarą ar mandaliną... Tiesa buvo išsišiaukęs lagerio
rašytojas ir įkalbinėjo mane pasilikti čiame lageryje
kaipo darbininkui prie būsimų barakų statybų, aš ži-
noma nesutikau. Baisiai jau nenorisi gyventi lageryje
pilname „moziačkos“ - vagių labai mėgsta vilkėti druzo-
tus jūreiviškus marsiniukus ir vaizduoti matrosus -....

13d. Antradienis sugrįžimas.

...Vėl Dubovkoje!

Vakar dienos prieš pietus sesijon įėjo lageriuko urbistas
ir paskelbė, kad visi, kurie važiuoja Dubovkon, pasimoštų ke-
lionei. Aš ir kiti „Dubovkiškiai“ to tik ir laukėme. Kai tik
išgirdome, kad važiuojame tuoj susirietėm savo skurdžių
-o gal teisingiau brūs pasakius gana neskurdžių- mantą ir mu-
sinešėm viską arčiau prie vartų - valgyklon.

Ten po kai kurio laiko - kol sutvarkė visus mūsų doku-
mentus - gavėm gale nuėjome prie vartų, už kurių jau
stovėjo mūsų Laukcuzų mašina. Aš dar prieš tai suspė-
jau nubėgti prie ligoninės lango tos palatos kurioje
aš gulėjau pasveikinu laiką ir per atidarytą fortką at-
sisveikinau su ten gulinčiais kalinynais.

Šeliksas padėjo man nusinešti daiktus iki vartų
ten su juom atsisveikinome ir jis nuėjo atgal barakan.
Praėjus dar keliom minutėm mes galų gale sėdėjome
mašinoje kuri neužilgo pajudino iš vietos ir nuvažiavo
duobėtu sniegučiu ir purvinu stepių keliu.

Diena buvo kažkokia pilka šalta. Dangus apsi-
traukęs žemais sluoksniais debesim iš kurių be perstogės
lijo smulkūtės, ~~sniegės~~ lyg pelenai smaigės ir atrodė kad
žemę gaubia rūkas. Pro debesis kartais žvilgterėdavo šal-
ta saulė nušviesdama matinę šviesą nykias, sniegu išklotas,
stepes ir sniego dulkių pilną orą.

Mašina, nežiūrint į visus kelio nelygumus, važiavo gana
greit šokinėdama iš duobės į duobę ir plačiom vilnim tas-
kydama duobėse susirinkusį ištirpusio sniego vandenį ir
purvą. Aš palydėjau žvilgsniu ~~greitai~~ ~~su~~ sniego rūke greit
nykstantį lageriuką, kuriame teko patyrinėti savo kantrybę,
o paskui žiūrėjau į purviną sniegaotą kelią, prisimenant
pavasarį ir praeitį ir galvojau, kadam ~~kuom~~ baigsis tos mano kelio-
nės tais nykiaisiais Arijos laukais?...

Paskui mašina išriedėjo ant ligšiol plėsto ir nuskri-
go kaip vėjo nešama, apvydama pakelėm paveją mašinas ir žaibu prasinešančius, iš priekio atskrendančius
autobusus bei sunkvežimius. Mes -viso 6 žmonės- susėdę ant
savo ryšių ar čemodanų, dairėmės į ~~apie~~ pro šalį praplau-
kiančius šachtų ar kaimelių vaizdus kalbėdamiesi tarp
savęs apie šį bei tą, o mus saugojantis kareivis ~~nuo~~ ~~kalbėti~~
~~nes pasiuos~~ stovėdamas už lentinės pertvaros klausė-
si nekaltų mūsų kalbų retkarčiais įterpdamas savą
kitą žodį.

Čiur-Boi-nur

Pravažiavus pro Čiur... miestelį, asfaltas dalinosi į dvi
dalis. Mūsų mašina pasuko tuom keliu kuris ~~iš~~ į jo kažkur
į šiaurę ir vėl švilpė ~~kaip~~ kaip vėjas, ~~ir~~ nesdama mus į
sniego rūką ~~stepę~~ ~~stepę~~ apgaubtą stepę, bet šiandien buvo
ramu ir, net džiugu, nes mes žinojome, kad važiuojame
ten, kur mūsų laukia išsiilgti draugai, tautiečiai.

Pravažiavus kurį laiką mašina išsuko iš asfalto ir
nebaigtą daryti plentą ir vėl pradėjo šokinėti iš duobės
į duobę, mėtydama mus aukštyn. O tolumoje pro rūko
šydą jau matėsi praeitų rudenį mūsų baigtos
statyti šachtos kontūrai... Dubovka artėjo...

Praėjęs dar kelias dešimt nekantrumo pilnų minučių iš mūsų mažina sustojo prie tų pačių geležinių vartų, per kuriuos paskutinį sykį išėjau lyg prieš penkiasdešimt dienų.

Įėjęs zonon nusinešiau savo daiktus prie to paties barako iš kurio išėjau išvažiuodamas ligoninėn. Daiktus palikęs lauke, įėjau vidun pasižiūrėti ar čia tebegyvena toji brigada kurioje aš buvau. ~~[illegible]~~ Sekcijoje buvo tylu. Du žmonės ~~[illegible]~~ gulėjo ant lovų ir abu miegojo. Aš pavaikščiojau po sekciją, apžiūrėjau ant spintelių gulinčias knygas bei laiškus ir iš antrašų pažinau draugų paverdes, o poto įnešiau daiktus sekcijon ir prižadinęs tvarkdarį paklausiau, kur man galima užimti vietą ir kur guldyti lovą. Paskui atsinešiau lovą ir tvarkdariui padedant įmiau ją sustatineti. Kai lova buvo pastatyta ir mujęs kaptiorkon gavęs „patalynę" atsinešiau ir pasiklojau guolį, besitvarkant sugrįžo iš darbo brigadynius, o po kelių minučių ir visa brigada. Visi džiaugėmės, visi sveikinomės taip-lyg brūtume amžius nesimatę.

Dar nespėjus pasidalinti su draugais pergyvenimais įspūdžiais, atėjęs vienas tautietis mosivedė mane į N. baraką kur buvo susirinkęs būrelis įvairiatarpių katalikų, išklausyti pamaldų šv. Tėvo dienos proga. Čia tarp kitų aš susitikau su vienu iš (pačiu geriausiuoju) ir daugelių savo „nuošimi" o vėliau ir su Tėvu ~~[illegible]~~ Petru.. Jis nežinojo, kad aš jau gyvas ir, kad esu čia ir todėl mane pamatęs nustebo ir apsidžiaugė. Pasisveikindami - kaip ir išsiskirdami - mes vėl pasibučiavome ir pasibučiavome į barzdotus skaudžius, kaip tėvas su sūnum, ar kaip broliai....

Aš truputį sąudinausi ir drovėjaus, nes aplinkui stovėjo geroka būrelis pasyštamų ir nepažystamų vyrų, kurie su nuostaba žiūrėjo į mus, o vargšas Tėvas Petras, tikrai nuoširdžiai džiaugėsi...

Po mišių t. Petras visus čia susirinkusius susodino už gana ilgo ir gausiai, ~~[illegible]~~ nelageriškai apkrauto stalo, ir vaišindamas vaišintis neišvaržant ir nevidrunint..

Po geros valandos grįžau vėl į savo sekciją, ilgai dar kalbėjausi su draugais, stengdamasis priminti ir papasakoti savo pergyvenimus ir išgirsti jų naujienas, ir negreitai dar miegione gulti.

Naktį pramiegojau ramiai, nes siela buvo rami - jaučiama, kad aplinkui vėl draugai ir tautiečiai, kad aš nebetoks vienišas kaip ten ligoninėje ir, kad paliko užpakalyje visos pilnos nežinomybių ir netikrumų - kelionės bei operacijos...

1956 metų kovo 30d.
Didysis Penktadienis

...Velykos vakaras. Beveik visi brigados nariai išėjo į kiną, sekcijoje likome tik keli. Ketvertas susėdę apie stalą lošia domino, vienas - t.y. Algis, - sėdėdamas savo lovos ir kalbasi su atėjusiu draugu, o aš neturėdamas šiuom momentu ko užimtesnio veikti, nusprendžiau būkštelti dar vieną eilutę į savo nevykusį dienyną...

Už langų rami pavasarinė naktis, šviesiame danguje mirgsi retos tolimos žvaigždės, vakarinėje dar šviečia silpnos saulėlydžių žaros, ir tame šviesiame saulėlydžių fone, ryškiai išsiskiria barakų siluetai, su skaisčiai elektros apšviestais langais. Tylą daumzdžia netolimų šalt šaltų mašinų ūžesys, truputį primenantis jūros ūžimą...

Šiandie Didžiojo Penktadienio vakaras. Tolimoje praeityje, ši diena būdavo pilna iškilmingų prieš šventiškų rupesčių, bėgiojimų pasiruošimų, o širdyje tylėdavosi džiaugsmo ir šventiškos nuotaikos žiedas; o dabar.... Jau dešimta diena kaip aš vėl važinėju su savo senąja brigada į darbovietę, kurioje šiuom laiku nuvijame naujus namus. Vakar ir šiandie, aš su kitais vaikinais, kroviau ant sienos skiedinį ir klojau plytas, ant penkiaaukščio namo, paties viršutinio, penktojo aukšto. Plytas ir skiedinį paduoda aukštas galingas kranas važinėjantis palei namą ant specialių plačių bėgių. Kartais, kai nebūna laisvojo kranininko „diadės Vanios", o reikalinga nedelsiant pakelti plytų ar skiedino, tai kranan įsilipam kas vors iš mūsų pačių. Pasitaiko įlipti ir man,

iš-jei kalbėti atvirai- tokiam momentui pasitaikius aš ilgai nesvarstau „zajec triepaca nelaižit" sako viena lageriška replika,- įsiliepu į tą anketą metalinį boksto, atsisėdu stiklinėn kabančion kabinon įsijungiu pagrindinį jungiklį ir pradedu „grafyti" ant juodų ir rau donų mygtukų... Ir malonus išdidumo ir dėkingumo jausmas šveln iai glamonėja širdį, kada mažas kaip tas, elektros, plieno ir gelažies kombinuotas jungiklis, tas didžiulis ir galingas metalinis robotas,- tyliai be maršausio pasipriešinimo paklūsta mano, paprasto Lietuvos lauko iš mišrių išauginto bernužėlio- ir įtempęs savo galingus plieninius raumenis, lengvai užkelia ant pakabos nano didžiulį deš su dviem tonom šintais plytų...

...Nakar suėjo lygiai du mėnesiai nuo tos dienos kai man padarė operaciją.... Aš ir Dievulėlis, nors operacija praėjo ir ne visai sėkmingai, bet dabar jaučiuosi visai puikiai ir net geriau negu prieš išvažiuodamas į ligoninę, nbes jaučia to įkyraus, keliančio nerimo, skausmo, dešinioje p. pusėje ir šiaip jaučiuosi gerokai pailsėjęs.

Nelotaika puiki nes jautiu save vėl lygi su sanitarę žmogų, tarp gerų, senų draugų, prie ginto sraunaus darbo, kuris man įdomus ne vien tuom, kad žinau jog už dirbsiu kąsnelį duonos, o ir tuom, kad žinau jog išmokęs jį ateityje galėsiu reikalui esant- juom pasinaudoti...

...Ateity.... ateity... viskas tik:...tai buvo praeity, arba, dar būt ateity... o dabarties lyg ir nėra.

Įsitikrinęs kas iš tos dabarties... Praeitis gera tuom kad žinau kaip tai prasidėjo ir kuom baigėsi, o be to ten paliko tiek daug saulėtų minučių,- o ateitis įdomi savo nežinomybe,- kas bus? kuom baigsis? Of iš dabar; eina ganėdai vien įdomesni už kitus, pagal kurių mes visi dar šią vasarą turėtume sugryžti namolia...

O kaip bus tikrumoje- žino vienas Dievas..

Kas vakaras, gryžęs iš darbo, žiūriu ar negulės ant mano lovos laiškučiukas iš brangiųjų namiškėlių, bet viskas veltui. Nėra ir nėra... O aš, kai tik gryžau, tuoj parašiau visiems gimtiems ir namiškiams laiškus su Velykiniais sveikinimais, bet atsakymo vis nesulaukiu...

O poryt- Velykos!...

...Ir prisimena paskutinės Velykos laisvėje iš viso jau praleistos „už vėlų"... Daug jau žmonelių iš tų su kuriais šventadavau Velykas, prigulė šaltoji Azijos žemelė, o dar daugiau, jau sugryžo vėl namolia, ir vėl prie savo namiškių, ir bendro stalo, leis šias Velykas. Ir tas būrelis, su kuriuom iš eilės šventėm jau kelintas šventekas metai, kas diena, vis mažėja ir mažėja...

Aš kaip ir anksčiau, sekmadienių rytais nueinu k.... ant pamaldų, o kaetais vakare aplankau savo gerąjį T. P. arba jis aplanko mane. Velykų rytą jei nebūs kokių nelikėtų pasikeitimų, su juom valgysim šventiškuosius pusryčius....

Balandis 1956 m.

10 d. Antradienis

Of jau dešimta diena balandžio mėnesio. Praėjo Velykos, praėjo net ir atvelykis, ir laiškų kurių taip laukiau, jau gavau ne nieno nėra, o net ir kelis iš kelių vietų...

Praėjo jau žiema, atšilo oras ir nors nėra čia nekur tų tokių gamtos vietelių kurios galėtų rodyti, kad jau pas mus pavasaris, bet vistiek jis jaučiasi kažkaip instinktyviai, pačiame ore, saulėje, vėjuje, danguje ir-galių gale pačioje, krutinėje, pačioje širdyje!...

Šiandie darbovietėje mūrydamas būsimos, centralinio apšildymo, katilinės sienas, aš, pasekęs draugų pavyzdžiu, nusivilkau švarkiuką, o veidan saulutei pakilus aukščiau, net baltinius nusivilkau, ir pirmą kartą šiais metais, pasidegindinau aniestynoje pavasario saulutėje.

Žinoma tai nereiškia, kad jau pavasaris pilnai įsivieš patavęs,- labai gali būti - ir greičiausia, kad taip ir bus-

kad dar atšals ir net ir sniego dar gali būti, na bet kad kas tai tikrai aukšinės pavasario dienelės, maloniai glamonėjančios širdį ir keliančios begalės svajonių bei prisiminimų...

Tiesa rados šeštadienyje matėme pirmą kielį, o jus mama pasakodavo, kad: „kiele perskridusi ledą suspardo", jei taip, tai stiprius šalčius jau neleturėtu būti...

O diena šiandie tikrai žavinga. Iš pat ryto, kol dar nebuvo atvežta malkų iš plytų, aš, pasinaudojęs laisvu laiku, nuėjau prie balos ištirpusio iš sniego vandens ir nusivilkęs išsiskalbiau (tikriau sakant išploviau) savo švarkinuką, o vėliau, kai prasidėjo darbas, - dėdamas ant sienos plytas bei cicidinį, dainavau ar švilpavau įvairiausias galvon atskridusias melodijas, retkarčiais pasigėrėdamas dręgnu ir šiltu pavasario oru, nudažytu žydria spalva, iš džiūstančios žemės kylančiu vandens garu bei dulkių...

Mašinos atvežančios nuo cicidinio ar plytų, dažnai nugrimzta čia pat, į minkštą šlapią žemę, ilgai kapstosi leistamos dekeselius balsgaunu kvapiu dūmu ir taškydamos purvą iš po vietoje besisukančių ir vis grimzdančių ratų. Mes, aišku, dėl to mažiausiai jaudinamės, o dažnai atsirėmę akmenimis ant smūrijamos sienos žiūrime iš viršaus į tą, neretai gana įdomų, vaizdelį, o savęje aš kartais pagalvoju: „gal kada ateityje ir man gali prisieiti taip kapstytis po purvynus, kas gali žinoti?"...

Po darbo mašinos mus vežančios iš „namus", švilpia lygiąja, asfaltuotais keliais, per šachtierių kaimelius, pro lūrelius sustojusius, bekalbančius autobuso žmones, pro mums bemojuojančius mažyčius vaikučius, kuriems mes irgi noriai pamojuojame, pro šachtų šiurpius pastatus, pro aukštus smailius kalnus supiltus iš išpažemės iškastų tunelių anglies parodos...

Pakelės grioviuose prisirinkęs ištirpusio iš sniego vandens į turį atsimuša skaisti pavasario pavakarės saulė blizgdama mums į akis vejasi mūsų mašinų kolonų ore sklandoja jaudi gyvybės pavasteliai lelbai panašios į varpelius, o iš tvartikų išleistos liesos karvės dar nepripratusios prie saulės, nedrąsiai vaikštinėja apie mažyčius kalnelius nubaltintus namelius iškadamos pernykščios žolės...

Parvažiavęs „namo", nelieradau mūsų gerojo T. Petro. Jį išvežė etapu į kažkokį Tikio lagerį. Etapą jau nuo senai ir mes su T. P. net kelis kartus vis atsisveikinėjome, o širyst net neteko pasimatyti...

Targšas mano gerąsai T. P. Tai pirmas Tokį žmogus, kurį aš sutikau lageryje ir išviso gyvenime. Aš jam daug ko skolingas, labai daug... O ar bepamatysiu kada nors jį?...

Tuom pačiu etapu išvažiavo dar keletas lietuvių, kurių tarpe ir vienas iš geresniųjų mano draugų - Vincukas. Liūdna ir gaila, kad draugų būrelis kaskart vis mažėja, o labiausia skauda ir gaila kad teko išsiskirti su Tėvu Petru!...

Vakarėlis

Prieš porą dienų gavau laišką rašytą Kaziaus. Jau labai senai bebuvau gavęs jo rašytą laišką, todėl man buvo labai džiugu ir malonu, kad, nors ir retkarčiais, bet visgi dar mane prisimena ir Kazys.

Jo laiškutis - išsidanžęs apie mėnesio laiką po paštą ir keliavęs iš Lietuvos - Dubovkon, iš Dubovkos - Dolinkon, o iš Dolinkos vėl atgal Dubovkon ir galų gale patekęs į mano rankas, - buvo man labai įdomus ir malonus. Įdomus - savo naujienomis ir pasakojimais apie tenykštį gyvenimą, malonus - rašysenos stilium, kalbos tvarkingumu ir paprastumu...

Skaitydamas - tarp kita ko - susidariau nuomonę, kad Kaziukas turi motociklą. Gal aš neteisingai supratau?, o gal ir tikrai turi. Jeigu taip - tai reikštų, kad sapnai - nors iš dalies - pildosi, nes aš daugelį kartų esu sapnavęs, kad esu namuose, laisvėje ir sačiūžiu ant Kazio Kaziaus motociklo. Įdomu!

Kažin, ar sumitikčiau dar kada nors su Kaziu, su Mamyte, su papa, su sesutėmis? Baisiai norėtus grįžti, pamatyti juos visus ir gyventi vėl taip pat, kaip gyvenau prieš areštą. Tiesa kai ką tektų pakeisti, o kai kas - ir labai daug, kai kas - yra jau pasikeitę, ir taip pasikeitę, kad atkeisti atgal nebegalima, niekados, niekados...

Šio mėnesio 8 diena paskelbė gandas, iš gana pagrįstas - kad esą išleistas naujas kodeksas, pagal kurį turi

lūti paliesta apie 80% polit. kalinių. Pasakojo, kad atvažiuosianti lagerin kokia tai spec. komisija kuri šauksianti iš apklausinėsianti kiekvieną kalinį iš po to, pagal nuožiūrą, paliuosuosianti.

Dabar jau kalba, kad neva Spaske toji komisija jau esanti iš kad jau daug kalinių išėję laisvėn...

Matysim ką parodys ateitis...

Vakar į atitvertas mūrų zonos dalį atvežė kriminalinių kalinių; vagių, išeikvotojų žūlikų ir t.t. Šiandie jie sustiprę ant barako stogų stebi mūrų zoną, klausinėja mūsiškius, kur mūrų nuosavų daigtų sandėlis, ar nėra pas mūsiškius keletą porelių arbatos - iš kurios jie žinoma nori virt "čiferį" - ir t.t. Kalbama, kad viršininkai nori juos išskirstyti po mūrų brigadas, nes nenori nieko dirbti, o kai bus tarp dirbančių žmonių gal kaip nors pasitaisys, prisitaikins.

Sako, kad kriminalinių labai pyksta ant valdžios, ant viršininkų iš - galų gale - ant mūsų, nu tai, kad jų neliečia tas naujasis „ukazas", kuris pritaikomas tik polit. kaliniams...

Prieš keletą parų, iš „palengvinto režimo" lk zonos dingo vienas estukas (kalinys be konvojaus) ir dar ir dabar neišaiškino, ar jis pabėgo - kas labai netikėtina - ar jį kur pagavę čičėnai apiplėšė ir užmušė paskėpė. Tokie dalykai čia nebūna retenybė...

Dienos dabar gražios saulėtos iš šiltos, kartais naktimis trupūti užšąla, o diena saulutė ir pavasariškas vėjelis, dėžiovina pavasario sandėlis iš purvos... Mes vaikščiojame darban. Statome penkiaaukščio namo paskutinį aukštą - frontonus. Darbas nesunkus, o man net ir įdomus, nes aš noriu šiek tiek papratinti mūrijimo.

Iš šeštojo aukšto, kurį dabar mes mūrijame aplink labai gražiai viskas matosi. Matosi mykiokas stepės su šachtų pastatais ir parodos kalnais savo išvaizda primenančiais Egipto piramides, matosi tolimi ir artimi miesteliai iš kaimukai, o į dominančią, puikiai matosi aštaltas praeinąs pro pat mūsų statomąjį namą, kuriuom be perstogės gimsa mašinos, motociklai, nežinomi pakinkyti asilais, ar arkliais, ir pėsti nuvargę bei moterys įvairių luomų įvairiai aprėdrengę iš kuneiv. visi vie-

nodai krantą „siemočkes". Kartais pasitaiko iš pasyvių tautiečių pasiliuosavusių iš mūsų lagerio..

15d. Šeštadienis

...Ревела буря дождь шумел,
Во мраке молния блистала
И беспрерывно гром гремел
И буря в небесах бушевала!..

Rytas išaušo gražus tylus saulėtas. Pabudau kai jau saulutė savo maloniais pavasariškais spinduliais „šlavė" mūrų sekcijos grindis. Pabudęs ilgai svajojau apie kažką nekada neįvykstantį, nekada nejvykdomą, o paskui atsiminiau, kad šiandie sekmadienis už valandos - kitos bus pamaldos paskui kinas, o aš voliojuosi lovoje ir net poterių dar nepakalbėjau...

Po pusryčių sutikau klebona - T. Petro tautietį iš draugą - iš jis man pasakė kur ir kada prasidės mišios. Ant mišių susirinkome šiųt išviso vos penki žmonės, nes nebėra tos priemenėlės, kurioje tiek daug kartų klausėme šventųjų mišių, nebėra ne tuščios rekcijos kurion buvome susirinkę per Velykas, - visa tai dabar atitverta nuo mūrų keliom eilėm spygliuotų vielų iš aunšta lentine tvora iš dabar ten viešpatauja vagiošai...

Šiandie viršininko raginami keli brigadyriai iš mūsų zonos nuejo į „aną" vagių zoną, kad išsirinktų norinčius su mūsmin eiti darban žmonių. Tokiu atsirado keletas, kurie anksčiau sėdėję po 58 straipsnių iš gal būt jiems leis į tą pačią darbovietę kad galėtų dirbti su ta brigada prie kurios jie bus priskirti. Ir per tas kelias minutes, kol mūsiškiai ten su jais kalbėjosi - vienam iš brigadyrių suspėjo dingti iš kišenės nosinaitė.

Prieš pietus buvo valgykloje pademonstruotas kinofilmas „Čapajev" o po pietų „Ten u pirsa"

Po pietų dangus, buvęs giedras iš saulėtas, čionai niaukti, pakilo smarkus uraganinis vėjas nesdamas su savim debesis dulkių, o už kelių minučių, iš niekur žemų debesų pasipylė gausus lietus. Žmonės paganti tos savotiškos nuotaikos, kuri visada užpanlia žmogų, kai langų stiklus plauna lietaus lašai, o kambary skleidžiasi jaukí ūkanotos dienos prieblanda - sugulė savo lovosna iš pasileido į sapnų karalįją...

Aš sėdėjau ant savo lovos, varčiau savo motiejukas, visada sukeliančias malonius praeities prisiminimus ir liūdną ilgesį, vaizduotėje piešėsi kažkokie nesuvokiami, suplyšę vaizdai, o siela skendėjo tame keistame ilgesio ir liūdesio sūkuryje, kuris taip dažnai mane gaubia ir apie kurio aš jau pripratau ir net pamilau ... Paskui atvertęs vieną laisvą savo albomo lapą pasiėmiau dažus ir užpildžiau kamšo ir baltymo šakelą, o po jom parašiau vienos iš mūsų miegamųjų dainelių pirmąją posmelį:

„Dainuok jaunystė sviesiaplauke.
Dainuok pavasari šiedugos –
Išeiti verkdama per lauka,
Negryšti niekad niekados ..."

Kai lietus nustojo lyti, nėjome valgykla ir pavalgėme vakarienę. Po vakarienės vaikėnai ėmėsi loštidomino ir šachmatais, o aš pasiėmiau savąjį sąsiuvinį ir pradėjau sąžiningai aprašinėti šios dienos įspūdžius.

Saulei leidžiantis debesis šiek tiek praskėtėjo, pasirodė maži sklypeliai šydrio – tolimo dangaus, o trumpą valandėlę net besileidžianti saulutė šypsėjosi atsisveikinimo šypsena. Tiesa, saulė po lietaus buvo kažkokia blanki ir lyg nusiplovusi ir netrukus to būdingo vakaro raudonumo, kuris taip gražiai puošia pavasario gamtą, pastatų stogus ir debesų kalnus. Vėjas nors smarkiai ūžė, bet dar pūtė gana stipriai ir dėl to visi zonos gyventojai sėdėjo barakuose stengdamiesi šį laisvą sekmadienio vakarą praleisti jaukiai pasišilsint ir pasisemti naujų jėgų ateinančios savaitės darbui ...

Mūsų brigados sekcijoje – pripildytoje skaisčios elektros šviesos ir tabako dūmų, rūko, savotiškai gyva ir jauku. Paprastai visi daugiausia jaunimi (nes mūsų brigada vadinosi „Maladiožnaja brigada") visi gyvi judrūs, visi domisi gyvenimu ir įvairenybėmis ir jei nevisi mėgsta muziką ir dainas, tai pajusi kauti palošti, paplepėti – neatsirakys nė vienas.

Iš garsiakalbio sklinda kažkokia pusamuzė muzika, kuri maišosi su Valdžio armonikos garsais ir su žmonių kalbos ulegesiu. Visus tuos garsus perviršija stuksėjimas domino kauliukais į stalą ir kurio nors klasančiojo garsus juokas ar nepasitenkinimo gnvbas.

Aš bevgiau užrašyti pasimu ir dar kartą perskaitau mano „Nešvio" laiška sėstą man iš čia į Kolimos ligoninę ir perskaitęs nusprendžiu įdėti jį į šį sąsiuvinį atminimui ...

1956 II 21

gavau tiktai 1956-IV-3d.

V.

Po keleto metų praskleisi laiškus,
Atsiduosi vėjui atminsi visus.
Atkeliaujus saro, draugus ir draugės
Kur dingo? .... Ką veikė? ... kame jie visi?
Ir Tu mielas Draugė dar gyvas esi.

Valiuk,

po keletas savaičių aš sužinojau Taro antrašą Tuoti progos parašyti Tau noro tiesiog laiškuti
Ir dar noriu pasveikinti ir palinkėti Tau sveikatos laisvės kurios Tau trokšti taip senai
Valeli Aš Tau radau ir išsiuntė laiškį Taro laiškas kuri senai jau manęs ieškojo, ir nežinojau kaip Tau perduoti Prašiau Taro sesers Z. kad parodytų Tau, Prašiau Taro Justa kaip vaikaus jį laiškas bet visi atsisako Tau perduoti o aš neturėjau ir nežinojau Taro antrašo, negalėjau atsiųsti, vakar atėjo Algiukas jis gavo nuo Tavęs laiškį, tai atnešė perskaitėm ir sėnelį Tau parašau laiškuti noro tiesiog dovanok

Valiuk mes gyvename taip kaip
ir anksčiau. Tik labai kalba pačalnik
ir visi kiti, kad mes kovo mėn. tolokus
padarysim (lenkiu) besąlygiškai visus
kas buvo. O kitus tų. neparankius
žodžius išvesti ir nežinom kas buvo
žinoma ji tu parvažiuosi tai tuokart
pasiėmus. Tik žiūrėk greičiau gydykis
parvažiuok šitie daugiau niekas
tau pats kaip ir pabaigai.
Justukas išvažiavo pas savo šeimą
daug ir kitų išvažiavo. Tik nežinom
kada mudu važiuosim.
Tiesa dar neparašiau kad buvo atva-
žiavusios merginos baltarusės. rodo koncertus
viena šeštadienį. O sekmadienį tai buvo
politin. merginos tai pat parodė labai
gražiai ir tokios artimos. Tik dainelės
buvo. Valeri parašyčiau daugiau ir siųsk
apie šitas merginas bet tau daug nepasa-
žinosi, nes tu gali smarviau sasėdėti.
Atleisk tu valyti baigsiu su Diev
spausdinti tai dešimt rašyk bučkius
St. Stepulis-Raseinių raj. Tavo vos. Klasys Stepulis

19d. Ketvirtadienis

Vakar pūtė šaltas pietvakarių vėjas, nešdamas sunkius žemus
lietaus debesis. Mes mūrijome namo frontoną, kuriuom baigiasi
penkiaaukščio namo penktas aukštas. Vėjas smūgiais siūbuoja mus,
statinio skvernus, švil-
bet mes tvirtai laikomės
, dedame jas ant skiedi-
tu su veju savo miegia-
apačioje už tvoros ski-
koki įdomesni būreliai
ną pasiuosavusį žmo-
išsiveržę per sieną žiūrime

au vėjas sustiprėjo horizon-
us niūniuoja, o praėjus
aus lašai.
leidome į penktą aukštą
ų gerėjomės pavasario
us vėjo su jėga kirto
altą į namų stogus bei
eičius... Staiga blyksėjo
as pilką lietaus lašų
loję ir trumputį dalelytę
ir saulės nudegintus
veidus tie - nusistebėjimą,
is, mes visi instinktyviškai
ėmė iš kitų dėl to pavėluo-
nis šių metų pavasarysčio...
ėjėjų kartų susirinko ir
riškas ir pasibaigė. Už
me ant savo palaipčių
plytas...

atėjo leitenantas, mūsų brigados politinis auklėtojas ir per-
skaitė šiai dienai skirtą temą „Lenino jaunystė", o po to mes
jį - kaip ir visada - užpylėme įvairiausiais politiniais bei eko
nominiais klausimais, į kuriuos jis neretai nebežino kaip

Шумит гай зеленый
Шумит вин гилями
Шумит вин гилями - шумит

Козаче соколе порадь, що є робыти -
Тоди коло сердце болит.
Як я був закутый
Двома кайданами
Тоди я був вирный тобі
Той вечер чудовий забрала дивчинка Дивчина
Забралась голубкой сиби
Зирки за зиркамы
По синому небу
А мисець с захмар выгледав
Ты рвалась голубко від мене
До хаты а я все тебе непускав.
Ты клялся божився
Що мня непокинешь
Тепер покидаешь мяня
Так будь же проклятый, люби-
Соби другу а я пиду втопню себе..
Пиду утоплюся
До тои кирныци
С которои ты воду береш
Як придеш до нее води
Набираты том труп моготика найдеш

Valiuk mes gyvename taip kaip
ir aukšč... Tik laiai kaba načalnik
ir visi kiš
pardarys
kas dyksi
žada iš
žinoma
įsiveiks
parnaz
tas je
Jaučiu
daug
kada
Tiesa
žiūrovas
viena
politin.
gražai
buvo.
apie
Žinoti, jus tūgaei smarvė
Atleisk tu valytė laidgsai su Dievu
spanavūsi tau oleišne rašyk laiškus
St. Stepulis-Raseinių raj. Tavo vos. Stasys Stepulis

Повіяв мой дивчина
Повіяв мой голубка
Повіяв що любити буду
Тоди те покину як пашу
В многому навики Тан вирно учиу
13-II-56

19d. Ketvirtadienis

Vakar pūtė šaltas pietvakarių vėjas, nešdamas sunkius žemus lietaus debesis. Mes mūrijome namo frontoną, kuriuom baigiasi penkiaaukščio namo penktas aukštas. Vėjo smūgiai siūbuoja mus, stengiasi nutrinti nuo laiptų, daužo statinio skverną, švilpia ausyse, spaudžia iš akių ašaras, bet mes tvirtai laikomės savo vietose, daužome plaktukais plytas, dedame jas ant skiedinio padengtos sienos, švilpaujame kartu su vėju savo mėgiamas melodijas ir retkarčiais - pamatę apačioje už tvoros skiančios mus nuo laisvės, - gatvėje koki įdomesnį būrelį pracinačių žmonių, ar koki pažįstamą pasiuntinį žmogų - minutėlei metame savo darbą ir išsišviesę per sieną žiūrime žemyn...

Po pietų debesys nusileido dar žemiau vėjas sustiprėjo horizontas pietvakariuose apitrauktė pilka lietaus uždanga, o praėjus pusvalandžiui pradėjo kristi pirmieji lietaus lašai.

Mes metėme darbą, nubėgome nusileidome į penktą aukštą ir ėmėmės prie dar neužtikrintų langų gėrėjomės pavasario lietumi. Lietaus lašai nešami smarkaus vėjo su jėga kirto į nuogą dulkėtą stepę, į gatvės asfaltą, į namų stogus bei sienas ir į nespėjusius pasislėpti pracinius... Staiga blykstelėjo vinguotas žaibas nušviesdamas pilką lietaus lašų uždangą, atsispindėdamas stogų skardoje ir trumputę dalelytę sekundės nušviesdamas mūsų veidus. Žaibo blykstelėjimas nuvijo nuo tik nušistebėjimą, bet kai už sekundės sudundėjo griaustinis, mes visi instinktyviškai pasitraukėme nuo langų, juokdamiesi vieni iš kitų dėl to pasėlinto bailumo... Tai buvo pirmas griaustinis šių metų pavasarį...

Lietus greit pradėjo mažėti, dar trejetą kartų sušvilpavo ir kaip staigiai prasidėjo - taip pat greit nuščias ir pasibaigė. Už dešimt kelioliką minučių mes vėl stovėjome ant savo palaipčių ir krovėme ant skiedinio tvirtas degtas plytas...

Vakare parvykus „namo" iš pavakarėliavus, iš garnizono atėjo leitenantas mūsų brigados politinis auklėtojas ir perskaitė šiai dienai skirtą temą „Lenino jaunystė", o po to mes jį - kaip ir visada - užpylėme įvairiausiais politiniais bei ekonominiais klausimais, į kuriuos jis neretai nebežino kaip

beatsakyti, nes mes jam patiekiame tokių faktų ir pavyzdžių, kurių nė jis negali paneigti...

Siryt pūti dar šaltesnis šiaurės vakarų vėjas, dangus buvo toks pat debesuotas, bet debesis jau nebežadėjo lietaus. Žemė buvo sušalusi į grudą ir pabarstyta sniego kruopelėmis. Mes apsirengėme žieminiais, miejome valgykloh išsiriję, kaip smakas pakulas, savo porcijas makaronų, išsiaiviome į darbą.

Dieną vėjas kiek nurimo, iš už debesų mūvito saulė ir mūsų nuotaikos šiek tiek pagerėjo.

Jau kelinta diena kaip į mūsų darbovietą atvežia tuos kriminalinius kalinius, kurie gyvena už tvoros. Dalis jų įnoši mūryti naują namą, o likusieji daugiausia lando pakampiais, pardavinėja valdiškąją spranją, o už gautus pinigėlius perka arbatą, degtinę ar odekoloną geriami.

Vakare valgykloje buvo susirinkimas dėl apsaugumo darbovietėje klausimų. Viršininkas atėjęs varyti susirinkiman pasakojo, kad Spaske veikianti komisija dėl paliuosavimo. Iš 83 priskomisuotų žmonių, paliuosavo 76 žmones. Mūsų lagerin atvyksianti iš Spasko, kai ten baigs komisavimą, maždaug už kokios poros mėnesių.

Susirinkimam aš neėjau. Paėjęs brigadyrius Ženka, barė mane iš kitus už tai kam nėjome susirinkiman ir tarp kita ko pasakė, kad aš paskirtas teisman, saliginiam pirmlaikiniam pasiliuosavimui. Įdomu kuom viisa tai baigsis?...

1956 m. Balandžio m. 20 d. Penktadienis

Lygiai prieš septynius metus, tokį pat ūkanotą lynojantį balandžio rytą, aš paskutinį kartą perėjau per savo gimtojo namo slenkstį ir nė neatsigręžęs mūsingsniavau per šiuos padirvių takelius, lydimas ginkluotų kareivių ir dvejojančio leitenanto, apsivilkusio odinių puspalčių ir apsiausio purvinais gumainiais batais.

Lietus smulkučiais kaip ašaros lašeliais, pilovi namų sienas, vos pradygusias palangėse pamatines rožes, jaunutę pagriovių žalytę ir pabirusius lieršų pumpurus, o paskui, susirinkęs ant plonų rausvų lieršo šakelių dideliais skaidriais, kaip stikliniai karoliai, lašais, ilgai kabojo ir kritęs į drėgną pavasario velėną, arba srovelėmis bėgo žemyn šlapia mįslyšusia toše.

Aš kareivių raginamas stengiausi žingsniuoti plačiu tvirtu žingsniu, bet kojos buvo senkios lyg pavargusios batukai aplipę purvu, greit permirko nuo šlapios pernykščios žolės, o lietus, lyg šerkšnelė, rinkosi ant antakių ir blakstienų, srovelėmis tekėjo per veidą ant sausų lūpų ir stambiais lašais varvėjo nuo primirkusio kepurės matiko, pataikydami į nosies galą ar ant smakro...

Kareiviai žengė tylėdami, o tas leitenantas ir seržantas, lidami užpakalyje, tarp savęs kažką kalbėjosi ir juokavo. Aš žingsniavau kaip sapne, jaučiau nejausdamas ir nesuprasdamas, lyg nežinodamas kas su manim darosi ir kur aš einu...

Galvoje buvo tuščia, nyku, neaišku. Nė viena mintis, nė vienas samprotavimas nesustodavo smegenyse, visa kažkaip sunkosi svaigo ir lyg plauke kažkur į šoną ir tik kažkur toli toli pasąmonėje ar instinkte, dar buvo kažkas gyvo, kuris vis kartojo: „Greičiau, greičiau tolyn iš čia, vistiek kas belauktų priekyje, nesvarbu ar tai būtų kalėjimas, tardymai, kančios, ar nors ir pati mirtis"... ir tik retkarčiais, kai trumpai sekundėlei sugrįždavo aiškus protas, sąžinėje prabildavo aiškus prikaisiojantis balsas: „Ko tu skubi? kur tu veržies? Negi tau negėda skubėti - gal būt ant visados - iš savo gimtosios pastogės? Negi tau negaila palikti savo seno pavargusio tėvo, besikankinančios mamos ir apiašarojusių seserų, su kuriais tu net atsisveikinti nesugebėjai taip kaip priderą ir kurių tu gal nebesutiksi, nebepamatysi niekados niekados?!..." Bet tai trukdavo neilgai, nes širdin siūbtelėjusi nauja, dar didesnė, skausmo banga vėl užtemdydavo protą ir aš vėl žengiau tolyn lyg nežinodamas kam aš kilnoju kojas, kur aš einu...

Keletą kiekvienas, nesuliečiamas žingsnio, aš grįžtelėjau atgal, kad paskutinį kartą pažvelgti į gimtosios sodybos raizdelį. Nebeatsimenu ar surpėjau nors žvilgtereti, nes užpakalyje ėjęs leitenantas ryktelėjo: „Nesidairyt!" ir aš pamačiau tik Antaną ėjusį kelioliką metrų mošalian, taip pat kaip ir aš apsiaustą ginkluotų kareivių... Antanas Jonušas gim 1925 m. Mač. Palukrė. Areštuotas 1949. IV. 20

Ant vieškelio mane pasodino į pirmą pravažiuojantį vežimą veidu atgal, šalia atsisėdo „liaudies gynėjas", tarp kelių pasistatęs karabiną... ir... gimtųjų apylinkių vaizdai nuplaukė

Antanas Jonušas, grįžo iš lag. 1956 m. Mirė Latvijoje 199

atgal, tolyn, praeitin... Aš kaip per rūkus žiūrėjau į tuos nutolstančius vaizdelius tiek daug kartų matytus anksčiau, bet taip atrodžiusius brangius ir artimus, tik dabar. bet tik dabar atrodžiusius taip artimus ir brangius ir galo jau, ar pamatysiu visą tai dar kada nors - ar ne?. Kas mane laukia? ...O ličius lijo vis smarkyn ir smarkyn...

Šiandie, kaip ir vakar, mes su Petru mūrijome frontono kampą, kartais iš viršaus pažvelgdami žemyn į praeinančius žmones, ar pravažiuojančias mašinas...

Po pietų mūsų dėmesį patraukė tolumoje gatvėje susibūrusi margaspalvė žmonių minia ir vėjo blaškomos muzikos garsų miotrupos. „Ten turi būt laidotuvės!" kažkas pasakė, ir su malonumu visi laukėme, kol eisena prišliaužins artyn.

Už kelių minučių eisena buvo tiek mūsų namų ir mes nusileidę į penktą aukštą, išsikišę per langus žiūrėjome žemyn.

Priešakyje ėjo keturi vyrai nešdami raudonai dažytą karsto viršų, po to šeši vyrai nešė ant pečių atidengtą karstą, kuriame gulėjo vyras aprengtas juodu kostiumu ir apkrautas popieriniais gėlėmis. Numirėlio kojos buvo kažkaip nenatūraliai išskiestos, rankos įdubusi krūtinė įdubusi, o veidas juodas kaip žemė. Viena ranka buvo padėta ant krūtinės, o kitoje įduota balta nosinė... Už karsto ėjo kelios senos moterys, paskui būrys įvairiaspalvės minios, supusios savo viduryje didų orkestrą grojusį laidotuvinius maršus...

Vėliau sužinojome, kad tai laidotuvės vieno iš keturių nuskendėjusių šachtierių. Rodos 10ų šacht. Įvykęs užgriuvimas laike kurio du žmonės buvo užmušti vietoje, o du guli miestelio ligoninėje be sąmonės ir be vilties kad jie dar kada sąmonę atgaus...

Vakaras. Visi jau sugulę tik aš dar skubėdamas rašau šias eilutes... Už langų piliasi smarkus lietus, ir pučia vakarų vėjas...

Taip praėjo pirmoji, 8-tųjų metų kalėjime, diena...

Buborka
1956-IV-20 d.
40 min. II-tos val. nakties

24 d. Antradienis

Vakar grįžęs iš darbo radau du laiškus adresuotus man. Vienas laiškas rašytas Jono, antras Antano M. Perskaičiau, apsidžiaugiau kad dar visi gyvi ir sveiki, ~~[illegible]~~, bet atsakymo rašymą

29 d. Sekmadienis

Kaip ir kas diena, atsikėlėme atsipraususime papusryčiavome ir dvidešimt minučių anksčiau išėjome už vartų kur mūsų jau laukė kolona sunkvežimių. Važinojant aštaltu nė vieną pasisukimo, per vieną mašiną, papuolė kažkoks nuodas šuva. Ratas perriedėjo per galvą o šunelis tik uodega mostelėjo ir ....

Darbovietėje beveik nieko nedirbome, nes šiandie juk sekmadienis, o be to eina gandas, kad po pirmos gegužio važiuosim į kitą darbovietę. Kam dar dirbti?...

Nutvėrė vieną laiškį. Išvažiavus iš pro vartus krato kiekvieną sunkvežimį, kurie atveža plytas, smėlį ir kitokias statybines medžiagas. Anksčiau kratydavo taip sau, nelabai atydžiai, bet dabar, kada darbovietėn pradėjo važinoti ir dirbti kriminaliniai kaliniai, kurie jau pirmą dieną ieškojo progos pabėgti, - susti prisno sargybą ir kratymą.

Nežinau ar šoferis žinojo ir davė suprasti kontrolieriui, ar kontrolierius pats pastebėjo ką nors įtartina, ar gal taip netyčia pasitaikė, aišku tik tiek kad kratydami nė vartų išdarbovietės išvažiuojančią mašiną, iš po motorą dengiančio kapoto ištraukė vieną ten įlindusį vagišių kuris norėjo-matyt- pabėgti. Pagautąjį tuoj nuvežė į gyvenamąją zoną karcerin.

Dienelė saulieta bet vėjuota ir todėl šalta. Aš gulėjau susiradęs šiltą ir ramų kampelį, šildydamąsis saulutės spinduliuose ir skęsdamas nemuturėstančiose kalinių dūmose... - Nusikaltusieji ir pašėmintieji" kur mus niūlioški likimo langa, ką padarei su mumim tie „nekrikštai" ir ką jie dar padarys?...

Antrą valandą po pietų susirinkome prie vartų, paskui suvedome mašinosna ir nušvilpėme atgal į savo gyvenvietę. Mažyčiai kaip žirniukai vaikučiai išbėgę į paplentę mojavo mum abiem rankytėm, o mes mėtėme jiem kreidos gabalus, juostas vyniojamo popieriaus ar šiaip ką nors tokio, o vaikam viskas juk

įdomu viskas gera.

Šiuo kuriu iš ryto [illegible] mašina das[illegible]
pačioje vietoje, Klanelyje išdžiūvusio kraujo...

Žmonės sėjo kalbos, kad net tvoros [illegible]
trūkstą vienas žmogaus. Galbūt jis [illegible]

1956 m.
Gegužio m. 1 d.
1s. Antradienis.

Naktį lijo lietus ir rytas išaušo šaltas ir apsiniaukęs ir vėjuotas. Vakar vakare, žinodami kad šiandie ir rytoj laisvos dienos, nesiskubėjome gulti, leisdami vakarą kas kaip įmanydami. Atsigulėm ir užsnūdome šviesą jau tik apie puse pirmos nakties. Todėl širyt gulėjome iki aštuntos valandos, kol išalkome valgyti.

Šuryčiai sveičių proga šiek tiek pagerinti; prideta ir į makaronus mėsos ir dar po pyragaičką, su ryžių kruopom viduje.

Po pusryčių aš stanginau akordeoną, o paskui atvežė kino filmą „Draugeda Napogab" kuris ir demonstravosi iki pietų. Po pietų atvažiavo laisvųjų estradinis koncertas iš Penzos. Kadangi bilietai kainavo po penkis rublius, o pas mane kišenėje viso dvylika rublių, tai koncertan nejau. Per tą laiką kol vyko koncertas mes keli vaikinai sugulė ar susėdę ant poros lovų dainavome savo sekcijoje lietuviškas dainelės.

Iš vidaus aprasojusius langų stiklus retkarčiais barbeno lietaus lašeliai, lėgdami žemyn žauručiais upeliukais. Nelygus trukčiojantis vėjas dauže lauko duris ir barškino stogo šiferiu. Sekcijoje buvo šatoka bet tylu ramu. Žmonės buvo išėję į koncertą, o tie kurie buvo pasilikę sekcijoje, arba miegojo arba skaitė knygas. Mes sėdėjome pusiau guledami lovoje ir prilaikydami balsą kad netrukdyti miegantiesiem dainavome:

O mielas drauge nelinkdėki,
Kad reikia žengt šituo keliu,
Šitos žodžius širdin įdėki,
Nors atsisukti iš sunkių.
Šiandie raudono maro laikas,
Galbūt mūs laukia Norkuta
Šiandie rytų plėšikai siaučia
Ateis ir mūsų valanda
Draugužį tikėk ilgai nebreiks kentėti
Tik viltį turėk: dar laisvę tekstregėti
Ir vėl susitiksim po Tyčio vėliavo
Kadaa mūs šalelei mūsiis laisvės aušra
Varge pažinom vienas kitą
Tapai tu man tiru draugu
Ne vienas priešas mio mūs krito
Ir žemę laistėm jų krauju
Subrendom mūšie-todė ir širdys kietos
Kautynių lauke nebuvo prėšui vietos
Jaunystę praleidom pavojui ir ugny
Nelūžki draugeži: mūs laisvė ateity!
Kada tik taurę mes išgersim
Pripiltą skausmo ir kančių
Grotas krūtinėmis išversim
Į laisvę žengsime kartu
Vėl susitiksime draugužį
Trispalvė laisvai plevėsuos
Ir visi kas tik balsą turi
Draugystės Maršą užd[illegible]nuos:
„Draugystė tvirta, Draugystė kieto plieno
Sujungė kovą ar šaltos mūro sienos,
Kas žuvo nulenkim mes galvas ties kapu
Ir žengsim likimo mums skirtu keliu!"

Estradinis koncertas pasibaigė ir artistus Pranas „susikrovęs" į sunkvežimį išdangino atgal į Karagandą. Vaikinai grįžę iš koncerto gyrė, kad labai buvęs įdomus koncertas ir pirmą kartą mes, kad tokį koncertą mes praleidome.

Po vakarienės mes vėl susėdome ant lovos ir pasiėmę Algio dainų sąsiuvinį, perdainavome visas ten užrašytas dainas.

Sutemus miėjome valgyklos salėn, kur vėl buvo statomas koncertas. Šį koncertą statė mūsiškiai kaliniai, meninės saviveiklos ratelio nariai. Labiausia man patiko trejetas numerių: Rusiška daina „Сзабнав в море" kurią dainavo numuras Rotar, akompanavo latvys Anton ant akordeono. Paskui keletas rusiškų lyriškų šokių, kurino išpildė

iš gretimos zonos atėję kriminal. kaliniai artistai. Šoko žinoma pavieniui, bet galima sakyti tikrai klasiškai.

Mes su Algiu stovėjome [illegible] vienos kėdės, su nuostaba žiūrėdami į taip išmiklintas kojas ir man prisiminė Klaipėdos kalėjimas...

Vieną vėlyvą, šiltą rudens sekmadienio vakarą, mes jau nuošalėj gulti, kai išgirdom muziką ir skambų juoką antroje pusėje gatvės, prieš mūsų kameros langus. Aš toje kameroje buvau dar nesenas gyventojas, atkeltas iš vienutės, kurioje buvau išbuvęs trys mėnesius; Vieną mėnesį dvejose su Jurbarkiškiu rodos Jonaičiu - kuris tarp kitko - buvo batsiuvys ir viena jo koja buvo nenatūrali, o du mėnesius išsėdėjau buvau išsėdėjęs vienas iš pertą vienatvės laiką „aprandojęs visus paaiškinimo galimus" (nes iš nuobodumo nebuvo kas kita veikti) ir išmokęs Morzės abecėlę iš gretimoje kameroje buvusio polit-kalinio, kurio, tačiau, nė karto negavau net pamatyti. Po to kai man perskaitė atėjusį iš Maskvos A.S.O. teisimo nuosprendį „10 metų I.T.L.", mane iš tos kameros išvedė ir perkėlė į bendrą didelę potešminę kamerą, kurioje po to vienuolišką gyvenimo aš pasijutau kaip naujai gimęs.

Neatsimenu kiek tada ten buvo žmonių atsimenu tik, kad ten susitikau pirmą kartą su tuom Jonaičiu, kuris buvo išdavęs Mikį. Iš kitų ten buvusių asmenų, labiausia prisimena jaunas vaikinas, gimnazistas iš Vilniaus krašto rodos nuo Maletos, kuris būdamas kalėjime buvo gavęs dešimtį. Aš tada į dešimtininką dar žiūrėjau gana fantastiškai, kaip į kažkokį įpatingą sutvėrimą, bet tyliu, lyg paaukotą minčiai gyvą žmogų. Aš mėgdavau su juom kalbėti ir kartu jausdavau kvailą baimę, kad neužsikrėsti nuo jo dešimta. Jis-gi, matyt tai puikiai suprato ir kartais truputį ironiškai man nusišypsodavo. Aš jo klausinėdavau kaip jis susirgo, kokia pas jį jausmai, kaip jis jaučia savo ligą, jis man nerūpestingai atsakinėdavo, o aš tyrinėdavau save ar ir pas mane nėra panašių neiškyšinių rodančių dešimtos pradžią...

...Kai aš tai dabar prisimenu mane ima juokas [illegible] iš patiės savęs; koks aš dar [illegible] buvau kvailas ir nepritręšęs gyvenimo žmogus. Jeigu aš tada būčiau žinojęs kas man teks pergyventi ne tolimoj ateity - tai gal ten pat būčiau susirgęs dešimta.

Na bet ką padarysi. Tai buvo pirmas mano sutiktas dešimtininkas, o pirmas įspūdis visada stipresnis...

...O kiek paskui mano draugų atsigulė Arijos žemelėn pakirsti dešimtos, o ir aš.---~~

Taigi kalėdavomės mes su tuom vaikinu klausydavausi aš jo dainuojamas dešimtininkų elegijos „Jina skleistis jaunas baltosios rožės" kurios tiesa jis tuos dar nežinojo ir sakydavo: „Kai dešimtuke mane visai pakirs, reikės paskiausią tą dainą!" Paskui jį išvedė ligoninėn ir aš apie jį daugiau nieko nebežinau, nes nenuilgo mane išvežė į Vilnių.

Na bet reikia suduoti galus su galais, o aš jau per toli nuklydau į šalį.

Ot išgirdome tą vakarą muziką ir juoką ir susidomėję įsikalinę į langų grotas rankom, stiepiemės aukštyn, kad pamatyti kas dedasi ten už gatvės apačioje.

Prieš mūsų langą antroje pusėje gatvės buvo maža šokių aikštelė išgrįsta lentom ir apnešta gražia tvorele. Ten susirinkdavo vakarais žiūrėtojai su savo meilužėmis ir šokdavo grojant radijui, arba kažkokiam matyt kaimietiškui smuikui, nes melodijos kurias grodavo tas smuikas buvo visos paprastos žemaitiško kaimo ir dar lietuviškos tautinės dainelės. Dažniausiai būdavo girdėti daina „Iš Vilnių į Vilnių" kurią šokdavo vietoje valsą.

Tą vakarą aš iš kameros lango pirmą kartą pamačiau rusišką jūreivišką šokį „Jabločka" kurį šoko kažkokie matrosas. Šoko tikrai klasiškai baigdamas viskiai padarė ore „minties kilpą" ir atsistojęs vėl ant kojų nepametė takto, o šoko vėl toliau. Verčiantis per galvą, mukristo tik bekoziriką ir kitas matrosas prišliejęs jį pakėlė. Baigus jam šokti mergaitės ilgai plojo ir juokėsi, o mes žiūrėdami per grotas stebėjomės ir ilgėjomės nesenai dar netektos laisvės... O iš vasto - kuris buvo netoli ir dieną būdavo gerai matomas - pūtė visus rudens vėjelis, nešdamos jūros ūžimo garsus ir mano kvapą, ir nematomus aukštus debesis kartais kodegiančius žvaigždes iš mėnulį...

Mūsų kriminaliniai kaimynai taip gražiai nepašoko, o gal ir taip pat pašoko, gal ir dar geriau, bet minties kilpos jie nesugelėjo padaryti...

Vienas iš paskutinių prisiminimų buvo pabaltietiškų dainų vinkinys. Dainavo penki latviai ir du lietuviai, latviškas ir lietuviškas dainelės. Sudainavo gana gražiai....

Tuom ir baigėsi 1956 metų Gegužio mėnesio Pirma diena.

10 d. Ketvirtadienis

O gegužio dešimta diena šitaip praėjo:

Rytas vėjuotas bet nors dangus ir apsitraukęs debesiais, saulėtas. Paprastai, be įspūdžių atsikėlėme papusryčiavome ir nuvažiavome darban. Vakar ir šiandie mes su Valdžiu tikrinome ~~naujų kaminus~~ naujai pastatytųjų namų kaminus. Be mūsų buvo dar du vaikinai ~~iš~~ iš mūsų brigados, kurie irgi tikrino to paties namo kaminus. Darbas nesudėtingas ir nesunkus, laipiojam penkiaaukščio namo stogais ir kaminais juodžiamės vieni iš kitų ir dairomės į plačiai matomas apylinkes.

Per pietus vėjas sustiprėjo, pasikėlė dulkių rūkas, o saulė jėdengė tamsūs žemi debesys.

Mes nusileidome žemyn, mojame papietavome, o po pietų sulipome ant ketvirtojo aukšto lubų, po stogu ir surado patogią vietelę prie didelio kamino susiguldome pailsėti. Vėjas stūgavo vis smarkiau o paskui kiek nurimo ir pradėjo lyti. Mes, užliūliuoti vėjo stūgavimo ir lietaus lašų barbenimo į šiferį, užsnūdome ir paskendome kiekvienas į savo sapnų karalija...

Iš kokios valandos, girdėjos iš mūsiškių - lenkiukas Marijanas, pabudęs prikėlė ir mus ir mes vėl išsiskirstėme po ~~kam~~ dar neištinkuotus kambarius tikrindami ar teisingai paliktos dūmų traukimo skylės ten kur turės stovėti virtuvių plytos ir vonių ir vandens šildymo pečiukai.

Lietus nustojo lijęs, debesys išsiskirstė, nutilo vėjas ir pasirodžius saulei vaizdas mūsų tikra pavasariška šypsena...

Mes su Valdžiu atsisėdome ant stogo pakraščio, kvėpėme į prūtines tyrą po lietaus orą ir gėrėjomės pavasario saulės spinduliais. O tiesa sakant dangiau čia juk ir nėra kuom gėrėtis. Medžių bevelk nėkur nesimato, o stepė - nors ir pradeda vietom trupėti žalinoti - bet tiek silpnai, kad nėra ~~kur~~ kur akim paikštinti. Kur gi čia vargšei žolelei augti tokiame kietame molyje kuris kaip smiegu apdotas kaškokia, iš žemės kylančia, druska...

Mūsų lageryje šiandie buvo teismas dėl pirmalaikinio sąlyginio paleidimo. Teismui buvo paskirta ~~keli~~ dešimt žmonių bet trys atsisakė, nes jiems už poros savaičių baigsmė laikiasi. Aš galvojau, kad po šį teismą ir aš paleisiu, bet pasiskejo, kad man dar teks palaukti iki sekančio karto kuris bus gal už kokio mėnesio. Malba kad Dalinkon atvažiavusi tokia pat komisija kaip toji, kuri dabar dirba Sparske. Sako kad mus vežios Dalinkon ant tos komisijos. Matysim.

Vakaras tylus, saulėtas. Saulė ledosi geltona švari. Ji savo šviesiais spinduliais nudažydama barakų baltas sienas ir pilkas ~~kam~~ aukštas lentų tvoras, o šviesia gelsvai rausva spalva, kalbėjo apie pavasarį, jaunystę ir laisvę... Aš sėdėjau sekcijoje prie stalo, žiūrėjau pro langą į aukštąją lentų tvorą ir, pagautas liūdesio, galvojau, kad aš jau nebeturiu jaunystės, o pavasariai nebeteikia tokio džiaugsmo, nes jie per skaudžiai primena prašvilusią jaunystę ir neišsipildžiusią, svajonėse išpuoselėtą, laimę...

18 d Penktadienis

Rytas.

Dangus apsitraukęs tamsiais žemais debesimis iš kurių varva vanduo. Brigados vaikinai gerio arbatą ir nešiasi į darbą. Nežinau kaip reikės dirbti jeigu lietus nenustos lijęs. Vakar mes su Valdžiu įmūrinėjome balkonų turėklius, o šiandien mano Valdis „pridavė kamara" t.y. prispandė uodą" o atvirai sakant guli lovoje po adijalu ir gėrisi sapnų grąžybėmis.

Paskutinėmis dienomis mano reikalai dėstėsi šitaip: Užvakar gavau iš Justuko laišką, ne ne užvakar, o ten užvakar. ~~Vakar~~ Užvakar aš jau parašiau jam atsakymą. Užvakar gavome atlyginimą už balandžio mėn. Aš kaip ir kiti gavau 80 rublių. Blogoka Tuo labiau, kad aš iš visos šios ~~kam~~ į laisvę. Pinigai būtų labai reikalingi. Na ką padarysi. Užteks.

Mūsų lageryje veikia paskolos rinkimo kompanija. Buhgalterijoje greta kasininko sėdi ~~ka~~ K.V.Č. viršininkas, apsikrovęs stalą obligacijomis. Žmonės duoda kas kiek gali. Mūsų brigadoje turi būt nėkas nedavė tik brigadynius ir kult-orgas, o visi kiti išėjo laukan. Už tai vakar atėjęs lagerio viršininkas, papulkininkis K., išsišaukė visą brigadą į savo kabinetą ir „atskaitė morališ" bet naudos iš to rodos maža. Nežinau vargu ar kas davė nors 10 rublių. Aš tai nedaviau, nes už 70 rublių vakar mūsų krautuvėje nusipirkau ~~ka~~ baltinius. Kišenėje liko vos keli rubliai, o pirkti reikia dar labai daug ko.

Pavakarys.

Grįžom iš darbo, papietavome, o dabar brigadyrius šviesenka senąją, praeitų metų aprangą, kurią atidavė iš jos vietą jaunajai naują.

Šiandien ką tik grįžus iš darbo iš mūsų zonos paliko vienas žmogus. Palengva paprastai be jokių įspūdingų pasiruošimų, bet akiplėšiškai drąsiai.

Bivo taip. Per šachtos pralaimamąjį koridorių ėjo trys nekonvojuojantieji kaliniai, kurie turi tos specialius leidimus iš teisę vaikščioti. Juom ir pasinaudojo tasai bėglys. Jis praėjo kartu su jaisiais trim, o praleidantysis karėvis kontrolierius to matyt nepastebėjo. Dabar visi karėviai iš viršininkai laksto kaip be galvų. O ješko.

Plūsų brigadyrius parėjęs įsakiesi, kad viršininkas biepęs patikrinti visus brigadoje esančius žmones, ar visi zonoje ar ne, mat nežino kas pabėgo. O pabėgo greičiausiai kaks nors vagišius kuris keletas mūsų zonoje gydosi ligoninėje. Tiesa žodžiu, kaip tuos vagis į mūsų lagerį atveže, taip čekistams zamečiės nėra, nes jei ne kas dieną, tai kas savaitę viš kas nors ar pabėga, ar atveria lebiegant...

Šiaip kaip kažkodėl labai neramu širdis. Tur būt todėl kad atėjęs iš ambulatorijos Marijonas papasakojo, kad pirmadienyje bus teismas dėl bylaikinėjo palengvinimo ko kuris turėčiau pakliūti ir aš. Dievas žino kaip bus? Kas bus? kas laukia manęs ateityje?...

Vakaras.

Vėlai vakare atėjo poras mano „nošrių" ir mes susėdę ant mano lovos sudainavome keletą miegamųjų dainelių.

Paskui aš mėgiau pasižiūrėti kinofilmo „Mergaitė iš Bombėjo". Jinas man patiko. Labiausia patiko tai, kad viskas gerai baigėsi.

Žiūrėdamas kiną šiek tiek muziravausi, bet grįžęs sekcijon vėl galvojau apie tai kas bus pirmadienyje.

Dar kartą perskaičiau Justo laiškį. Klausin gal galų gale tie linkėjimai ir išsipildys. O Justo laiškį įdėsiu savo rašiniuosi.

Ot. štai jis:

Sveiks Valiuk!

Valiuk Tu manę širdinę pasiilgusiu, o Tu esi dar pasiilgesnis ir už manę, aš Tau parašiau neilgą laiškį o Tu man keli žodžius, žiūrėk švogeri čia Tau šis numens nepraeis galvok kaip sau nori, ir kad nepriseitu Tau kojuke pasuk, nes aš dar tikiuosiu Tave dar susitikti šiapuse, tada galėsi eiti kojas sildydamas.

Valiuk sveikinu Tave iš linkiu Tau daug-daug laimės ir sveikatos ir kad po greičiausiu sugrįžtumi pas savo mamitę ir seseles, ir kad sugrįžus aplankytum savo šeimą.....

Valiuk pas mane čia pat niekо naujo nėra dar kol kas nedirbu niekur leidžiu šunies dienas ir gana, sekmadieniais į vakarienukas einame, tiesa į klubą čia einu maniau nes bendrai klube daugiausia susirenka „spektanagiai" o su jais pat žinai kad aš jų neapkenčiu ir niekо bendro netenku yra keletas virukų iš muzikėlių ir su čiais praleidžiame linksmai laiką.

Sekmadieniais kur nors išpraustome pambarius pas lietuvius pasivedame muzikantą lietuvį griežia labai gerai ant armonikos 25° bosu ir su bugnu linksmienes nesekis.

susirenka nemažai mergaičių „spektanagės" neina pas mus, žino kad niekо nepeš geso kad iš ateis.

Praeita sekmadienį buvo atvažiavęs kunigas laikė šv. Mišias davė šliubus krikštus išklausė išpažinti, o Prano Lenkausko sesutė priėmė šliubą su savo „spektanagiu"

ir viskas buvo pataisyta pas mus nes bažnyčioj pamaišyti patogesnės vietos nėra kitur niekur,

Vot Valiuk tokios komedijos pas mus, panų yra nemažai bet panos tai nėra, tik galima skaityti kad Tavo kaimynka Simutytė Grutė Ją tai bus kada nors mergaitė kaip reikia bet dar jauna ir yra, bet išaugus eisis ir gerą mokslą, o iš tinstuvių nedraugauja nišu puoš į šokius tai eina visur ir labai gražiai šokti moką labai linksma mergaitė, daug - daug nuoširdžiausiu linkėjimu perduoda Grutė iš pat's Simučiui nes aš labai draugai su Dinu o netoli gyvena nuo mūsų.

Valiuk parašyk laišką jeigu netingi Grutei ji mergaitė labai mandagi ir visados ji Tau atsakys kaipo kaimynas jau gali neapsipaulint.

Valiuk ilgai laiko neužtęsk parašyti iš man kelės eilutės kaip dabar Tavo sveikata kaip pasėjo operacija ir kaip dabar laikais

ev ? dasba eini ev das ne ir kaip dabartinė Tavo sveikata, o pas Tave gyvenio pas jus Zenevs ir bendrai kaip pat buvei sakęs man pat padarė ir Tave po šeimu gal ką jau žinai gal pešeis, parašyk viską smulkiai, pas pasitikėsime iš mano pažįstamų,

Valiuk jeigu patėsi pasitikėsiu Tai butinai užvažiuok pas mane gyvenu neblogai jeigu neleistų vasiuoti į Lietuva Tai atvažiuok pas mane į mūsų pasiekia, šimta kartu yra geriaus ir graziaus negu pasaganoj.

Dabar Valiuk ideu maža nuotraukėle su savo seserė nors ir esu išėjęs kaip kos pienuc, ką gi padarysi, kokia šunia Dokia ir sunokia Tai pat valiuk laukšiu iš nuo Tavęs nuotraukos, čilgiui išsunicium ant diedienos nežinau gaus ar ne, bučiau ir Tau perėmęs, nedaug padarė davicium sesutėm ir pasiunciau į Lietuva, Tavo sesutei Birutai,

Tuom kartu ir baigsiu plepėjęs perduok linkėjimus p Algiui Petrui ir kitiems mano draugams ir nepamiršk paspausti už mane ranką mano nuoširdų sveikinimą ir švogerių Pranui Pečiuliui

Tuom kartu sudiev išsiilgęs Tavęs Tavo draugas Justas

laukšiu nekantriai atsakymo

P. S. Kai rasysi laiškà į namus perduok linkėjimus mano, nosiviams iš Biutei.

Viso geriausio

Tavo Kęzia

Justas Baužys

56/IV 20

Justas Baužys - Lenkimų par., Kalvių km. gavau 1956-V-15.
buvo nuteistas 25-kiem. met. Paleistas - nes nuteistas dar kaipo ne pilnametis.
Mirė Klaipėdoje, dėl širdies, 199
A+A.

Kelias Atgal.

1956 metų
Gegužio m.
20d. Sekmadienis

Šeškinės.

Debesuotas vėsus pilkas rytas. Pabundu anksti, viši dar miega o aš žiūriu į sekcijos lubas ir galvoju apie tai kas gal būt greit teks man pergyventi, būtent: apie sugrįžimą į laisvę, apie kelią atgal...

Dieve mano! Nejaugi jau atejo toji, taip skausmingai iš visos širdies, visa siela troškstoji valanda. Nejaugi tikrai nuo šios dienos ~~pradės~~ baigsis tasai vargingasis klajūniškas gyvenimas ir prasidės kelionė atgal, sugrįžimas į mylimąjį laisvę!... Nejaugi tikrai šiandie ~~aš~~ aš:

„...Paskutinis Sekmadienį..."
. . . . . .
. . . . . .

leidžiu nė augštasias tvoras nė geležinių vartų, kurie ištisus septynius metus ~~ty~~ laike apsupę mane, atskyrę nuo laisvės...!

Septyni metai! Kiek savaičių, kiek dienų, kiek valandų, kiek skausmingų sunkių, rodos amžinai nesibaigiančių, minučių, praleista čia, nė tų spyglinotųjų vielų, nė tų aprūdijusių grotų... Kiek kenteta svajota laukta. Kiek nesulaukta, nusivilta nustota laukti, o paskui vėl pradeta svajoti ir laukti... Viešpatie!.. Juk viša jaunystė, visi troškimai, svajonės, ~~ge~~ sveikata, gyvenimas, juk viškas čia suniyko, sugriuvo, dingo negrąžinamai...

Mintys pinasi, skrieja lekia, pavydamos ir pravydamos vienos kitas. Užsigalvoju apie atėitį, apie teisma kuriame turėsiu ryto'dieną būti nuteistu išeiti laisvėn. Galvoju apie tai kaip bus pirmieji žingsnia laisvėje kaip jausimas tada kai vėl atsitysimos laisvu pilnateisiu piliečiu.

Galvoju kaip ir pasieks kelionė, ar leis į Lietuva, ar gal privers pasilikti čia pat. O čia pasilikti taip nesiko-

rėtu. Baisu. Čia tiek neramu. Aplinkui vagys, plėšikai galvažudžiai, čičėnai.

Ar vakar vakare atėjęs „švogeris" Pranas pasakojo, kad matė kaip nuvežė ligoninėn vieną latvį, kuris prieš trys dienas išėjo laisvėn iš mūsų „paleng vinto režimo lagerio, pasilinosavęs pagal teismą. Naktį einant keliu kažkokie du tipai užpuolė ant jo ir pradėjo, susalojo veidą, išdūrė peilių akį, sulaužė koją, atėmė pinigus ir pabėgo palikę jį gulinti pakelėje. Kaip tik ligoninėje jis mirė.

Kitas irgi prieš porą dienų išėjęs laisvėn iš mūsų brigados, bučiavo bausmę. Irgi taip pat naktį kažkokie pasaulėliai užpuolė smarkiai apdaužė, bet pinigų nesuspėjo atimti, kažkos žmogus sutrukdęs...

Pradeda keltis brigados vyrukai, keliuosi ir aš. Einam valgyklon pusryčiau. Valgykla „išpuošta" stalgia garsiakalbis... Šiandie mūsų lageryje darbo pirmūnus sąskrydis. Šnioteikos pakilo, šventiška. Visi žmonės apsirengę kuom kas turi geresnio, laukia „svečių" iš kitų lagpunktų...

Po pusryčių aš nueinu ant pamaldų. Pamaldos greit baigiasi laiko mišias laiko (taip ir kas sekmadienį) J. Petro draugas ir tautietis kun. ..... Žmonių viso gal kokie penki latvis Latvis, Katalikų kunigas

Išeinu laukan. Lyja. greitai bėgu savo barakan. Įeinu sekcijon. Džiaugiasi sako, kad manęs kas ieško, iš manęs atvažiavusių sąskrydin vaikinų. Nuostabu! Kas galėtų manęs ieškoti? Jurgis pasiūlo nueiti valgyklon. Jis sako: Aš tau ją parodysiu" Einam. Parodo. O gi tai Jobinis. Kadaise buvę „kaimynai" su jiem gal virš dvejų metų išbuvome vienoje brigadoje Aktase ir Volinkos atmens karjeroje.

Einam į kino mechaniko būdelę. Saška suka patefono plokšteles kurias per garsiakalbį perduoda valgyklon, o mes kalbamės apie pr skųjį praleistąjį laiką. Įdomu... Bet mintys vis grįžta prie to paties: „Rytoj ant teismo!" Žiūriu į Jobinską ir galvoju: Oi po tiek laiko vėl susitikome ir gal būt paskutinį kartą?

Kunigas, vienuolis, buvęs Kretingoje

Valgykloje prie manęs prieina Alojzas ir sveikina mane „su laisve", aš šypsausi ir kalbu jam, kad dar neišėjau, gal dar neišleis, o tiesą kalbant, aš pats dar negirdėjau, kada mano pavardę paskelbė per radiją. Aš tada valgiau pusryčius, o atėjęs mūsų brigados kult-orgas man pasakė „Rytoj „Zalempa ir cbodagy. Trog cyg!" O aš tos naujienos garbei nusipirkau iš nuolių vieną butelį.

Silenka valandos. Valgykloje „verda sąskrydis", o apie valgyklą, po zoną vaikšto ar kalbasi sustoję gausūs būreliai žmonių. Yra ir kelios moterys bet nedaug, gal 5 ar 6 o šiaip visi vyrai.

Lietuviai, kažkaip lyg ir nejučiomis, susirenka vienan būrin, atsiranda foto aparatas ir suseolę susitoję bei eugalę vienan būrelin, padarome kelias nuotraukas. Aš prašau savo „nošvio" Stasio kad būtinai, būtinai atsiųstų nors vieną nuotrauką iš man jeigu aš jau būsiu laisvėje.

21 d. Pirmadienis „Ošvis" Stasys Stepulis - Raseinių raj.

Neramiai su kažkokiu nerimo ir sunerimimo jausmu prabėga visa vakarykštė diena. Aš beveik visą dieną praleidžiojau ir prakalbėjau su savo „nošviu" Stasiu, vienu iš seniausių draugų, su kuriuom daugiausia praleista vargo ir ilgesio valandų, su kuriuom daugiausia svajota ir lauktа...

Vaikščiojom, kalbėjomės apie prisimindami praeitį, senąsias svajones, vargus ir svajojome apie tai, kaip gal, kada nors susitiksime laisvėje ir prisiminsim šią dieną, šios dienos kalbas ir svajones...

Vaikščiojom, kalbėjomės, juokėmės, juokavome su kitais vyrukais, bet gal nė minutei aš negalėjau užmiršti to, kad gal būt aš jau tik svečias čia šiame lageryje ir išviso kalėjime

Po pietų buvo koncertas, nekoks, tiesa, bet keletą numerių „aiškiai pabuvo" kaip sakoma čia. Labiausiai man patiko duetas itališka dainelė „Santa Lucija" ir dar porą duetinių bei chorinių dainų.

Po koncerto svečiai išvažiavo į savo lagerius aš grįžau sekcijon atsisėdau ant Petro lovos, kur jau sė-

dėjo kelli draugai t. y. Algis Petras Antanas, ir mes vėdai-
navome keletą mėgiamųjų mūsų dainelių. Dažniausiai dai-
nuojame „Šimtynė, kdip ilgu betavęs taip toli" ir „Partyrus lau-
kus šią pus Nėrio"... Daina iš viso neblogai, dainavome
nors negarsiai bet su jausmu...

Dainos gloste ir ramina širdį guodžia sielą, ir dai-
nuodamas nors tai minutei aš užmiršiu apie savo rūpes-
tį apie savo abejotiną dabartinę padėti. Ko toliau to g
darosi vis skambesnė mūsų daina. Paskatintas paraginimo pa-
gautas ilgesio aš užtraukiu, o draugai man pritaria:

Kur Šatrija, Rambynas
Kur Minija srauni
Graži Žemaičių žemė
Užaugom mes jauni
. . . . . .
Tekėk per amžius upė
Ir Baltija banguok
Mylės tave lietuvis
Nelaimėj. ir varguos...

ir man prisimena Klaipėda, Jonas Markus ir jo brolis
Juozas ir tai kaip jie mane su seserim nusivedė į pa-
jūrį ant aosto molo ir kaip aš ~~nebuvau~~ užburtas to didingo vaizdo, susižavėjęs žiūrėjau į
jūrą, „motinėlę" ir kažkur sielos gelmėse gailėjausi kad
ji dabar nuo mūsų atgrobta ar teisingiau pavergta kaip
kartu su mumim...

Prisimena kaip mes tada rinkome, bangų ant seranto iš-
mestą, gintarą; klausėmės didingo bangų ošimo ir stebėjome
tolumoje horizonte matomą laivą...

...Tai buvo taip senai senai... Aš tada buvau dar visai
vaikėzas ir kaimo bernai dar su panieka žiūrėjo į mane. Bet
prieš mane buvo visa jaunystė, su tūkstančiais ank-
sinių svajonių ir su tvirtu tikėjimu, kad tos visos
nors iš pačios pasakiškiausios - svajones, būtinai išsipildys.
Priešo mane buvo visas ateitis, visas gyvenimas, link-
mumas, džiaugsmas, sveikata...

Kyrai prie jūros
Į platų pasaulį
Kur Nemunas plaukia laukais

aš uždainuoju aš pabaigęs „Kur Šatrija Rambynas", o mintys
vis skrieja pinasi maišosi....

...Jūra mus šaukia: „Nepamiršk lietuvi,"
Kad Baltija tavo širdis"....

pritaria man vaikinai, o mintyse galvoju: gal dar pamaty-
siu aš tą miglinį „Jūrą jūružę" ir ji bus tokia pat jauna
plati galinga, kaip buvo prieš tuos 10 metų, bo aš jau būsiu
nebe toks, nebe tas. Jau dabar ~~kai~~ aš jei ir sugrįšiu į savo
gimtąjį kraštą, neberasiu tų bernų kuriuos palikau. Jie tie-
sa gal ir tebebūs bet ir jie jau bus nebe tokie. O jaunystės
kurį aš atrasiu, tikrai kad manęs ne nebeprisimins ir jei
aš norėsiu prisiderinti prie jų, ar cudaimoti dainą sujais,
jie kreivai, su panieka žiūrės į mane ir sakys: „ko tas sen-
bernis čia lenda". O juk ir dainos ten dabar jau kitos, nau-
jos, man nežinomos...

.... Praėjęs laimė - nebegrįžta
Gėlė nuvytus - nebžydės
Ir nykstančią mūs jaunystą
Senatvė niūri palydės....

Nors iš ryto buvo pradėję gerokai lyti bet vėliau debesys iš-
sisklaidė nusviito saulė ir visą dieną buvo graži šilta. Ir tik vė-
lai vakare, jau ruošiamės, dangus vėl apsitraukė sunkiais žaibuo-
jančiais debesimis ir praplimpo ~~sodinti~~ gausiu lietum.

Kai dainuoti nusibodo mes išsiskirstėme. Aš su vienu
mūsų brigados lenku sulošiau trejetą partijų šachmatais ir
galų gale visi miegome gulti.

Širyt atsikėliau vėlai, kai jau brigados vyrai buvo iš-
ėję į darbą. Aš šiandie į darbą neinu, laukiu teismo.

Širdyje taip pat neramu kaip ir vakar: kas bus toliau?
kaip ir kur aš būsiu už savaitės, už dviejų savaičių, už mė-
nesio?... Atsikėlęs nuoprausiau, miegau valgyklon, papusry-
čiavau ir grįžęs imiausi šio savo sąsiuvinio, kad ~~su~~ nors
nors su tuom bejausmiu bet gana artimu draugu po-
pėriu, pasidalinti savo šių valandų širdies jausmais...

Kad sutrumpinti nuobodų laukimo laiką, imiausi dro
žinėti iš celoloido kryželį. Paskui ~~a~~ išėjęs lauktan sutikau
„švogerį" Praną ir miejom minutėlei pas jį. Einant ~~pas~~ ~~su~~ į
baraką reikėjo praeiti pro du vyriškius kurie sėdėjo ant

suoliuko ir, tur būt, laukė teisėjų. Pranas su jais užvedė kažkokią kalbą apie mašinos remontą, o vienas iš jų paklausė manęs ar aš atėjau ant teismo ir liepė nusiavusti šiuos ir bakenbardus. Man tai kas? Pagaliau laisvėn vasčioti su šiais ir bakais išeis perdaug „strainiai" Dad grįžęs nuo Pranų aš imiausi rengtis juos nusiavusti. Atėjo naviadžikas (nežinau kaip lietuviškai) ir pasakė kad už pusės valandos eitiau į K.V.Č. salę, kur bus teismas. Nuvaikštęs nuėjau pas K.V.Č. kur jau stovėjiavo keletas tokių pat laimingųjų kaip ir aš. Čia palaukęs užėjau pavalgyti pietų.

Po pietų vėl nuėjau prie K.V.Č. (kultūrinio auklėjimo dalis) kur teisiamųjų skaičius vis didėjo. Už kokios valandos atėjo trys moterys nešdamos mūsų bylas, o dar vėliau atėjo apipešęs vidutinio ūgio šilais plaukais ir gražiai apsirengęs ponas, pats teisėjas. Už keletos minučių mus visus susaukė į sveikatos salę kur susėdom ant išdėstytų eilėm suolų. Priešais už stalo sėdėjo teisėjas o iš šalių dvi moterys teismo tarybos nariai. Už jų, prie kito stalo sėdėjo trečia moteris teismo sekretorius, o tarp jų ir mūsų į pasienyje už vėl už kito stalo sėdėjo mūsų lagK.V.Č. viršininkas kaipo gynėjas, ar kas tai tokia prasmė.

Teisėjas be ceremonijų paskelbė teismą atidarytą ir išsaukė pirmąjį žmogų... Uždavęs keletą supainiotų klausimų primerdamas teisiamąjį papasakoti kai kurias paskaitis, teisėjos išklausė K.V.Č. viršininko sudarytą charakteristiką ir liepė teisiamąjį sėstis... Paskui sauke kitą ir t.t.

Penkioliką minučių trečios atėjo mano eilė...

Tai buvo mano pirmas atsistojimas prieš teisėją, (tiesa ne kaipo smerkiamasai, o kaipo išteisinamasai) Širdis plakė kiek smarkiau negu paprastai bet šiaip jaučiausi gana ramiai ir net laisvai. Atsakęs į porą man užduotų klausimų ir išklausęs K.V.Č. viršininko sudarytos apie mane charakteristikos, teisėjui liepus nuėjau ir vėl atsisėdau savo vieton. Vėlus apklausinėjęs teismas paskelbė posėdžio, o mes išėjom lauken. Už valandos t.y. 15 min. po trijų vėl suėjome į salę ir teisėjas paprastai be ceremonijų perskaitė nuosprendį: „Atbaudžiamas!"

Aš laisvas. Laisvas! Laisvas.

Aš vėl laisvas! Slygiau po septynių metų kalėjimo, ne kalėjiško gyvenimo aš vėl laisvas!..

Kada aš įėjau per duris į salę, mintyse trumpai bet karštai padėkojau, pasimeldžiau, paaukodamas save ir šį įvykį Dievo garbei, o taip aš darydavau dar tardymo metu ir visą laiką, gyvendamas lageriuose, esant svarbesniam momentui, o kai ėjau lauken nejaučiau nieko ypatingo ir išėjau lygiai po kokio nors kino. Tik protas tvirtino, kad viskas gerai: laisvas, laisvas, laisvas!...

22 d. Antradienis

Širdis jautėsi rami pailsėjusi nusikračiusi tą sunkų nemalonų nervų įtempimą, o nusiteikusi tuom įvykiu klausimu „kas bus rytoj, kas manęs laukia ateityje?"

Jeigu mane Vilty išsaukę pirmadienį, gal lengviau kabiau viską pergyvenes, bet laimei, mane išsaukė vieną iš paskutinių ir todėl aš klausydamas įvairių gana įdomių klausimų, užduodamų teisėjaus ir teisiamąjam, ir dar įdomesnių atsakymų, prisipažinimų bei pasiteisinimų iš teisiamojo pusės, viską užmiršau nuėmiau apvarsčiau kaip atsakysiu aš ir kai atėjo mano eilė jaučiausi gatvė laisvai, tik žengiant pirmuosius žingsnius širdis suplakė kiek dažniau.

Išeidamas pro duris lauken buvau visai ramus nieko negalvojau nieko nejaučiau lyg nieko nebūtų įvykę ir net Dievui padėkoti užmiršau.

Iš penkiolikos žmonių stojusių ant teismo nepaliuosavo tik vieno, už tai kad jis prieš kelias dienas dirbdamas šachtoje apačioje gabojuje smarkiai su draugais pasigėrė, pakelė triukšmą mėtėsi nuo lėgių elektrovežį, o paskui išsikeikė su viršininku ir buvo atvestas zonon visai girtas.

Po teismo kurį laiką paslankiojau po zoną paskui parėjau sekcijon ir imiausi rašineti laišką ir baigiau daryti kryžalį. Vakare nuėjau į kiną „Salute i poklonniki", o grįžęs iš kino sulošiau porą partijų šachmatų su lenku Juziku ir nuėjau gulti.

Šandie, lyg niekur nieko, nebūtų buvę, atsikėliau kartu su visais ir po pusryčių išvaziavome į darbą. Aš su Valdėčiu mūrijome kaminą ant penktojo aukšto stogo. Visa diena praėjo ramiai paprastai be ypatingų įvykių. Dirbau ir jaučiausi taip kaip ir visada neko negalvojau nesirūpinau. Man kankinties, ateitis viską parodys.

Grįžus „namo" susitikau „vošvį" Stasį ir tą su juom aptarėm pasiklausiau jo patarimų. Beto jis pasakojo kad tasai latvys kurį rado prie kelio sučiužusį nemirąs ir net akis gal liks sveika. Prisiųsiu jį, bus tai čičėnai už tai kam jis mylėjęs čičėnę mergiotę...

Baisiai ilgai užsilaikiau laiško iš namų, gal ten kas nutiko? Aš irgi nerašau nes paskutinį išsiunčiau prieš sargaitę. O dabar ir rašyti nebėra tikslo gal už savaitės ir tos pats parvažiuosiu.

Išėjimas iš kalėjimo

24 d. 1956 m.
Gegužio m.
24 d. Ketvirtadienis

Paskutinės valandos lageryje.

Vakar vakare grįžęs iš darbo sekcijos traukdarys pasakė kad mano pavardė sąraše per radijo kažko išeinančiųjų laisvėn sąraše...

Širdis vėl truputį sunerimo, bet įvairius paskutinius pasiruošimus reikalai nedavė laiko daug galvoti.

Pavalgęs vakarienę mėjau pirtin išsiprausiau ir išsiploviau baltinius paskui mėjau į centrą kur Alfa apkirpo plaukus ir nuskuto barzdą iš ten mėjau pas fotografą padaryti pasui nuotrauką. Pasui dar eilė įvairių reikalėlių ir taip atejo vakaras. Vakare pas mane atėjo „vošvis" Stasys ir su kuriuom ilgai ilgai prasėdėjome ant mano lovos. Vėliau dar atėjo Pranas ir Kostas, dar su jais kiek pakalbėjęs mėjau gulti, nes visi brigados vyrai jau krovė siuntinį.

Naktį miegojau gerai, pabudau kai trimitas grojo „pagijom". Atrinkus, kad šiandie viena iš reikšmingiausių dienų mano gyvenime, nervai sunerimo ir širdis pradėjo smarkiau plakti.

Dieve mano! Šiandie esmę laisvėn!

Neramu. Niekur ką bedarau, kur begalvoju vis ką minty se kažkas kalba „paskutinį karą, paskutinį kartą" trukau deštau savo daiktus, laukiu kol atidarys saugojimo kamerą ir kad galėčiau pasiimti čemodanus.

Brigada išeina į darbą. Visi draugai priėina atsisveikinti, spaudžia ranką, linki sėkmės laimės, šaukiasi pasibučiuojame karštai, broliškai.

Visiem išėjus traukdarys užrakina šluojamą sekciją ir pasiliekam Petras (traputi senyva) ir aš patvarkom barzdą. Aš, kad viską nuimčiau, įmiu savo sąsiuvinį ir rašau šiuos -gal paskutinius lageryje žodžius.

Truputį jaudinuos. Neramu. Truputį drebu rankos ir rašosi „žvėriškai" nevykusiai.

Laisvas.

O štai šiuos žodžius rašau jau laisvėje!

Apie vienuoliktą valandą išvarė mus su daiktais prie vartų. Įšėjome per vachtos praleidžiamąjį koridorių ir suėjome į nuošalią kambarėlį. Čia specčast viršininkas mus patikrino po bylom ir ... dvidešimt minučių dvyliktos, išėjome už vartų...

Nuostabu, kad šis, toks reikšmingas gyvenime momentas, nesudarė man jokio didelio įspūdžio. Viskas ėjo kažkaip paprastai, tyliai, ramiai, be jokių sudėtingų įvykių, kažkaip net perdaug paprastai, ramiai, greitai...

Įšėjęs už vachtos, mintyse aš vėl trumpai bet nuoširdžiai pasimeldžiau ir mėjau paskui kitų į naują gyvenimą.

Šalia manęs ėjo barzdotas moldavanas senatikis, aš atsiminiau, kad mes jau laisvėje ir juokaudamas paklausiau: „Vasil! Na kaip jautiesi žengdamas pirmus žingsnius laisvėje?" Vasilius tik šyptelėjo į savo retus rudus ūsus ir kažką sumurmėjo.

Majoras mus atvedė į štabo kiemą ir parodė atskirą nedidelį namuką, susidedantį iš priemenės ir vieno kambario, pristatyto geležinių lovų ir pasakė, kad čia mes gyvensim kol gausim dokumentus ir išvažiuosim namo. „O jei kas nurūkite kokių draugų ar pažįstamų kur nors čia netoli, galite apsigyventi laikinai pas juos." paaiškino dar jis ir mėjo į štabą.

Būnant dar lagerio vachtoje viršininkas - tas pats majoras - manęs paklausė; ar yra mano ko iš giminių kur nors ištrėmime, aš atsakiau, kad nėra. „Na tai

rašyk pareiškimą kur nori važiuoti."
„Apsigyvenę" žiemą „viešbutyje" mes tuoj parašėme pareiškimus ir atidavėme viršininkui. Vėjan fotografas atnešė nuotraukas, jas irgi atidavėme ten. Iki poros valandų jau turėjome išpažastes, dėl pasų gavimo. O pasus reikės važiuojant į Sarapulį milicijoje gauti.

Po septynių metų ir vieno mėnesio kalėjimo galų gale, aš vėl vaikštau laisvai be „žvaigždės", važinėju šaškomis dviračiu, einu į krautuvę, perku bulką, važinėju su „šoferiu" į vairuojamajam „Maskvičiuje", einu pasitikti iš darbo parvažiuojančios iš brigados mano brigados, ir visą laiką galvoju: „kaip taip viskas nuėjo paprastai, nežymiai, kaip taip tai visa ir turėtų būti, kaip tai jau senai buvę ir niekuo nuojo neįvyko."

Tiesa, apylinkės, gamta, namai, viršininkai viskas senai pasibodę per tuos septynius metus ir todėl kai einu tai niekuo niekuo nuojo nesižavėju. Gal išdomiau būs tada, kai privažiuosim arčiau tėvynės.

25 d. Penktadienis

Vakar prieš vakarą nuėjau prie „palengvinto režimo" zonos išsišaukiau iš ten Joniną L. jis atsinešė į vachtą akordeoną ir užgrojo man atminčiai vieną tango melodiją.

Grįžęs į savo kamerėlę apgyvenietę, kurį laiką paplepėjau su kitais kartu pasilinksmaujančiais vyrais - dauginusia Latvai - pasitarėm su jais, kad žiūrėsim važiuojant į Pabaltiją - susėsti į vieną kupė ar nors į vieną vagoną, kad kokie vagys neapiplėštų. Vėliau nevalgę kas ko turėjome, pasikloję geležines lovas, ne savim turimais drabužiais, sugulėme ir užmigome...

Nors buvo šaltoka ir naktį keletą kartų prabudau bet šiaip miegojausi gana gerai ir sapnai sapnavosi įvairūs.

Pabudau dar prieš saulėtekį, bet jau praaušus. Išėjau lankan, pasidžiaugiau šiuom pirmu laisvės ryšiu, pakvėpavau gaiviu ryto oru ir įėjęs vidun vėl atsigulėau. Saulei patekėjus visi sukilome atsiprausėme pavalgėme kas ką turėjo ir išėjome prie lagerio, kad pamaitoti į darbą važiuojantiems dar buvusiems brigados draugams.

26 d. Šeštadienis

O paskui prasidėjo diena pilna vaikščiojimų, ieškojimų, reikalavimų, prašymų ir taip toliau ir t.t...

Apie dvyliktą valandą nuėjau pas laisvą fotografą, gyvenantį čia pat netoli mažutėje turgaus aikštėje ir palaukęs kelioliką minučių, kol nuotraukos bus gatavos, pasižiūrėjęs, per tą laiką, kaip vyksta „targovlia", o paskui gavęs nuotraukas, nubėgau Sar... milicijos pasų skyrium ir padaviau blanką bei spravką pagal kurį bus išduodamas pasas.

Ten ir atgal važiuoti prisiėjo paprastu dar-biniu sunkvežimiu nes autobusai labai prisigrūdę žmonių. Iki nuvažiavimų vienam galui - dulbis.

Kidamas į miliciją pakeliui nešuosiu į krautuvę. Prekių gausybės - tik pinigų nėra. Norėjau rasti medžiagos kelnėm, ar gatavas kelnes, bet nei to, nei to nėra.

Iš milicijos su lenkaiku Stasiku nuėjome prie darbovietės, kurioje užvakar čia dar mūrijau kaminą, - pasikalbėjome per tvorą su ten likusiais draugais, paskui nuėjome į Univermagą ir pačioproję į gamtiai, nešiokim gerybėm, nušerstas lentynas ir neko nenupirkę - jei neskaityti pusės kilo saldainiukų ir keturių stiklinių pieno - nuėjome, vėl prie ato-stoties ir grįžome atgal.

Po to Pranas kelias minutes pavažinėjo „Maskvičiu" po Dubovką, o likusi dienos dalį praėjo vėl stalo besėdėjimai visokiose spravkose ir zagaveliniuose.

Prieš pietus sutikęs cenzorių paklausiau ar nėra man laiškų. Cenzorius - gera tyli moteris, pažystama dar iš Spasko - padavė man pundą gerų žinių laiškų kuriuos pertikrinęs aš radau du adresuotus man.

Koks laimė! Tuoj įsiplėšiau ir perskaičiau. Rašo mama, Birutė ir Elutė. Ten pavasaris, visi gyvi ir sveiki, laukia manęs... Ačiū Dievui!

Prieš vakarą gavome pinigus. Heliosui 155 r., maistui 18 r. 30 k., nuodarbio už gegužio m. 111 r. ir iš asmeninės sąskaitos „arba pasiliuosavimo fondo" 114 r.

Ką čia padarius su tais pinigais? Norėčiau nusipirkti kokius nors batelius, kelnes ir lietpaltį. Bet būtinai reikia ką nors parvežti mamytei ir tėveliui dovanų, jei jau ne višiem namiškėliam tai nors jiem dviem būtinai. Nežinau ką padarysiu. Pasižiūrėsim veliau...

Vakare saulei nusileidus ilgai vaikščiojau po lauką svarstydamas įvairius būsimos kelionės klausimus. Širdyje buvo liūdna ir neramu. Buvo gaila tų ~~[illegible]~~, prabėgusios jaunystės, veltui, be naudos prazūvusių dienų ~~[illegible]~~ negrąžinamai iš be naudos prabėgusių metų per kuriuos negalėjau net užsidirbti tų keletos ~~[illegible]~~ dabar taip reikalingų rublių, už kuriuos galėčiau dabar apsirengti iš pat iš pažvežti dovanų namiškiams. O! Jei man dabar kas išmokėtų tuos pinigus kuriuos kas mėnesį iš mano išskaičiuodavo! Tai būtų suma gal netoli dešimties tūkstančių...

Naktį miegojau tiesiog žavingai, pabudau jau vėlu sytą.

Skaudžia iš ryto atsikėlęs ir atsipramgęs, bei pamojavęs brigadai vežiojančiai į darbą, ilgai sėdėjau ant štabo laiptų ir kalbėjausi su moldavanu, barzdotu barzdotuoju moldavanu Vasiliumi, su kuriuom mes gerai pažįstami dar iš Volimos ~~[illegible]~~ akmens karjero, kur mes buvome vienoje brigadoje. Kai pradėjo veisti štabo raštinės, mėjau į spec-ciastę ir pasiėmiau „darbo knygelę“. Liko dar gauti pasą ir būs viskas gatava.

Po pietų, sužinojęs, kad atvažiavo lagerio viršininkas, pasiėmiau vakar parašytą pareiškimą ir nusinešiau jį pas vyr. štabo buhgalterį, o jam uždėjus rezoliuciją, mėjau pas lagerio viršininką. Jis uždėjo savo rezoliuciją pagal kurios aš gavau teisę gauti šimtą rublių iš „pagalbos fondo“ ~~[illegible]~~ laikinai išlaidom iki išvykstant iš kelionės...

Gavęs pinigus nusiskutėjau prie autobuso stoties nes buvo likęs gal pusvalandis laiko ~~[illegible]~~ už kurio aš turėjau būti Sarajeje ~~[illegible]~~ milicijos parų skyriuje.

Autobusas vis neatvažiavo, laikas bėgo, ir aš pradėjau nupintis, kad nepavėluočiau ir neprisieitų laukti iki pirmadienio. Galų gale pritrūkęs kantrybės aš iš pamatęs mano lagerio šef... kryptim sukantį sunkvežimį aš suspėjau prie jo pribėgti ir užšokti ant pakopos. Įkišęs galvą į kabiną paklausiau šoferį kur jis važiuoja ir ar negali nuvežti mane, ir gavęs ~~[illegible]~~ sutikimą mašinai važiuojant atsidariau duris ir atsisėdau greta šoferio. Reikalas sutvarkytas. Pasižiūrėjau į laikrodį, buvo dar apie 25 minutės laiko. Pasiūliau šoferiui rublį jis nenorėjo imti, bet aš įkišau kišenėn nes vistiek buvo reikėjęs tą rublį atiduoti autobuse.

Pas auto-garažą teko išlipti ir likusį galą nueiti pėsčiam. Nuėjau sukedamas, šlinostydamas prakaitą, nes diena buvo karštoka. Milicijon atėjau nos dviem minutėm anksčiau negu buvo įsakyta. Įėjęs kambarin pamačiau bereidinčius latvius iš kitos „mūsų laidos“ nuo jų ir sužinojęs kad pasus ~~[illegible]~~ pradės „duoti tik už valandos nuriman iš atsisėdau ant suolo pasilsėti.

Už valandos durys atsidarė prasidėjo priėmimas ir už kelių minučių mano rankose buvo pasas...

Pirmas pasas mano gyvenime! Pasas tikras ~~[illegible]~~ naujas gražus ir būtų jis geras jei nebūtų jame užrašytas tos prakeiktos „spravkės“ namerys. O dabar kiekvienas ee-ka pasvelgęs tuoj matys kuom aš kada tai buvęs ir jei tik kur kas krapštels, tuoj, kaltas aš ar nekaltas, ~~[illegible]~~ ti už apykaklės... Vedinok Dieve! Taip nelaisvoriu vėl čia pakliūti atgal į lagerį.

Savo pasus iš jais pasidžiaugę išėjome iš miestelio į univermagą. Pakeliui aš atriškyčiau nes užsinorėjau paraganti „marožženovo“ kurio jau nelabai valgęs daugiau negu septyniis metus.

Univermage ilgai vaikščiojausi iš galo į galą - kvailokai ~~[illegible]~~ - žiopsodamas į lentynas ir suktdamas galvą ką čia nupirkti mamytei lankturiui, nes už tuos šimtą rublių būtinai turiu nupirkti ką nors mamai ir papai. Ilgai sukau galvą galvodamas kokia medžiaga skarelei būtų geriausia, bet sugalvoti nieko negalėjau, nes neturėjau tame reikale jokio supratimo. Buvo medžiagų grąžių, bet jos buvo „ne pagal mano kišenių“.

Netikėtai sutiegęs prieš metus iš mūsų lagerio pasilinosavusį šiaulišką Pranuką, kurį dėl jo vartojamų tokių priežodžių, mes vadindavom „Šaukale šviesi" arba „Baig pasiusti" paklausiau jo patarimo ir įnuoširdaus galvalaužinėtiško krepšo kuris mums atrodė pats geriausias....

Dabar dar reikėjo ko nors tėvelinio. Bet ką? Gal skustuvą? O gal būs negražu? Skustuvas kiekviena dovana?

Vėl sukau galvą ir vėl nieko nežadėjau sugalvoti. Sutikau Antanuką pasilinosavusį prieš trejetą mėnesių ir klausiau jo, bet jis buvo užsiėmęs savais rūpesčiais ir man nieko nepatarė, o „Šaukalės" jau nebebuvo.

Taip daugiau nieko šiandien nenupirkęs, atėjau prie autobuso stoties, sėdau autobusan ir parvykau „namo"... Jaučiausi pavargęs, bet iš patenkintas nes dabar jau viskas sutvarkyta ir belieka tik kaip nors sekmingai diasikapstyti iki brangiosios Lietuvėlės, iki gimtųjų namų...

27d. Sekmadienis

Miegojosi, kažkodėl blogai, daug sykių buvau pabudęs ir žiūrėjau laikrodin, kelinta valanda...

Paskutinį sykį pabudau jau truputį prasidėjus aušti. Vėl pažiūrėjau laikrodin. Laikrodis rodė kažkokią „pusę" bet kurios buvant valandos negalima buvo įžiūrėti nes dar tebebuvo per tamsu. Kiek pagulėjęs atsikėliau ir išėjau lauktan. Aušo... Dangus buvo apsitraukęs retais plonais debesėliais per kuriuos matėsi paskutinės žvaigždės. Žemė nesmarkus vakarų vėjas, o iš debesų retkarčiais krito vienas kitas lašelis ar lietaus.

Aš pratrynęs akis, pasižiūrėjau į gelsvą rytą, o paskui į laikrodį. Čia buvo žymiai šviesiau ir buvo matyti kokią „pusę" laikrodis nori parodyti. Buvo vos puse penkių. Pasiputęs nuo rytų vėsumos aš grįžau kambarin ir vėl atsigulau ant savo skudurų, bet užmigti nebegalėjau.

Galvon, lyg langos griūdamos viena ant kitos plėšė sunkios mintys... Šiandie paskutinė diena čia, rytoj prasideda kelionė, viena svarbiausiųjų dalis

patį

šitoje „Kelionėje Atgal"... Kaip pasiseks kelionė? Ar nenuspęs kokie vagys? ar neįvyks šiaip kokia nelaimė?... Jiek nekartą būnant lagerio gerdėti iš gaunamų iš laisvės laiškų, kad žmogelis laimingai atbuvęs visą laisvę ir laimingai parvykęs į tėvynę, čiūsta nedaėjęs vos kelis šimtus metrų tos namų...

...Viešpatie! Pasigailėk mūsų!

Pasimeldęs atsikėliau ir išėjau lauktan. Nueinu į garažą, kur nuo „Maskvičiaus" nėra kitas šoferis pasako, kad Prano jau išvažiavęs parvežti avižinuko. Valandėlę pagalvojęs nusprendžiu nueiti krautuvėn ir ko nors nusipirkti valgomo, papuošyčiant. Beeidamas sutinku iš priešais atvažiuojantį Bronių su vandeniu, o su juom beveik kartu prieina ir Jurgis Bieliauskis. Kretingiškis, dargi rodos nuo Lenkimų. Mes su juom pažįstami dar iš Aktaso. Pasilinosavęs jis sausio pradžioje iš dirba 10k šachtoje, nes į namus neleidžia.

Aš apsidžiaugiu jį sutikęs, nes jo jau ieškojau. Jis nusivedė mane į savo būtą, pas kažkokią trentinę vokietę, kuri vos ugnas irgi „sėdi". Namelis mažutis mažyčiais langeliais, bet švariai išbaltintas ir išplautas.

Sušedau Jurgio kambarėlyje, ilgai kalbamės apie šį bei tą, aš vis norėjau paklausti ar teisybė tai ką kalba apie jį mūsų tautiečiai, bet nedrįstu. Paskui jis mane vaišina savo įsikalba atviriau ir pats, neprašomas, prisipažysta tai, ko aš taip nenorėjau tikėti...

Man dar anksčiau kažkas kalbėjo kad Jurgis metęs katalikų tikėjimą ir perėjęs į kažkokią sektą, į kažkokius tai „subotninkus" ar „petidesiatninkus", bet aš galvojau kad tai gandai, arba kad Jurgis šiaip sau pokanją.

Dabar gi sėdint prieš jį ir klausantis jo išvedžiojimų labiau tiesa, panašių į lygį į pasiteisinimą - man darosi skaudu ir gaila, kad toks išsilavinęs apsukrus bernas pasidavė taip lengvai (dėl kažkokių:..... - ~~aš~~ aš jam prižadėjau „tylėti" -) nusiminimas nuo bėgių...

Man jis atrodė lyg drugelis kuris nukrypęs nuo saulės šviesos į tamsą, ieškojo išsigelbėjimo prie degančios žvakės....

28d Pirmadienis

Išvyžimas

Atsirėlėm šiąryt anksčiukai surišiavaikėm daiktus užšiuvom maišų ir laukiam atvažiuojančios mašinos, kuri 9 val. ryto turi atvežti ir nuvežti mus į Karagandos stotį, o 12 val. nakties, ji jei viskas eis gerai, sėsime į traukinį kuris ves mus į Maskvą.

Šiuotaika neužreiškiama. Stori baisus klausimukas: „kaip pasiseks kelionė?" Valgyti nesinori į nervai įtempti.

Viską surišiavaikęs ir išgirdęs mašinų užėjimą, nuėjau prie lagerio kur žmonės kaip tik sėda į mašinas. Pamačiau savo brigados draugus, atsisveikinau su jais, paskui dar sutikau „nošį" Stasį, atsisveikinau ir su juom, o jis mašinom nuvažiavus grįžtu į namukus ir rašau šiuos žodžius...

Biržiuvėnų iš Lenkimų

Vakar išėjęs nuo Jurgio vaikiojau po Duborkos „bazarą" kol pasiūliau smėlio ir dulkių pūga priverte grįžti į „namus". Pūga ir buvo tikrai baisi. Smarkus pažemių vėjas nešė baisiausius debesis nuo dulkių ir smėlio kurie dengė visą padangą, tendė saulę ir per porą žingsnių nebuvo galima nieko matyti kas darosi toje, pašėlusiu greičiu lekiančioje, staugiančioje, nuodžiu smėlio ir dulkių maišyje.

Apie pietus pradėjo lyti. Lietus pripilgo dulkes ir oras vietoj apsivino. Pasinaudojęs tuo tyla aš nuvažiavau Saranėn ir nupirkau baltiniams medžiagos, bei siuvėjui.

Medžiagą gal reikės padovanoti tėveliui o gal geriau broliui padovanoti jum tuos naujuosius baltinius? „pasiūsiu" o siuvėjui ten brūtinai reikalinga nes barzda kalasi, o už skutimą siuvėjoje ima maždaug trys rublius.

Išėjęs nuskutau barzdą, o vėliau Prano kviečiamas nuvažiavau su jo vaikinojum „Maskvičium" į Aktasą pas lietuvius.

Po pusantrų metų pertraukos vėl pabuvau tarp kadaise buvusioje, tenoje, kur ilgą laiką ir aš pats gyvenau. Pats buvusysis lageris niekuom nepasikeitęs tik tvoros aplinkui nėra. O Aktaso miestelis beveik nebepažįstamas tiek išaugęs, praplitęs...

Įėjome į vieną iš tų naujųjų namų kur girdėjosi akordeono muzikos garsai. Ten lietuviai susirinkę vienam kambarin grojo ir šoko. Mergaičių lietuvaičių daug bet visos jau nebepirmos jaunystės ir išvalgiusios ne vieną katilą lagerinės košės.

su gražiu akordeonu ir su smuiku

Muzikantai groja du gražius akordeono ir ant smuikės o kitas įjungęs magnetofoną užrašo muziką ant filmo.

Paskui įjungia vieną magnetofoną ir klausosi patys savo muzikos savo dainuotų dainų ir šoko.

Grojant tam magnetofonui ir mes su Pranu nušokome vieną valsą ir atsisveikinę išvažiavome atgal.

Nesokęs per tuos septynius metus aš visai nebegalėjau pašokti ir tur būt atrodžiau labai kvailai ir juokingai. Vienu žodžiu raudau aš pats, raudo mano merguželė (graži jaunuolė iš Lietuvos atvažiavusi mergytė) ir abu trypėme kaip kalakutas ant pavalkų. Paaiškinimas tik toks: magnetofonas sukosi labai greit ir ne valso taktas buvo perdaug tankus.. Paskui Pranas man pasakojo, kad tąji mergytė nemokanti šokti

Vagone.

29d Antradienis

Guliu ant viduriniės lentynos gražiai daiktai įrengto „kieto" vagono ir neturėdamas dangiau ko veikti bandau rašyti.

Praėjusią viską iš eilės nuo tos vietos kur vakar baigiau.

Vakar lygiai devyniose atvažiavo mūsų pasisamdytas sunkvežimis (po 10 rb. nuo žmogaus) ir nuvežė mus ir mūsų daiktus į Karagandos stotį. Palikę daiktus saugojimo kameroje, aš ir du latviai sėdome į automobilį ir nuvažiavome Karagandon pasižiūrėti miesto.

Tie kvartalai kuriuose mes vaikščiojome, gražūs, daug gražių namų, gatvės prisodintos žaliuojančių medžių.. Pasilankėję keletą valandų grįžom stoten, nieko nenupirkę nes pirmadienį visos krautuvės uždarytos.

Visą dieną siautėja baisi smėlio pūga. Smėlis ir dulkės, nešamos vėjo, skaudžiai kapoja veidą, lindo į akis, į ausis, čiurkšt tarp dantų.

Stotyje teko patirti vienas nemalonus, kvailas nesusipratimas. Vienu momentu prie manęs priėjo kažkoks tipas gana įtartinos išvaizdos, ir kaip pripratęs per visą vagių mojavo man ties nosim pirštu pusbalsiu kviečiadamas mane į šalį. Aš, jį palaikęs už vagį, atsisakiau jam rodyti savo pasą, ko jis nusivylęs pra-

...dėja reikalauti. Jis [illegible] ir [illegible] pradėjo temti ta kryptim, o aš pasiprieš[illegible]inau ir sunkiai tik tada kai atėjo milicininkas. Nuvedė į stotį milicija patikrino dokumentus ir liepė būti kitą syk mandagesnių ir jei kas paprašys dokumentų, parodyti. Čia aš supratau kad taksi „tipas" buvo slaptąsis vid. agentas ieškantis [illegible] gal būt iš mūsų Pulkovo laj. Veliau sutikau vieną estuką, o truputį panašų į manie, jis sakėsi, kad ir su jiem[illegible] panosi istorija ir net du kartus. Vėliau vakare [illegible] vienu latviu išėję, sėdėjome ant stoties laiptų ir gėrėjomės [illegible] miesto naktim oru. Prie mūsų priėjo stoties milicininkas ir mandagiai paprašė dokumentų, pirmiau iš latvio, o paskui iš manęs. Latvys man sakėsi nepasitelbėjęs niekuo, o aš užsyk pamačiau, kad priėja, atsiėmė sustoto du vyrukai persirengę į paprastus drabužius kelimčius įtarimų...

Patikrinę pasus mil. mum paliepė užmiršti. Įsikalbėjome ir jis atvirai prisipažino kad jam mūsų pasai neįdomu, bet jo prašę „jie" nes „jiem" be uniformos nepatogu esą tikrinti.

Už kelių minučių mūsų parsiėmė daiktus iš saugojimo ir į vagonus. Bilietus buvome nusipirkę dar dieną miesto geležkelio kasoje. Juos Karagandos (Šiaurės nerado) už 80 rb. ir gulama kieta vieta. Traukinio „Karaganda–Maskva" № 53 vagono № 3. vieta 12a.

Už pusvalandžio traukinys pajudėjo iš vietos ir nuriedėjo pirmosius metus nežadamus mane liūdnai namų... Aš sėdėjau prie lango žiūrėjau į tylią atgal nuplaukiančius žiburėlius ir aminty[illegible] vaikystės...

Širdyje nesijautė nieko, tokio įpatingo ar nepaprasto in tokį tiek metų laukt[illegible] svajotoji minutė atrodė tokia paprasta ir nereikšminga. Prisimiu mano nuėjimai Klaipėdon ar Kretingon tada kai dar nežinojau kelionės, ir atrodė kad tik vakar ar šįvakar aš važiavau Kretingon ar Klaipėdon, o ne prieš ...ešt[illegible] metus.

Traukinio greitis didėjo, ratai vėdarinavo savo ritminga melodiją ir vagonas palengva supos[illegible], o galvoje sukosi [illegible] prisiminimus. Širdyje buvo ramu ir liūdna o prisiminus čia paliktus mirusiuosius brangius kuriems jau nebekada nebeteks pergyventi šias bran[illegible] „sugrįžimo" minutes pasidarė dar liūdniau...

Prisimiu visi „ošviai", „šnogeriai", Olgės Petras. Prisimiu Tėvas Petras, Vincukas, o paskui Mykolas ir jo Vincukui laiške parašytieji žodžiai paimtieji [illegible]vos iš „Romeo ir Džiuljeta"

„...

...Paliekų tą krašt[illegible], kuriame tiek daug kentėjau...

Vagonas supdamasis neša mus į tamsią naktį, bet ji nebaisi, nes žvitas išaus arčiau prie tėvynės.

Pasėdėjęs kokią valandą, sulipome ant savo lentynų ir atsigulę užmigome.

„... Užia širdį mano traukinėlis..." tas pats iš knygos „Juodojo milžino žmonės" autorius. Skrieja per begalines Kazachstano stepes kuriom nei galo nei krašto nematyti ir jei traukinys išjojęs ryte jos viena kryptimi vis tolyn nuotaugs, tu dar vakare ją matysi juodu[illegible] tolumoje mažu taškeliu. Tik apie priešpiet[illegible] šios dienos vaizdai pradeda keistis. O pravažiavus Jekmolensk[illegible] už kokio šimto ar daugiau kilometrų, vaizdai darosi gymia gražesni, o vietom net sunku įsivaizduoti, kad čia ne Lietuvos laukai. Tik žmonės ir pastatai liečia liūdininkais, kad mes važiuojam per Kazachstaną...

Ot, kad ir šiuom momentu. Dunia mūsų traukinėlis per gražias kalvotas pievas, per smarkius lygius kalchozų laukus, per jaunus bet derlingus beržiukų ir pušaičių miškelius. Stotyse mus pasitinka kaimietiškos moterėlės pardavinėjančios visokias valgomas gerybes, o mes kaip kokie turistai sėdim patogiai ant plačių poletūnuotų suolų, stebim savo „lėtyną" ir priešais kabančiame šlifuoto stiklo veidrodyje, ar gėrimies pro šviesų langą ir atgal lekiančiais vaizdais.

Apie pietus vaizdai vėl keičiasi. Dingsta kalvos ir miškeliai, o juos pakeičia aukšti kalnai ir lygumas labai panašias į Spassko apylinkes. Geležinkelis vingiuoja tarp aukštų kalnų išsirinkdamas lygesnę vietą. Mes su savo kaimynu sulipam ant savo lentynų pagulėti o sėdimąsias vietas užleidžiame dviem mandagiom ponioms šiupiniom kažkokioje stotelyje.

Užmiegu. Kai pabundu, vaizdas jau vėl kitoks. Virš aukštų kalnų vėl beribės nuobodžios lygumos, be medelio be upės be ežero...

Dvidešimt minučių devintos vakaro. Mūsų traukinys stovi Petropavlovsko stotyje. Aš nupirkau atamin[illegible] porą

vaikiškų atvirukų. O dabar sėdžiu prie lango savo vagone ir rašau jums šiuos žodžius.

Statis didelė. Labai daug garvežių, tik kai kurie nebetinkami naudojimui ar stovi remonte. Statiės namai gražūs. Aprodinti senais medžiais ir krūmais.

Iš stoties nesimato tos garsiosios Petropavlovsko viršūnės, kur kadaise sėdėjo Tarasas Ševčenko, ji, sako esanti už kokių 6 kilometrų. Labai gaila.

30 d. Trečiadienis

Šalia at savo lentynos, Radio groja „Uralskije Rjabinuški" pro langus sklinda gražios kalbotos, pievos apaugusios laukinėmis vyšnelėmis ir melsvai žydinčių pliušių miškeliais, o vietomis gamtovaizdį dar papuošina ežerėliai bei kalneliai. Greta einančiais laikais kartis nuo karto su užsiėmusiu prasiveržia priešingą kryptimi einantieji traukiniai, o aš rašau savo sąsiuvinin šias eilutes.

Pabudau šįryt gerai išmiegojęs visą mėlą naktelę ir varčiausi nuo šono ant šono, kol traukinys nustojo „Šumicha". Čia keliom minutėlėm buvau išlipęs lauken. Stotis senoviška didelė daug garvežių, daug traukinių važiuoja, mašinų. Miestas irgi platus, bet namai maži, kaimiškai. Bendrai aukščių mūrinių namų beveik nėra.

Apie dvyliktą val. Karagandos laiku, traukinys sustojo gal. pusvalandį (buvo užimtas kelias) ir sustojo Čeliabinsko stotyje.

Vaizdas „žvėriškas". Daugybė užrūkę fabrikų dūmais, kur tik pažiūri, vis kyso aukšti rūkstą kaminai. Stotis didžiulė gražiai, žmonių daug. Perone daiktus iš prekės vežioja specialiose mažose vežimaitėse, kuriose sukabintus kaip vagonus, traukia mažytis, guminiais ratais, traktoriukas, panašus į „Belarus" tik per pus mažesnis.

Apie Čeliabinską gamtovaizdis smarkiai keičiasi. Išnyksta miškai kalnos, vietos darosi lygios, mozaikiškai dažytų stogų fabrikų. Čeliabinsko stotyje musų traukinys atsistoja ant 3 vėl. todėl čėl. stotyje atkalino garvežį ir prikabino gražų elektrinį velkiką. Dabar musų traukinukas lekia kaip meteoras į nou atriguleti per minėtą laiką.

Pavažiavus už Čel. apie pusantros valandos, vaizdai vėl smarkiai pasikeičia. Tolumoje matosi melsvi kalnai, vietos kalnuotos, daug ežerų, vietoje neužaugusių beržų miškelių, matasi pušynai. Pavažiavus dar pusvalandį musų traukinėlis pradeda vingiuoti tarp „amžinųjų Uralo kalnų".

Vietovės nuostabiai gražios ir įdomios. Kalnai vieni už kitus aukštesni, apaugę pušų ir beržų miškais, tarpukalnėse daug ežerų, o jų pakrantėse kaimeliai. Stotyse daug vagonų su visokiausių mašinų dalimis: Uralo gamtos turtų ugdomas jaunasis pramonės žingsnis.

Žmonės paprasti lyg nežymūs, tiktai nuoširdžiai rusiški žmonės, žiūrint į bet kurį iš jų, atrodo, kad jį jau kur nors esi matęs. Gal tarp atrodo tik man, ir todėl, kad per tuos septynius metus aš jam pripratau matyti mano įvairiausių žmonių? Nežinau.

Ko toliau važiuojam tuo vaizdai gražesni. Traukinys vingiuojasi tarp kalnų ir kartais atrodo, kad jis nuvirs nuo kokio nors skardžio iš nuoviedės į apačioje bėgančią plačią upę, o kartais atrodo, kad status keliasdešimt metrų aukščio skardis nušvis ant musų traukinėlio.

Trys valandos trysdešimt dvi minutės Karagandos laiku, arba 12.32 Maskvos laiku musų traukinys pravažiuoja pro baltą gražų mūrinį stulpą, ant kurio užrašyta:

EUROPA – AZIJA"

reiškia po šešių" su viršum metų „atostogavimo Azijoje, aš galų gale vėl važiuoju Europos žemele. O trylika minučių penktos valandos, arba 1,13 v. Maskvos laiku musų traukinys sustojo didelėje stotyje „Zlatoust" ir aš rimtą kartą po šešiavo metėsi pertraukos vėl atsistojau ant europietiškos žemės.

Ko toliau traukinys rieda į vakarus, to turtingesnė žalumynais gamta. Nuo Zlatousto traukinys, beveik visą laiką, eina plačios, bet nežymiai ir nesmarkias upės pakrante. Vietomis, kur geležinkelio ir upės vingiai nesutinka, važiuojam per tiltus, kurie dar labiau gražina visą vaizdą.

Prisiglaudę prie kalnų pašlaičių ar upės pakrantės dažnai pasitaiko urališkos rusiškos „deriovnios", be medžių ir be sodų, (nors aplinkui gausu beržų ir liepų) su mažyčiais kaip žaisliukai, medžiais namukais susigrūdusiais vieni prie kitų, su lentom ar skarda dengtais stogais ir baltom langinėm.

Nuostabu kad ir miestai ir miestukai nesiskiria nuo

kalnų ir labai sunku suprasti kur tai miestas ar kaimas. Tiktai iš didžiulių fabrikų, su šiukšlynais, aukštais kaminais ir iš kadaise buvusių, o dabar į klubus ar į sandėlius perdarytų cerkvių galima nustatyti, kad čia jau turi būti žymus miestas.

Už su savo kaimynu latviu Ja... beveik visą dieną išsėdėjome prie lango grožėdamiesi nuolat pietinio Uralo grožybėmis, ir tik retkarčiais ilgėlesnių laikų traukiniui sustojus kuriam nors stoty leidavau Lankan nupirkti kokių nors vietinių skanėstų.

31d. Ketvirta diena

Pirmoji stotis kurią širyt pabudęs pamačiau buvo rodos „Abdulino" jau nelį „Južno Uralskaja žel. dor.", o „Ufimskaja ž.d." uralų seną pravažiavome naktį. Iš miego jau.

Čia jau vaizdai visai kitokie. Vietos tik šiek tiek kalvotos, miškų mažai, o „derlingos" dar bednesnės negu Urale. Namukai kreisti iš molio ir dengti šiaudų stogais.

Nedavažiavus iki pravažiavus stotį „Pochvistnevo", matyti daug naftos gręžimo bokštų, bei daugybę įvairiose vietose išsimėčiusių mažų keistų metalinių svirčių kurios svyruodamos siurbia iš požemės naftą.

Prieš stotį „Podbeelskaja" pirmą syki gyvenime teko matyti reaktyvinius lėktuvus skriejančius ore ir stovinčius ant žemės.

Devynias val 35 min. Maskvos laiku traukinys sustojo „Kuibyševo" stotyje. Miestas „be galo, be krašto", per miestą teka plati upė „Samara". Nuo fabrikų dūmų net dangus pilkas. Priemiesčiai gražūs, daug sodų. Stotyje, mano kaimynui latviui prašant, nupirkau šlipes, keletą bulkų ir kopūstų produktų lodų.

Pavakarėlių nuo pirmos val. išvažiavome per Volgą. Vaizdas didingas, užburiantis. Vandens paviršius lygus blizgantis palei vandenį drumzlinas geltonas alyvuotas. Tas krantas nuo kurio užvažiavome ant tilto - lėkštas paplūdęs vandeniu, o tas krantas ant kurio užvažiavome nuo tilto status nugriuvęs molėtas.

Upė plaukia daug motorinių baržių, bei valčių, kuriomis plaukiodami žmonės „žvejoja" upės nešamas medžių nuolaužas ir rąstgalius matyt kurenimui.

Tiltas patraukęs savo masyvumu ir galingumu.

Pirmoji stotis ant dešiniojo Volgos kranto „Batraki". Čia mūsų traukinys sustojo vos keliom minutėm. Miestelis labai tipiškas. Toks kokius vaizduodavo caro laikų pradžios mokyklos vadovėliuose. Namukai vienaaukščiai maži medžiniais lentiniais, o retkarčiais ekardiniais, stogais, glaudėsi vienas kito ir apsitvarstę aukštom tvorom. Sodų ir medžių beveik nėra. Ant Volgos kranto matyti cerkvės liekanos. Kadaise matyt buvusi graži cerkvė, o dabar liko tik sienos ir bokštų kupolai, o stogo langų ir durų jau nėra ir sienos pradėjusios griūti. Liūdnai kai pagalvoji. Kiek anksčiau rusas mylėjo Dievą, tiek dabar jį niekina. Jeigu anksčiau jis šioje cerkvėje nusiė galvą gręndis paaukodamas Dievui visą savo meną ir ankšą, - tai dabar tas apleistos ir išniekintos cerkvės palikt lyg tyčia tam kad visi matytų kas su jom padaryta. Geriau visai jas nugriautų...

Mūsų traukinys gana ilgą laiką važiuoja Volgos aukštuoju krantu pasivaikščiojimui ir mes galime iki soties prisigėrėti žavingais gamtovaizdžiais.

... Volga Volga!...
ištiesę tu žavinga didinga, graži!..

Sekanti, didesnė, stotis Sizranka.

Čia sueina mūsų traukinukas, daiinoja ratai savo ritmingąją kalionės dainą, nesčiami mane kas minutėlė vis arčiau prie brangiosios tėvynės, o pro langus atgal sprieja Rusija, plačioji senoji Rusija taip nuoplėta ir taip gražiai apdainuota Nekrasovo Puškino Gogolio Tolstojaus Gorkio...

Retkarčiais pravažiuojame pro kapines, kurios taip pat kaip ir cerkvės, apleistos ir vienišos, dažniausiai neaptvertos, kur nors nuošaliame lauko kampe, be medžių, o kartais ir be kryžių, ir be jokios romantikos be poezijos ir netrunka nevelioja jos žmogaus širdies nežada nubarguiiam kūnui ramybės ir poilsio ir žiūrėdamas į tuos suniokojimus aprėlusius lauko žole antkapius aš su skausmu širdyje prisimenu Puškino eilėraščio gabalėlį:

... Dela davno minuvših dnej -
Preданья старины глубокой...

Žiūrim mes su mano kaimynu latviu į tuos taip apleistus kapus, stebimės ir kalbam tarp savęs, kaip jie taip negerbia savo mirusiųjų. Numirė, rašiška „tuda jemu i daroga", užkasa nunešę kaip netinkamą mėsą ir tegu ožkos ganosi ant jo karsto...

1956 metų Birželio

1 d. Penktadienis

Vakar vakare pyp 7 val. vakaro traukinys [illegible] stotyje „Penza". Iki Penzos mūs lydėjo garvežys, o ten jį pakeitė kitas garvežys, kuris mus tempė iki Maskvos. Šiuo pirmuoju didesniu stotelių „Kyjazskaja" [illegible] stotis „Rezanė". Čia teplovozą dėl pakeitė garvežys, naujo tipo garvežys. Šiandien pagal tvarkaraštį turime apie 10 val. būti Maskvoje, bet kadangi traukinys smarkiai susivėlino, tai Maskvon atvyksim gal tik po pietų.

2 d. Šeštadienis

Guliu ant viršutinės lentynos, sudėtais keliais bevelk siekdamas lubas ir bandau rašyti.

Traukinys lekia kaip vėjas nešdamas mus į vakarus artyn prie Vilniaus. Traukinys № 67 „Maskva - Kaliningrad" vagonas № 2. Ant kitų lentynų guli ir dar miega, nes vos septinta val. ryto. - Iš daugiau draugų lietuvių, su kuriais susitikome vakar Maskvoje.

Maskvon atvykome vakar dar prieš piet. Išlipęs iš traukinio iš nežinodamas kur eiti aš sustojau ant perono iš kurį lėkė laukian ateinančių keleivių ir pasitikimo vagono. Dar prieš porą dienų aš buvau pas juos užėjęs iš buvome susitarę, kad ant perono susitiksim ir ieškosim Bielaruskavo vagzalo. Palaukęs kiek laiko ir pamatęs, kad jie nesirodo, nes žmonės išėjo išsiskirstė, aš bevelk įspuoliau į aptaką ir nuėjau galvojau, kad gali prisieiti ieškoti. O visgi tipai „vadovai" ir „palydovai" net per priėvartą kalnan ant kalno stūmėsi savo pasilangą ir pagalbą. Viena sirgo tamsaus, kitas taksi trečias, Metro. Bet aš jų vengiau nes buvau girdėjęs apie juos ne visai gerų atsiliepimų. Vieno iš tokių vadovų aš paklausiau kiek tai reikės? „Dešimt rublių" - jis atsakė mą kelio. Nieko sau.

Galutinai įsitikinęs, kad aš esu vienui vienas ir jokiais „draugais" pasitikėti nėra ko, nes jie mato iš mano išvaizdos kad aš čia niekuo nesiimu ir stropsau į viską, kas išvertęs, aš nuspręndžiau kreiptis pas milicininką.

Kaip tik netoliese pamačiau moterį geležinkeliečių milicijos uniformoje su raudonu raiščiu ant rankovės. Priėjęs paklausiau jos kur man ieškoti kelio ir ji noriai atsakė ir nuvedusi parodė įėjimą į Metro, bei trumpai nupasakojo kur eiti ką daryti ir t.t.

Laiptais nusileidau į erdvią požeminę galerą, mane dar pasivijo vienas iš tų „palydovų" matyt labai nepatenkintas kad aš apsiėjau be jo. Aš jį nekreipiau dėmesio ir jis išnyko.

Prie kasos stovėjo gražus milicininkas aš nenimau nes čia jau patekau į svorų žmonių ir kelią buvo lengva rasti.

Po kai kurių procedūrų, nusileidimų šeimų eskalatoriais laiptais bei pasikėlimų aukštyn, po keletos posūkių, kaip buvo paaiškinęs milicininkas, aš atsidūriau Metro vagonų ir pravažiavęs dvi stotis, trečiojoje išlipęs išėjau vėl laukan į saulę apšviestą gatvę, kaip tik prie tos geležinkelio stoties iš kurios eina traukinys Vilniaus link.

Stovėjau gatvėje pilnoje didmiestiško judėjimo, daiktai aplinkui, bet Baltarusijos stoties ar kokių parašų ar ženklų niekur nemačiau. Prie šalygatvio stovėjo autobusai vežantieji į Baltarusijos vagzalą ir aš paklausęs iš pagalvojęs sėdau autobusan kuris nuvežė mane plačią gatvę tolyn. Ir tik pasijusi kasininkė duoti man bilietą, paaiškino kad aš važiuoju ne prie stoties, o nuo stoties. Autobusui sustojus išlipau ir paklausęs milicininko, kuris dėl viso ko patikrino mano dokumentus, sėdau kitan autobusan ir grįžau prie tos pačios Metro stoties iš kurios ką tik buvau išėjęs. Dar kartą peržiūrėjau visus parašus ant aplinkinių namų bet geležinkelio stoties niekur nemačiau. Prisiėjo dar kartą kreiptis į milicininką iš tada praėjęs vieną skersgatvį lengvai atradau tai ko norėjau.

Tolian viskas ėjo „kaip ant sviesto" nes apie stotį ir stotyje visur pilna „rasovo brata" kurį lengva pažinti ir jis mane lengvai pažysta - iš apsirengimo. O bruzdesnas tarp savęs niekur nebežiūri. Greit suradau ir lietuvių vašingjančių iš įvairių vietų bet tą pačią kryptim kur ir aš.

Viską susitvarkę išėjom pasivaikščioti po miestą, pažiopsoti į didžiosios sostinės grašybes. Žinoma gero nieko nematėme nes tai labai nejome. Nusipirkę dešros ir „Maskovskų" bulkų grįžom stoties laukiamojon salėn, pavalgėm. Šiaip slankiodami gerdami citro valgydami ledus praleidom visą laisvąjį laiką kol atėjo mūsų traukinys. Tiesa aš dar nusipirkau atminčiai trejetą atvirukų iš kurių vieną pasiunčiau draugams į Dub.

Po penkių min. dvylikta nakties mūsų traukinys pajudėjo iš vietos ir mes ramiai kur kas žadome vietos užmigome, nes jau tėmės gana pavargę.

Širyt nuliepęs nuo savo lentynos miegau užsiprausiau ir pareiję keliolika minučių kalbėjausi su dviem šilais senukėliais sėdinčiais po manim viršut apatinio suolo. Senukai jau virš 70 m. senukai gal kiek mažiau. Važiuoja iš miesto Stalino (Donbassas) - kur buvo atvažiavę porai mėnesių pas sūnų - į prūsiją į namus.

Mane nudomino seniuko gyvumas ir judrumas. Žili plaukai ir barzda, bet nenuplikęs ir dar gerai girdi ir gerai mato. Aš jam išreiškiau savo nuostabėjimą kas jam matyt patiko ir jis pasigyrė turįs dar dvylika dantų, ir išsipasakojo apie savo gyvenimą.

40 metų pradirbęs anglių kasyklose, dabar gaunąs virš 300 rb. pensiją, o iš Donbaso į Prūsiją atvykęs prieš 8 mėtus užsiverbavęs per laisvam persikėlimui. Pas sūnų Stalino m. nepatiko geriau „namuose“ kaime.

P. prie aštunto val. traukinys sustojo Smolenske. Čia ant tos garbės kad jau atvykome į Baltarusiją išlipęs Smolensko stotyje kuri pilnam ledy

3d. Sekmadienis

Aš Namuose!

1990 m. kovo 17 d. šeštadienis

Dergdo pš. 41. 18

„... Taigi štai dabar, kai senatvė ir žili plaukai jau čia?...

Kai, lyg vėjas per laukus, praėkė 33 metai ir 10 mėn., iš 14 dienų — pačių geriausiųjų ir laimingiausiųjų gyvenimo metų - sausėlį ir vėjuotą kovo šeštadienio popietę, gavau valdišką raštą, kuriame oficialiai pranešama, kad mano byla nutraukiama ir aš - reabilituotas!.."

1956-III-20

Miškų Gėlė · 1956-III-20

Valsas

sol# la | ~~sol#~~ lia b lia b | sol# lia | lia b ~~Re#~~ si
si Do# | si mi | si Do# | si Re#
Miš-kų gė-lė kaip-aš my-lių

si si si ~~Mib~~ si | lia lia | si sol#
Mi Mi b
Tarp Duk-tė | fa# Re b | Re# si
ru- šų | Mi
ža-lių

sol# lia | lia b si | lia ~~sol#~~ lia b Mi# lia
si Do# | si sol# | sol b si Re#
kaip aš | my-lių | ru- Mi fa#
lia šų pa-klausk
Re#
fa# Re b Mi b | Re b lia b | lia lia si lia b
Mi si | lia si | fa# Do# Re# si
ie-o | Šiant-jom | mo-ne pri-glausk Mi

Pro-žy-do jam gė lė

mi { sol# sol# | sol# sol# | lia sol# | mi } pakartoti 4x
si sol# | mi si | do# si

do# si | si si | si si
Re# | Re# Re# | Re# Re# |

lia lia si fsol# } 3 kartus 1956-III-22
fa# do# Re# si
Mi